

รายงานการวิจัย

เรื่อง

สถานภาพการศึกษาสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทยในปัจจุบัน
กับการเตรียมความพร้อมสถาปนิกไทยสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

Current State of Knowledge on Southeast Asian Architecture in Thailand
and The Preparation of Thai Architect to ASEAN Economic Community (AEC)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนธร กิตติกันต์

ทุนอุดหนุนการวิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ

พ.ศ. 2560

รายงานการวิจัย

เรื่อง

สถานภาพการศึกษาสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทยในปัจจุบัน
กับการเตรียมความพร้อมสถาปนิกไทยสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

Current State of Knowledge on Southeast Asian Architecture in Thailand
and The Preparation of Thai Architect to ASEAN Economic Community (AEC)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนธร กิตติกันต์

ทุนอุดหนุนการวิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ

พ.ศ. 2560

ชื่อโครงการ	สถานภาพการศึกษาสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทยในปัจจุบัน กับการเตรียมความพร้อมสถาปนิกไทยสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน Current State of Knowledge on Southeast Asian Architecture in Thailand and The Preparation of Thai Architect to ASEAN Economic Community (AEC)
ชื่อผู้วิจัย	ธนธร กิตติกานต์
ระยะเวลาที่ทำวิจัย	เมษายน 2558 – กุมภาพันธ์ 2560
ผู้สนับสนุนการวิจัย	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการจัดการความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยการสำรวจสถานภาพความรู้ในปัจจุบันเพื่อให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงปัญหาและทราบถึงพรมแดนความรู้ได้อย่างถ่องแท้ เพื่อสามารถผลิตตำราในอนาคตอันใกล้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทั้งแวดวงวิชาการและวิชาชีพสถาปัตยกรรม ผลการศึกษาพบว่าองค์ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบันยังมีช่องโหว่อีกหลายจุด อาทิการขาดแคลนองค์ความรู้เกี่ยวกับงานสถาปัตยกรรมในอาเซียนภาคพื้นสมุทร อันได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และบรูไน รวมถึงสถาปัตยกรรมของชนกลุ่มน้อยในประเทศต่างๆ นอกจากนั้นยังมีประเด็นศึกษาที่มักถูกมองข้าม อย่างเช่นประเด็นด้านการออกแบบสถาปัตยกรรมยั่งยืน ประเด็นเรื่องสุนทรียศาสตร์ และประเด็นด้านเทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งยังต้องการนักวิชาการรุ่นใหม่ที่จะบุกเบิกประเด็นเหล่านี้ต่อไปในอนาคต

Abstract

Due to the recent engagement of Thailand in ASEAN Economic Community(AEC), which legitimate ASEAN architects to work in member countries, Thai architects should concern more about their future competitions and get to know more about their competitors in architectural career. The question then arise about what we know and what we do not know about them. This research brought us to light that now we know a lot about Southeast Asian architecture but mostly in archaeological and conservation approaches, which we could not apply directly to architectural practices nowadays, and the past academic outputs still lacked of some topics, especially Maritime Southeast Asian architecture and sustainable/technological approaches.

คำนำ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญคือการสำรวจสถานภาพความรู้ของตำราด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทยในปัจจุบัน เพื่อให้เห็นถึงสถิติ แนวโน้ม และภาพรวมของปัญหาอันนำไปสู่การนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการผลิตตำรา รวมถึงแนวทางที่ควรจะมีการศึกษาต่อไปในอนาคต ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงปัญหาการแข่งขันในตลาดวิชาชีพอาเซียนและเห็นถึงความเสี่ยงของสถาปนิกไทยที่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมในประเทศเพื่อนบ้านอยู่มากจึงต้องการเสนอแนะแนวทางในการสร้างและแสวงหาความรู้ให้กับสถาปนิก ด้วยการเปรียบเทียบองค์ความรู้ที่มีอยู่กับองค์ความรู้ที่เป็นที่ต้องการในตลาดวิชาชีพว่าองค์ความรู้ใดที่ยังขาดและจำเป็นต้องสร้างและแสวงหาเพิ่มเติมและท้ายที่สุดแล้ว งานวิจัยนี้ยังน่าจะเป็นประโยชน์ในฐานะของฐานข้อมูลผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้ผู้ที่สนใจได้สืบค้นประเด็นต่างๆได้อย่างสะดวกและเห็นแนวโน้มในการทำงานวิจัยต่อไปในอนาคตเพื่อบรรลุประโยชน์สูงสุดทั้งในแวดวงวิชาชีพและวิชาการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนธร กิตติกานต์

5 มิถุนายน พ.ศ. 2560

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้จะสำเร็จล่วงไปไม่ได้ หากขาดการสนับสนุนจากบุคคลและหน่วยงานดังต่อไปนี้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฤทธิ์รงค์ จุฑาพฤตนิกร คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มาณพ ศิริวิญญูกิจ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
อาจารย์ ดร.มยุรี เสือคำราม สถาบันส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม(สวพ) มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
นางสาว วีรยา บัวประดิษฐ์ ผู้ช่วยวิจัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณทุกท่านที่ช่วยอำนวยความสะดวกต่างๆให้งานวิจัยสำเร็จได้อย่าง
ครบถ้วนสมบูรณ์ และขอพระขอบคุณมหาวิทยาลัยกรุงเทพที่ให้การสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยมา ณ
โอกาสนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนธร กิตติกานต์
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทคัดย่อ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	2
1.3 ระเบียบวิธีวิจัย	4
1.4 สมมติฐานการวิจัย	7
1.5 ขอบเขตการวิจัย	7
1.6 นิยามศัพท์	8
1.7 ประโยชน์ที่จะได้รับ	9
2 ปริมาณผลงานวิชาการด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในประเทศไทย	10
2.1 วิทยานิพนธ์	10
2.2 งานวิจัย	15
2.3 ตำรา	19
3 หัวข้อผลงานวิชาการด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในประเทศไทย	23
3.1 พัฒนาการของหัวข้อผลงานในช่วงที่หนึ่ง พ.ศ. 2517-2528	25
3.2 พัฒนาการของหัวข้อผลงานในช่วงที่สอง พ.ศ. 2529-2545	26
3.3 พัฒนาการของหัวข้อผลงานในช่วงที่สาม พ.ศ. 2546-2559	32
3.4 สรุปพัฒนาการของหัวข้อผลงานวิชาการด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	49

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
4	พรมแดนความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในประเทศไทย
4.1	ความครอบคลุมของพื้นที่ศึกษา
4.2	ความครอบคลุมด้านเนื้อหาและการนำไปใช้
4.3	บทสรุป: พรมแดนความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ
5.1	สถานภาพองค์ความรู้เรื่องสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน.....
5.2	พัฒนาการขององค์ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถาน
5.3	พัฒนาการขององค์ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น
5.4	พรมแดนความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน
5.5	สิ่งที่สถาปนิกไทยยังไม่รู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
5.6	ข้อเสนอแนะ
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 แสดงระเบียบวิธีวิจัยตามกรอบแนวคิดการจัดการความรู้แบบ Prescriptive	5
2.1 แสดงสัดส่วนวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและเอกในสาขาวิชาต่างๆของ มหาวิทยาลัยศิลปากร	11
2.2 แสดงสัดส่วนวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและเอกในสาขาวิชาต่างๆของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	12
2.3 แสดงสัดส่วนวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและเอกในสาขาวิชาต่างๆของ สถาบันการศึกษาอื่นๆ	12
2.4 แสดงสัดส่วนงานวิจัยของคณาจารย์จากภาควิชาและคณะต่างๆของมหาวิทยาลัย ศิลปากร	16
2.5 แสดงสัดส่วนงานวิจัยของคณาจารย์จากภาควิชาและคณะต่างๆของ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	16
2.6 แสดงจำนวนตำราด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของคณาจารย์จาก สถาบันการศึกษาต่างๆ	19
2.7 แสดงสัดส่วนตำราของคณาจารย์จากภาควิชาและคณะต่างๆของมหาวิทยาลัย ศิลปากร	20
2.8 แสดงสัดส่วนตำราของคณาจารย์จากภาควิชาและคณะต่างๆของ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	21
2.9 แสดงสัดส่วนตำราจากสถาบันการศึกษาอื่นๆ	21
3.1 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2517-2528	25
3.2 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2529-2545	27
3.3 แสดงหัวข้อวิทยานิพนธ์ของคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากรระหว่างปี พ.ศ. 2529-2533	29
3.4 แสดงหัวข้อตำราของคณาจารย์จากคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากรระหว่าง ปี พ.ศ. 2530-2542	30

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่	หน้า
3.5 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ระหว่างปี พ.ศ.2541-2545	31
3.6 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการจากสถาบันการศึกษาอื่นๆระหว่างปี พ.ศ.2541-2545	31
3.7 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2546-2559	32
3.8 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการของคณาจารย์จากสาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2559	41
3.9 แสดงหัวข้อวิทยานิพนธ์สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร ระหว่างปี พ.ศ. 2546-2557	42
3.10 แสดงหัวข้อวิทยานิพนธ์สาขาวิชาโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ระหว่างปี พ.ศ. 2546-2557	43
3.11 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2557	44
3.12 แสดงหัวข้อตำราจากคณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2554	45
3.13 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระหว่างปี พ.ศ. 2546-2556	46
3.14 แสดงหัวข้อวิทยานิพนธ์จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2555	47
3.15 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการของสถาบันการศึกษาในส่วนภูมิภาค ระหว่างปี พ.ศ. 2552-2555	48
4.1 แสดงความครอบคลุมของพื้นที่การศึกษาของผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถาน	53
4.2 แสดงปริมาณโบราณสถานที่เป็นที่ยอมรับในการศึกษา	54
4.3 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพล เขมร	55

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.4 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพล พม่า	57
4.5 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลลาว	58
4.6 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศพม่า	58
4.7 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศลาว	60
4.8 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศกัมพูชา	61
4.9 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศเวียดนาม	62
4.10 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศมาเลเซีย	63
4.11 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศอินโดนีเซีย	64
4.12 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศสิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และบรูไน	64
4.13 แสดงความครอบคลุมของพื้นที่การศึกษาของผลงานวิชาการเกี่ยวกับ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น	65
4.14 แสดงปริมาณสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่เป็นที่นิยมในการศึกษา	66
4.15 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศลาว	66
4.16 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศพม่า	68
4.17 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศกัมพูชา	69
4.18 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศเวียดนาม	69
4.19 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศมาเลเซีย	70
4.20 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศอินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์	71
4.21 แสดงผลงานวิชาการที่มีความรู้เรื่องสถาปัตยกรรมเขตร้อนชื้นเป็นประเด็นหลักใน การศึกษา	73
4.22 แสดงผลงานวิชาการที่มีความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมสถาปัตยกรรมเป็นประเด็นหลักใน การศึกษา	71

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.23	แสดงผลงานวิชาการที่ใช้แนวคิดและคติความเชื่อเป็นประเด็นหลักในการศึกษา ...	72
4.24	แสดงผลงานวิชาการที่สอดแทรกประเด็นด้านสุนทรียศาสตร์	73
4.25	แสดงผลงานวิชาการที่มีประเด็นหลักเป็นเรื่องการวางผังบริเวณและการวางผัง อาคาร	74
4.26	แสดงผลงานวิชาการที่ให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีการก่อสร้าง	75

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 แสดงสัดส่วนวิทยานิพนธ์ด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของ สถาบันการศึกษาต่างๆ	10
2.2 แสดงปริมาณวิทยานิพนธ์ระหว่างปี พ.ศ. 2529-2547	13
2.3 แสดงปริมาณวิทยานิพนธ์ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2557	13
2.4 แสดงสัดส่วนงานวิจัยด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของ สถาบันการศึกษาต่างๆ	15
2.5 แสดงปริมาณงานวิจัยระหว่างปี พ.ศ. 2534-2547	17
2.6 แสดงปริมาณงานวิจัยระหว่างปี พ.ศ. 2548-2559	17
2.7 แสดงสัดส่วนตำราด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของ สถาบันการศึกษาต่างๆ	20
2.8 แสดงปริมาณตำราระหว่างปี พ.ศ. 2506-2535	22
2.9 แสดงปริมาณตำราระหว่างปี พ.ศ. 2536-2559	22
3.1 แสดงปริมาณผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2517-2528	23
3.2 แสดงปริมาณผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2529-2545	24
3.3 แสดงปริมาณผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2546-2559	24
4.1 แสดงสัดส่วนองค์ความรู้ในหมวดต่างๆ	51
4.2 แสดงปริมาณผลงานวิชาการแบ่งตามหมวดหมู่ ระหว่างปี พ.ศ.2517-2538	52
4.3 แสดงปริมาณผลงานวิชาการแบ่งตามหมวดหมู่ ระหว่างปี พ.ศ.2539-2559	52

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 9 พ.ศ. 2546 ผู้นำชาติอาเซียนทั้ง 10 ประเทศได้มีการลงนามในข้อตกลงร่วมกันถึงคุณสมบัติของแรงงานในสาขาวิชาชีพหลัก หรือที่เรียกว่า MRA (ASEAN Mutual Recognition Arrangement on Architectural Services : MRAs) ข้อตกลงนี้กล่าวถึงการอำนวยความสะดวกต่อการเคลื่อนย้ายแรงงาน ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาชีพและผู้มีทักษะพิเศษในกลุ่มประเทศอาเซียนได้อย่างเสรีเพื่อตอบสนองต่อการเปิดเสรีสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่เกิดขึ้นแล้วอย่างเป็นทางการตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2558 เป็นต้นมา (ดูภาคผนวก ก) ทั้งนี้วิชาชีพสถาปนิกหรือการบริการด้านสถาปัตยกรรมถือเป็นหนึ่งในวิชาชีพที่จะมีการเปิดตลาดแรงงานเสรีตามกรอบความตกลงว่าด้วยบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Service : AFAS) ซึ่งจะทำให้สถาปนิกไทยสามารถให้บริการข้ามแดนได้โดยไม่มีข้อจำกัด และในทางกลับกันก็เปิดให้สถาปนิกอาเซียนชาติอื่นๆ สามารถเข้ามาให้บริการในประเทศไทยได้อย่างไม่จำกัดเช่นเดียวกัน

ข้อตกลงดังกล่าวได้นำไปสู่การเตรียมความพร้อมของสภาสถาปนิกแห่งประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขกฎกระทรวงเพื่อให้เกิดการจ้างงานของคนต่างด้าวตามพระราชกฤษฎีกา การจัดทำกรอบการทำงานร่วมกันระหว่างสถาปนิกไทยกับสถาปนิกอาเซียนภายใต้การกำกับดูแลของ “สภาสถาปนิกอาเซียน” อันนำไปสู่การออกประกาศสภาสถาปนิกเรื่องการขึ้นทะเบียนเป็นสถาปนิกอาเซียน พ.ศ. 2556 ที่ระบุถึงหลักเกณฑ์การขึ้นทะเบียนเป็นสถาปนิกอาเซียน (ดูภาคผนวก ข) สำหรับการเตรียมความพร้อมในส่วนของทรัพยากรบุคคลนั้น สภาสถาปนิกจะจัดให้มีระบบการพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่อง (พวต.) ด้วยการจัดอบรมพัฒนาวิชาชีพให้ได้มาตรฐานในระดับสากล แต่ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2560) ยังไม่มีหน่วยงานใดจัดกิจกรรม พวต. ที่ให้ความรู้แก่สถาปนิกไทยในประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพในภูมิภาคอาเซียน โดยเฉพาะประเด็นทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมซึ่งมีประโยชน์โดยตรงต่อกระบวนการออกแบบของสถาปนิก และจะทำให้สถาปนิกไทยรุกตลาดวิชาชีพในอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมาสถาปนิกไทยมีความรู้เรื่องประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอาเซียนแต่เพียงผิวเผิน ไม่สามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้การประกอบวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เข้าใจความเป็นอื่นที่นอกเหนือจากความเป็นไทย ส่งผลให้ไม่เข้าใจความเป็นไทยอย่างถ่องแท้ การให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับบริบททางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของภูมิภาคจึงเป็นภารกิจเร่งด่วนที่ทั้งสภาวิชาชีพและสถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญ เพราะจะช่วยพัฒนาศักยภาพของสถาปนิกไทยเข้าใจในสถาปัตยกรรมของภูมิภาคตนและสามารถแข่งขันกับสถาปนิกชาติอื่นในอาเซียนได้ดียิ่งขึ้น

ยิ่งไปกว่านั้น องค์ความรู้เรื่องสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในแวดวงวิชาการไทยยังพึ่งพาผลงานวิชาการจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากการสำรวจเบื้องต้น(Pilot Study) พบว่า ผลงานวิชาการส่วนใหญ่กว่า 70% อยู่ในภาษาอังกฤษ 15% อยู่ในภาษาฝรั่งเศสซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลงานของนักวิชาการจากสำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพทิศ (École française d'Extrême-Orient หรือ EFEO) ซึ่งเดินทางเข้ามาศึกษาโบราณสถานในชาติอาณานิคมและประเทศเพื่อนบ้าน (พม่า ไทย ลาว เวียดนาม และกัมพูชา) ในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 25 และอีก 15 % อยู่ในภาษาถิ่นอาเซียนโดยเฉพาะผลงานวิชาการจากประเทศเวียดนามและฟิลิปปินส์ ซึ่งล้วนแต่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการค้นคว้าวิจัยของนักวิชาการไทย

สำหรับผลงานวิชาการในภาษาอังกฤษนั้นมาจากทั้งผู้แต่งชาวตะวันตกและผู้แต่งชาวอาเซียนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการโดยเฉพาะเมียนมาร์, สิงคโปร์ อินโดนีเซียและมาเลเซีย งานวิจัยส่วนใหญ่จะเฉพาะเจาะจงไปที่สถาปัตยกรรมในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง สมัยใดสมัยหนึ่ง หรือประเภทใดประเภทหนึ่ง อาทิเช่น Early Landscapes of Myanmar ของ Elizabeth H. Moore (2007), Champa Ancient Towers: Reality & Legend ของ Ngo Van Doanh (2012), Singapore Shophouse ของ Julian Davison (2015) และ 30 Heritage Buildings of Yangon ของ Association of Myanmar Architects (2013) เป็นต้น งานวิจัยอีกส่วนหนึ่งซึ่งเป็นส่วนน้อยจะมีลักษณะให้ความรู้ในภาพกว้างหรือในองค์รวมทั้งหมดของแต่ละพื้นที่ ยกตัวอย่างเช่น The Encyclopedia of Malaysia: Architecture ของ Chen Voon Fee (1998), Balinese Architecture ของ Julian Davison (2003) และ Sundanese Architecture ของ Purnama Salura (2015) ซึ่งงานในกลุ่มนี้สามารถใช้ในการค้นคว้าเบื้องต้นในภาพรวมได้ง่ายกว่าผลงานกลุ่มแรกที่เน้นรายละเอียดเชิงลึก ส่วนงานวิจัยประเภทที่พบน้อยที่สุดคืองานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นใดประเด็นหนึ่งในภาพรวมทั้งภูมิภาคซึ่งต้องอาศัยการสำรวจลงพื้นที่ทั่วทั้งภูมิภาค ตัวอย่างผลงานประเภทนี้ที่มีความโดดเด่นได้แก่ Chinese Houses of Southeast Asia ของ Ronald G. Knapp (2010), The House in South-East Asia ของ Jacques Dumarçay (2004)

และ The Living House: An Anthropology of Architecture in South-East Asia ของ Roxana Waterson (2009) เป็นต้น ข้อดีของผลงานกลุ่มนี้คือผู้อ่านสามารถศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของงานสถาปัตยกรรมในแต่ละประเทศได้อย่างชัดเจนและเห็นภาพรวมของความเป็นไปทั้งหมดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีของการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่น้อย(ในเชิงรายละเอียด)แต่มีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมของประเทศบรูไนและฟิลิปปินส์ถือเป็นองค์ความรู้ที่หายาก ปัจจุบันผู้วิจัยพบอยู่ในผลงานวิชาการภาษาอังกฤษเพียงเล่มเดียวคือ Transforming Traditions: Architecture in the ASEAN Countries ของ Jon Lim (2001) ซึ่งหนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์โดยคณะกรรมการวัฒนธรรมและข่าวสารแห่งอาเซียน (COCI) โดยเป็นการรวบรวมบทความที่สรุปภาพรวมของงานสถาปัตยกรรมของประเทศบรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ซึ่งเขียนโดยนักวิชาการด้านสถาปัตยกรรมในแต่ละชาติ

ด้วยสาเหตุและความจำเป็นทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยจึงมีโครงการจะผลิตตำราเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงไปที่การเตรียมความพร้อมสถาปนิกไทยให้มีความรู้พื้นฐานเพียงพอต่อการไปประกอบวิชาชีพในตลาดอาเซียน แต่การจะสร้างและแสวงหาองค์ความรู้ที่ตอบโจทย์ต่อการประกอบวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องมี การจัดการความรู้ (KM : Knowledge Management) ในเบื้องต้น นั่นคือการสำรวจสถานภาพความรู้ (State of Knowledge) เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน ทั้งนี้การศึกษาในครั้งนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจถึงปัญหาและสถานภาพความรู้ในปัจจุบันได้อย่างถ่องแท้ และจะช่วยให้การผลิตตำราในอนาคตอันใกล้เป็นไปอย่างชัดเจน ไม่ไร้ทิศทาง และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนั้น ผลการศึกษาจากงานวิจัยชิ้นนี้ยังจะช่วยสร้างฐานความรู้ที่ดีให้กับทั้งวงการวิชาการและวิชาชีพ และสามารถใช้เป็นแบบอย่างในการศึกษาวิจัยในลักษณะของการจัดการความรู้ซึ่งปัจจุบันยังไม่แพร่หลายมากนักในแวดวงวิชาการสาขาสถาปัตยกรรม

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อค้นหาความรู้ (Knowledge Identification) ด้วยการสำรวจสถานภาพความรู้ของตำราด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทยในปัจจุบัน เพื่อให้เห็นถึงสถิติ แนวโน้ม และภาพรวมของปัญหา อันนำไปสู่การนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการผลิตตำรา รวมถึงแนวทางที่ควรจะมีการศึกษาต่อไปในอนาคตอันจะเป็นประโยชน์ในแวดวงวิชาชีพและวิชาการ

1.2.2 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) ด้วยการเปรียบเทียบองค์ความรู้ที่มีอยู่กับองค์ความรู้ที่เป็นที่ต้องการในตลาดวิชาชีพ ว่า องค์ความรู้ใดที่ยังขาดและจำเป็นต้องสร้างและแสวงหาเพิ่มเติม องค์ความรู้ใดเป็นความรู้นอกเหนือที่ไม่ จำเป็นซึ่งอาจจะต้องย่อหรือตัดทิ้งไปเพื่อประหยัดทรัพยากรในการจัดเก็บความรู้ อันหมายถึงปริมาณ เนื้อหาของตำรานั้นเอง

1.2.3 เพื่อจัดทำฐานข้อมูลผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้แก่ผู้ที่สนใจได้สืบค้นประเด็นต่างๆได้อย่างสะดวก และเห็นแนวโน้มในการทำงานวิจัยต่อไปในอนาคตเพื่อ บรรลุประโยชน์สูงสุด ไม่ซ้ำซ้อนกับงานวิจัยก่อนหน้านี้ และเห็นช่องทางในการวิจัยเพื่อเติมเต็มองค์ความรู้ ในส่วนที่ยังขาด

1.3 ระเบียบวิธีวิจัย

การออกแบบระเบียบวิธีวิจัยในครั้งนี้ได้ยึดตามกรอบแนวคิด (Research Framework) ของการจัดการความรู้แบบ Prescriptive ซึ่งมองการจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่มีลำดับขั้นตอน และสามารถแบ่งได้เป็น 7 ขั้นตอน (Knowledge Process) ตามลำดับ ดังต่อไปนี้ (บุญดี บุญญาภิกิจ, 2548)

- 1.3.1 การค้นหาความรู้ (Knowledge Identification)
- 1.3.2 การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition)
- 1.3.3 การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization)
- 1.3.4 การประมวลและการกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement)
- 1.3.5 การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access)
- 1.3.6 การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing)
- 1.3.7 การเรียนรู้ (Learning)

การสำรวจสถานภาพความรู้ นั้นถือเป็นวิธีการในการค้นหาความรู้ (ขั้นตอนที่ 1) เพื่อให้ทราบว่า ความรู้ใดที่มีแล้ว ความรู้ใดที่ยังไม่มี การสำรวจสถานภาพความรู้ นั้นนอกจากจะทำให้ผู้วิจัยทราบว่าองค์ ความรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นมีจุดบกพร่องอย่างไรแล้ว ยังทำให้ผู้วิจัยสามารถเสนอแนะแนวทางในการสร้าง และแสวงหาความรู้ที่ยังขาดไปในอนาคต (ขั้นตอนที่ 2) อีกทั้งยังสามารถเสนอแนะแนวทางในการจัด ความรู้ให้เป็นระบบ (ขั้นตอนที่ 3) ซึ่งในที่นี้หมายถึงการวางเค้าโครงประวัติศาสตร์นิพนธ์ การกำหนด หัวข้อและหัวเรื่อง การจัดวางลำดับเนื้อหา(สารบัญ) และการกำหนดปริมาณเนื้อหาที่เหมาะสมต่อไปใน

อนาคต ส่วนการจัดการความรู้ในขั้นตอนที่ 4-7 เป็นขั้นตอนที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากการผลิตตำราแล้ว ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงครอบคลุมการจัดการความรู้ใน 3 ขั้นตอนแรก ดังตารางที่ 1.1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1.1 แสดงระเบียบวิธีวิจัยตามกรอบแนวคิดการจัดการความรู้แบบ Prescriptive

กระบวนการจัดการความรู้ (KM Process)	ระเบียบวิธีวิจัยในการนำความรู้ที่สำคัญ มาจัดการให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพ
1. การค้นหาความรู้ (Knowledge Identification)	สำรวจสถานะภาพของความรู้ในปัจจุบัน (State of Knowledge) ความรู้ที่มี - จัดประเภทและแบ่งหมวดหมู่ผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยการสำรวจทางสถิติจากฐานข้อมูลห้องสมุดและฐานข้อมูลการวิจัยอื่นๆ - วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อให้เห็นถึงสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และข้อจำกัดต่างๆเกี่ยวกับองค์ความรู้ที่มีในปัจจุบัน
2. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition)	พิจารณาหาความรู้ที่สำคัญที่ต้องการว่าความรู้ใดมีแล้ว และความรู้ใดที่ยังไม่มี ความรู้ที่มีแล้ว พิจารณาว่ายังมีจุดบกพร่องอย่างไรต่อการนำไปใช้จริงในการประกอบวิชาชีพ ความรู้ที่ยังไม่มี พิจารณาว่าจะแสวงหาความรู้ดังกล่าวด้วยวิธีการใด
3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization)	เสนอแนะแนวทางในการจัดความรู้ให้เป็นระบบด้วยการทบทวนวรรณกรรมโดยศึกษาเปรียบเทียบจากตำราที่มีอยู่ และเสนอวิธีการที่ตอบโจทย์ที่สอดคล้องต่อการประกอบวิชาชีพสถาปนิกในภูมิภาคอาเซียน

ในการสำรวจสถานภาพความรู้ นั้นจะเลือกศึกษาพรมแดนความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากผลงานวิชาการที่ผ่านกระบวนการกลั่นกรอง (Peer Review) ก่อนการตีพิมพ์อย่างชัดเจน ซึ่งก็คือวิทยานิพนธ์ทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก และรายงานวิจัยที่ ผ่านการศึกษาค้นคว้าตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างเป็นระบบโดยผู้เชี่ยวชาญในสาขาประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ศิลปะ โบราณคดี หรือในสาขาที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการแบ่งเนื้อหาในแต่ละบทนั้นผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาจากงานวิจัยของ แถมสุข นุ่มนนท์ สถานภาพงานวิจัยของ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.แถมสุข นุ่มนนท์ (2544) เรื่อง “สถานภาพ งานวิจัยสาขาประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2503-2535” เป็นแบบอย่าง เนื่องจากมีเนื้อหา เกี่ยวข้องกับการจัดการองค์ความรู้ในสายมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์เช่นเดียวกัน และมีการจัดลำดับ เนื้อหาตามกระบวนการจัดการความรู้ที่เข้าใจง่าย ดังต่อไปนี้

บทที่ 2 ปริมาณผลงานวิชาการด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในประเทศไทย

คือขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเพื่อให้เห็นสถิติเชิงปริมาณ ซึ่งสามารถ นำมาใช้วิเคราะห์ในเรื่องการกระจุกตัวหรือการกระจายตัวขององค์ความรู้ในสถาบันการศึกษาต่างๆ รวมถึงความต่อเนื่องในการผลิตผลงานทางวิชาการแต่ละประเภทและแนวโน้มในอนาคต

บทที่ 3 หัวข้อของผลงานวิชาการด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในประเทศไทย

คือขั้นตอนการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เห็นภาพพัฒนาการของหัวข้อที่ได้รับความสนใจเกี่ยวกับ สถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในหมู่คณาจารย์และนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงนักศึกษาใน ระดับปริญญาโทและปริญญาเอก โดยผ่านการวิเคราะห์เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์การเรียนการสอนใน สถาบันการศึกษาต่างๆรวมถึงเหตุการณ์ที่สำคัญในสังคม ทั้งนี้การวิเคราะห์ในบทนี้จะทำให้เห็นภาพรวม ว่าองค์ความรู้ลักษณะใดบ้างที่มีอยู่ในปัจจุบัน

บทที่ 4 พรมแดนความรู้ด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในประเทศไทย

คือการ วิเคราะห์หาขอบเขตหรือข้อจำกัดขององค์ความรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันในบทที่ 3 ว่ามีจุดบกพร่องในด้านใด ต่อการนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพสถาปนิก รวมถึงการวิเคราะห์ว่าปัจจุบันยังขาดองค์ความรู้ในด้านใด และจะแสวงหาองค์ความรู้ดังกล่าวได้ด้วยวิธีใด ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากบทที่ 2-4 จะถูกนำไปประมวลผลเพื่อ สำหรับเสนอแนะแนวทางในการสร้างและแสวงหาความรู้ รวมถึงแนวทางการจัดความรู้ให้เป็นระบบจะ ทำการสรุปใน **บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ**

1.4 สมมติฐานการวิจัย

ปัญหาสำคัญของการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน เกิดจากการขาดแคลนตำรา ทั้งนี้แม้การทบทวนวรรณกรรมเบื้องต้นจะพบว่า องค์ความรู้ดังกล่าวมีอยู่จำนวนมาก แต่ก็มีลักษณะที่กระจัดกระจายและปะปนไปกับศาสตร์แขนงอื่นเช่นประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี และการอนุรักษ์ ทำให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการออกแบบในวิชาชีพสถาปนิกได้น้อย นอกจากนั้นองค์ความรู้ส่วนใหญ่ยังเป็นภาษาต่างประเทศหรืออยู่ในรูปแบบของงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่ยากต่อการเข้าถึงของสถาปนิกอีกด้วย

ยิ่งไปกว่านั้น องค์ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบันยังมีลักษณะที่กระจัดกระจาย แยกกันไปแต่ละประเทศ และยังไม่เคยมีการศึกษาเปรียบเทียบ (Comparative Study) ในลักษณะของการศึกษาในภาพรวม (Overall Study) อย่างจริงจังมาก่อน การผลิตตำราที่ตั้งอยู่บนกรอบการวางเค้าโครงทางประวัติศาสตร์ (Historiography) เรื่องการศึกษาประวัติศาสตร์แบบข้ามพรมแดน (Beyond a Boundary) ที่พิจารณาบริบททางประวัติศาสตร์ทั้งภูมิภาคไปพร้อมกัน จึงน่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมในการศึกษาเปรียบเทียบให้เห็นถึงความเชื่อมโยงและความแตกต่างของสถาปัตยกรรมในแต่ละประเทศ ซึ่งการนำเสนอองค์ความรู้ออกมาในรูปแบบของการเปรียบเทียบ องค์ประกอบ รูปทรง และลวดลายของสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นร่วมสมัยกันหรือสร้างขึ้นภายใต้แนวคิดเดียวกันจะช่วยให้ง่ายต่อการจดจำและนำไปใช้ อีกทั้งยังช่วยลดปริมาณเนื้อหาที่ซ้ำซ้อนได้อีกด้วย

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1.5.1 การสำรวจสถานภาพการศึกษาในงานวิจัยนี้จะเฉพาะเจาะจงลงไปเพื่อองค์ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) ที่ถูกถ่ายทอดออกมาอยู่ในรูปแบบของผลงานวิชาการที่ถูกตีพิมพ์เผยแพร่ในสาธารณะ ทั้งนี้โดยปกติแล้วงานวิจัยในลักษณะของการสำรวจสถานภาพองค์ความรู้ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับผลงานวิชาการประเภทวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโทและเอกมากกว่าผลงานวิชาการประเภทอื่นเนื่องจากวิทยานิพนธ์เป็นตัวบ่งชี้ถึงแนวโน้มความสนใจของนักวิชาการในการสร้างองค์ความรู้ต่อไปในอนาคตได้ดีกว่าผลงานวิชาการประเภทอื่น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประเด็นการศึกษาเรื่องสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังมีผู้สนใจไม่มากในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงได้ขยายขอบเขตไปสู่รายงานวิจัยและตำรา โดยมีข้อแม้ว่าผลงานวิชาการเหล่านี้จะต้องเป็นผลงานของผู้เชี่ยวชาญอันได้แก่คณาจารย์ประจำสาขาสถาปัตยกรรม โบราณคดี หรือในสาขาที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

1.5.2 การสำรวจสถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในที่นี่จะไม่เน้นมุมมองความรู้ที่จำกัดเฉพาะในด้านสถาปัตยกรรมไทย เนื่องจากการสำรวจสถานภาพองค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมไทยนั้นต้องการการสำรวจแยกออกมาเป็นงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะมีปริมาณมาก อย่างไรก็ตาม ผลงานวิชาการในลักษณะของการศึกษาเปรียบเทียบสถาปัตยกรรมไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน หรือการศึกษาอิทธิพลของสถาปัตยกรรมประเทศเพื่อนบ้านต่อสถาปัตยกรรมไทย ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยชิ้นนี้

1.5.3 แม้ว่าผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จำนวนมากจะเป็นภาษาต่างประเทศ แต่การศึกษาสถานภาพองค์ความรู้ในที่นี่จะเฉพาะเจาะจงไปที่ผลงานวิชาการภาษาไทยที่เอื้อต่อการเข้าถึงข้อมูลของทั้งนักศึกษาสาขาสถาปัตยกรรมและสถาปนิกไทย เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าปัจจุบันภาษายังถือเป็นอุปสรรคสำคัญในการเข้าถึงองค์ความรู้ อีกทั้งยังเป็นการช่วยจำกัดปริมาณข้อมูลไม่ให้มากเกินไป และผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ด้านวิชาการในประเทศไทยได้โดยตรง

1.5.4 เกณฑ์ในการคัดเลือกผลงานวิชาการที่เข้าข่ายกรณีศึกษาในที่นี่ได้แก่ 1) จะต้องเป็นผลงานที่เกิดจากการวิเคราะห์หลักฐานเอกสารเป็นสำคัญ และ 2) จะต้องมีระบบอ้างอิงและบรรณานุกรมที่ดี

1.5.5 การสำรวจสถานภาพการศึกษาจะสำรวจจากฐานข้อมูลของโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย(ThaiLIS) และฐานข้อมูลมหาวิทยาลัยระดับชาติที่มีการเรียนการสอนในสาขาสถาปัตยกรรม และมีผลงานวิชาการด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างต่อเนื่องที่ชัดเจน ซึ่งจากการศึกษานำร่อง (Pilot Study) นั้นพบว่ามียู่ 3 มหาวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และครอบคลุมผลงานวิชาการที่อยู่ในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2517-2559

1.6 นิยามศัพท์

1.6.1 กลุ่มประเทศอาเซียน หมายถึงกลุ่มประเทศที่เป็นสมาชิกอาเซียนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน 10 ประเทศ อันได้แก่ ไทย เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา มาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไน สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม

1.6.2 สถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หมายถึง งานสถาปัตยกรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เฉพาะกลุ่มประเทศอาเซียน(ไม่รวมติมอร์ตะวันออก)

1.6.3 รายงานวิจัย หมายถึง ผลงานทางวิชาการที่ได้มีการศึกษาค้นคว้าตามกระบวนการระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสมกับสาขาวิชาเพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ หรือเป็นการต่อยอดองค์ความรู้เดิม ซึ่ง

จะต้องผ่านกระบวนการกลั่นกรอง(Peer Review) ก่อนการตีพิมพ์ ในที่นี้จะไม่นับรวมรายงานในรายวิชาต่างๆทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท

1.6.4 ตำรา หมายถึง เอกสารทางวิชาการที่เรียบเรียงอย่างเป็นระบบ อาจเขียนเพื่อตอบสนองเนื้อหาทั้งหมดของรายวิชาหรือเป็นส่วนหนึ่งของวิชาหรือหลักสูตรก็ได้ โดยมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง และสะท้อนให้เห็นความสามารถในการถ่ายทอดวิชาในระดับอุดมศึกษา สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้จะพิจารณาเฉพาะตำราที่เป็นผลงานของคณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาสถาปัตยกรรมประวัติศาสตร์ศิลปะ โบราณคดี หรือในสาขาที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

1.6.5 วิทยานิพนธ์ หมายถึง รายงานขั้นสมบูรณ์ ซึ่งได้มาจากการศึกษาค้นคว้าวิจัยและเรียบเรียง แล้วนำเสนอผลจากการวิจัยตามหัวข้อเรื่องที่ได้รับอนุมัติ เพื่อให้สำเร็จหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาขึ้นไป

1.7 ประโยชน์ที่จะได้รับ

1.7.1 สร้างรากฐานอันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้เรื่องสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนและการผลิตตำราด้านสถาปัตยกรรมโดยมีเป้าหมายให้บัณฑิตสามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมในอนาคต

1.7.2 สร้างความเป็นเลิศทางด้านวิชาการให้กับนักวิชาการรุ่นใหม่ในด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งถือเป็นสาขาวิชาที่สำคัญต่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในอนาคตอันใกล้ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนซึ่งจะได้มาจากการค้นคว้าทางเอกสารและการลงพื้นที่ภาคสนาม นอกจากนั้น ผลผลิตที่ได้จากการวิจัยยังสามารถใช้ตีพิมพ์เป็นตำราที่มีศักยภาพในการขอตำแหน่งทางวิชาการของผู้วิจัยในอนาคตอีกด้วย

1.7.3 สร้างจุดเด่นและความเชี่ยวชาญด้านวิชาการให้แก่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพซึ่งเป็นคณะใหม่ ซึ่งองค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นยังไม่ได้ได้รับความสนใจเท่าใดนักจากมหาวิทยาลัยอื่นๆ แต่มีแนวโน้มที่จะเพิ่มสำคัญขึ้นมาในอนาคต ซึ่งศาสตร์ดังกล่าวสามารถพัฒนาต่อยอดเป็นสาขาวิชาในระดับบัณฑิตศึกษาได้ ทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก

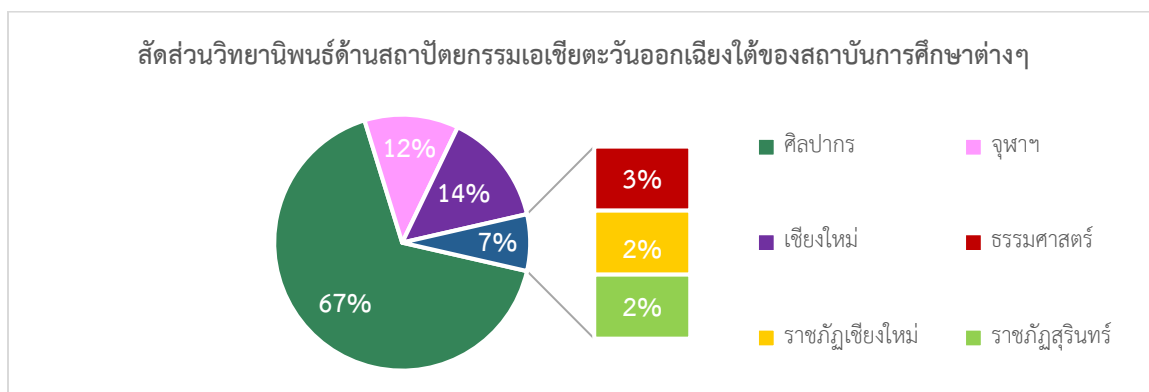
บทที่ 2

ปริมาณผลงานวิชาการด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในประเทศไทย

2.1 วิทยานิพนธ์

สำหรับผลงานวิชาการประเภทวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น ผู้วิจัยได้ทำการสืบค้นจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ (E-Thesis) ของสถาบันการศึกษาซึ่งเป็นเป้าหมายหลัก 3 สถาบัน ได้แก่มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับการสืบค้นฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัยอื่นๆผ่านฐานข้อมูลโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย(ThaiLIS) โดยใช้หัวเรื่อง(Subject) ในการสืบค้นคือคำว่า “สถาปัตยกรรม”และตามด้วยชื่อประเทศ อันได้แก่ “พม่า” “ลาว” “กัมพูชา” “เวียดนาม” “มาเลเซีย” “อินโดนีเซีย” “บรูไน” และ “ฟิลิปปินส์”

จากการสำรวจฐานข้อมูลดังกล่าวพบว่ามีวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกที่อยู่ในข่ายทั้งสิ้นจำนวน 42 เรื่อง ครอบคลุมช่วงเวลา 29 ปีระหว่าง พ.ศ. 2530 ถึง พ.ศ. 2558 แบ่งเป็นของมหาวิทยาลัยศิลปากร 28 เรื่อง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 6 เรื่อง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 5 เรื่อง และอีก 3 เรื่องเป็นของมหาวิทยาลัยอื่นๆซึ่งมีแห่งละเพียง 1 เรื่อง โดยสามารถคิดเป็นสัดส่วนได้ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.1 แสดงสัดส่วนวิทยานิพนธ์ด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของสถาบันการศึกษา

วิทยานิพนธ์ทั้ง 42 เรื่องสามารถจำแนกตามมหาวิทยาลัย แยกตามสาขาวิชา โดยเรียงลำดับตามมหาวิทยาลัยที่มีผลงานมากไปน้อยได้ดังต่อไปนี้

2.1.1 มหาวิทยาลัยศิลปากร

วิทยานิพนธ์จำนวน 28 เรื่องของมหาวิทยาลัยศิลปากร แบ่งเป็นวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาเอกทั้งหมด 4 เรื่อง และระดับปริญญาโททั้งหมด 25 เรื่อง อยู่ในช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2529 ถึง 2558 ซึ่งถือว่าเป็นสถาบันที่ให้ความสนใจในประเด็นนี้อย่างต่อเนื่องและยาวนานที่สุด ทั้งนี้วิทยานิพนธ์ทั้ง 28 เรื่องมาจากสาขาวิชา 4 สาขาวิชา โดยมีสัดส่วนดังตารางที่ 2.1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงสัดส่วนวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและเอกของมหาวิทยาลัยศิลปากร

ลำดับ	สาขา	คณะ	จำนวนเรื่อง	คิดเป็นสัดส่วน
1	โบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ (โทและเอก)	โบราณคดี	12	45%
2	ประวัติศาสตร์ศิลปะ (โท)	โบราณคดี	9	31%
3	ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย (เอก)	โบราณคดี	3	10.5%
4	สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น (โท)	สถาปัตยกรรมศาสตร์	3	10.5%
5	ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม (โท)	สถาปัตยกรรมศาสตร์	1	3%
รวม			28	100%

2.1.2 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วิทยานิพนธ์จำนวน 6 เรื่องของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโททั้งหมด อยู่ในช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2549 ถึง 2556 ทั้งนี้วิทยานิพนธ์ทั้ง 6 เรื่องมาจากสาขาวิชาสถาปัตยกรรมของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

2.1.3 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์จำนวน 5 เรื่องของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแบ่งเป็นวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาเอกทั้งหมด 1 เรื่อง และระดับปริญญาโททั้งหมด 4 เรื่อง อยู่ในช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2537 ถึง 2556 ทั้งนี้วิทยานิพนธ์ทั้ง 12 เรื่องมาจากสาขาวิชา 4 สาขาของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และมีสัดส่วนดังตารางที่ 2.2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2.2 แสดงสัดส่วนวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและเอกของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลำดับ	สาขา	คณะ	จำนวนเรื่อง	คิดเป็นสัดส่วน
1	สถาปัตยกรรมศาสตร์ (โทและเอก)	สถาปัตยกรรมศาสตร์	4	80%
2	ภูมิสถาปัตยกรรม (โท)	สถาปัตยกรรมศาสตร์	1	20%
รวม			5	100%

2.1.4 สถาบันการศึกษาอื่นๆ

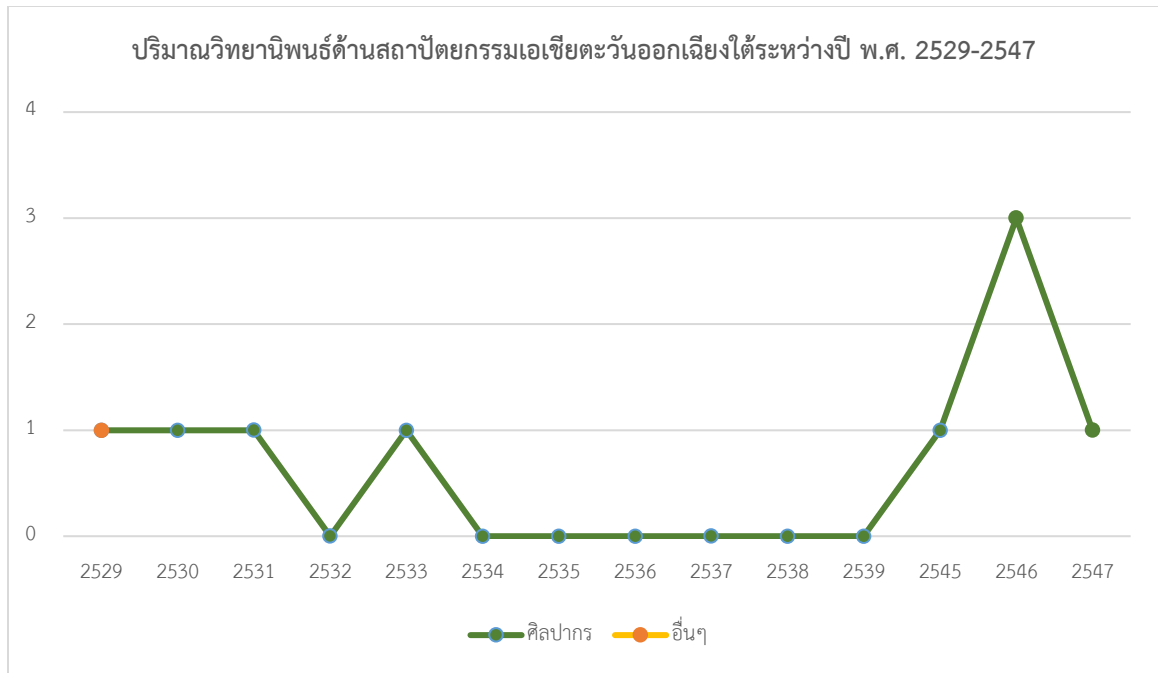
วิทยานิพนธ์อีกจำนวน 3 เรื่องมาจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์(1 เรื่อง) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่(1 เรื่อง) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์(1 เรื่อง) โดยอยู่ในช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2545 ถึง 2558 ทั้งนี้วิทยานิพนธ์ทั้ง 3 เรื่องมาจากสาขาวิชา คณะวิชา และสถาบันการศึกษาต่างๆดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.3 แสดงสัดส่วนวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและเอกของสถาบันการศึกษาอื่นๆ

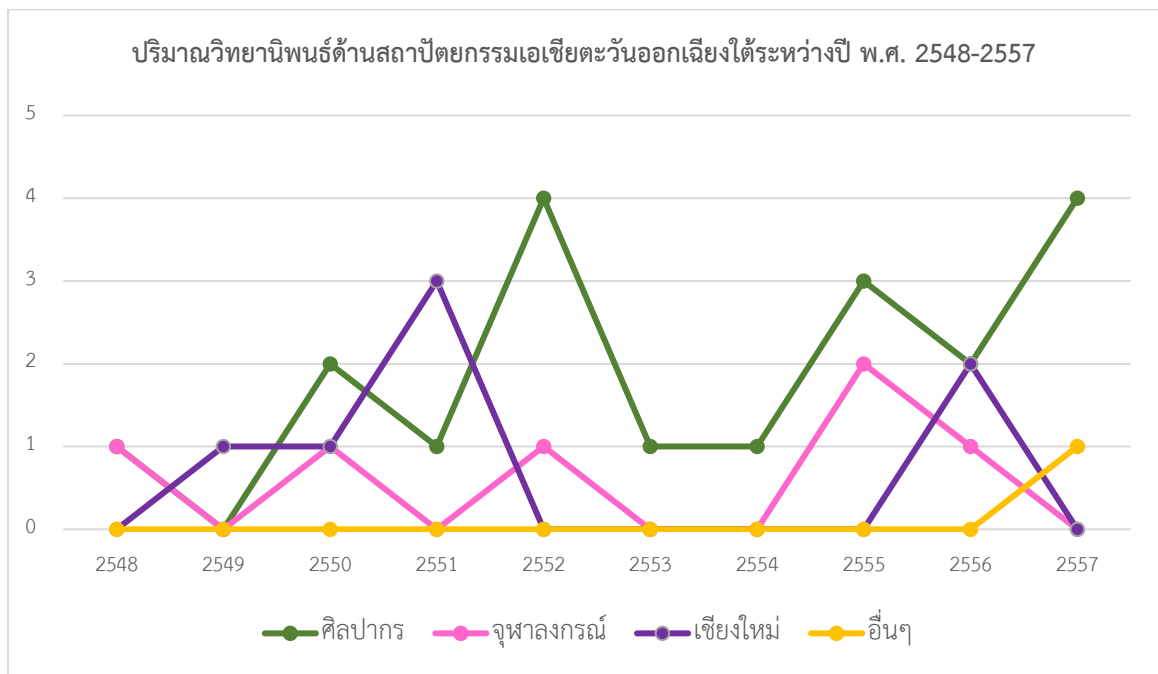
ลำดับ	สาขา	สถาบันการศึกษา	จำนวนเรื่อง
1	สถาปัตยกรรม	ธรรมศาสตร์	1
2	ภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและสาละวินศึกษา	ราชภัฏเชียงใหม่	1
3	การวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น	ราชภัฏสุรินทร์	1
รวม			3

2.1.5 ปริมาณวิทยานิพนธ์ในแต่ละปี

เมื่อเปรียบเทียบปริมาณของวิทยานิพนธ์ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในแต่ละปี สามารถทำให้เห็นถึงสถิติและแนวโน้มของการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อดังกล่าวได้ดังแผนภาพที่ 2.2 และ 2.3 ทั้งนี้จะเห็นว่าในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2537 มีการทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องแค่บางปีหรือปีละเพียงหนึ่งเรื่องและทั้งหมดมาจากมหาวิทยาลัยศิลปากรทั้งสิ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2548 และ 2549 ก็เริ่มปรากฏวิทยานิพนธ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามลำดับ ในขณะที่สถาบันการศึกษาอื่นๆเพิ่งเริ่มตีพิมพ์วิทยานิพนธ์หลังจากปี พ.ศ. 2557 เป็นต้นมา จนทำให้วิทยานิพนธ์มีปริมาณสูงสุดในปี พ.ศ. 2552, 2555 และ 2557 (ปีละ 5 เรื่อง)

ภาพที่ 2.2 แสดงปริมาณวิทยานิพนธ์ระหว่างปี พ.ศ. 2529-2547

ภาพที่ 2.3 แสดงปริมาณวิทยานิพนธ์ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2557

2.1.6 บทวิเคราะห์ข้อมูลสถิติวิทยานิพนธ์

ปริมาณของวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกย่อมเป็นตัวชี้วัดถึงปริมาณและกำลังของอาจารย์ที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญในแต่ละมหาวิทยาลัย ทั้งนี้จากข้อมูลทางสถิติข้างต้นจะเห็นว่านับตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 เป็นต้นมา ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นที่สนใจในหมู่นักศึกษามากขึ้นและมีแนวโน้มที่จะมากขึ้นเรื่อยๆเมื่อเข้าสู่ปี พ.ศ. 2558 ที่ประเทศไทยจะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์

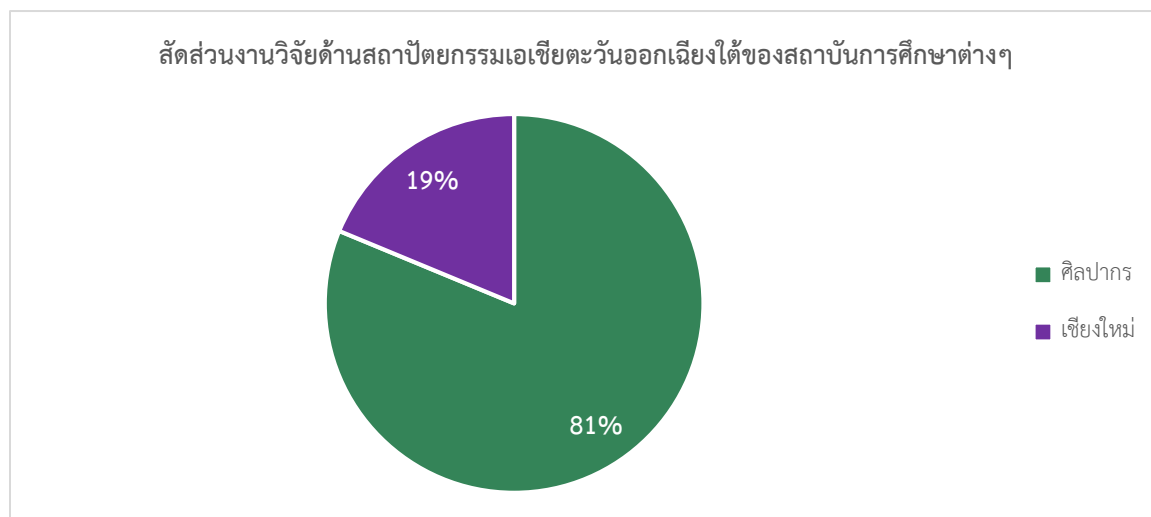
ข้อมูลทางสถิติยังแสดงให้เห็นว่าผลงานวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มากที่สุดนั้นมาจากมหาวิทยาลัยศิลปากร รองลงมาคือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามลำดับ อันแสดงให้เห็นว่า **คณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในด้านดังกล่าวนั้นมีการกระจุกตัวอยู่ในมหาวิทยาลัยส่วนกลางมากกว่ามหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค** ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจหากพิจารณาว่ามหาวิทยาลัยส่วนภูมิกษาคน่าจะมีความใกล้ชิดกับประเทศเพื่อนบ้านและเอื้อต่อการศึกษาค้นคว้าความรู้ได้มากกว่า ทั้งนี้ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2560) มีมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคที่เปิดสอนในสาขาสถาปัตยกรรมอยู่ถึง 9 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย แต่มีผลงานวิทยานิพนธ์อยู่เพียงที่เดียวคือมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อันแสดงให้เห็นถึงการขาดแคลนอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในด้านนี้ที่จะช่วยกระตุ้นความสนใจของนักศึกษา **ดังนั้นมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคจึงควรเร่งสร้างบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเพื่อดึงเอาศักยภาพและข้อได้เปรียบด้านที่ตั้งของมหาวิทยาลัยให้เป็นจุดเด่นของคณะวิชา และเพิ่มศักยภาพในการเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปสู่ภูมิภาคต่างๆมากขึ้น**

ประเด็นที่น่าสนใจในอีกประเด็นหนึ่งก็คือคณะวิชาอันเป็นที่มาของวิทยานิพนธ์ จากการสำรวจพบว่าวิทยานิพนธ์ทั้ง 43 เรื่องนี้มาจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์เพียง 11 เรื่อง แต่มาจากคณะโบราณคดีถึง 25 เรื่อง และคณะอื่นๆอีก 3 เรื่อง อันแสดงให้เห็นว่าในแวดวงวิชาการสถาปัตย์กรรมนั้นยังมีความสนใจในงานสถาปัตยกรรมของประเทศเพื่อนบ้านอยู่น้อยเมื่อเทียบกับแวดวงวิชาการด้านโบราณคดี ภาพรวมของวิทยานิพนธ์ส่วนใหญ่จึงมีหัวข้อเกี่ยวข้องกับโบราณสถานและขุดมัมมองและประเด็นบางอย่างทางด้านสถาปัตยกรรม ซึ่งจะได้ทำการวิเคราะห์ในบทต่อไป

2.2 งานวิจัย

งานวิจัยที่ผู้วิจัยสนใจคือผลงานทางวิชาการของคณาจารย์หรือนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญในสาขา สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ศิลปะ โบราณคดี หรือในสาขาที่เกี่ยวข้อง ที่ได้มีการศึกษาค้นคว้าตาม กระบวนการระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสมกับสาขาวิชาเพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ซึ่งได้ผ่านกระบวนการ กลั่นกรอง(Peer Review) ก่อนการตีพิมพ์แล้ว ในที่นี้ผู้วิจัยได้ทำการสืบค้นจากฐานข้อมูลห้องสมุดของ สถาบันการศึกษาซึ่งเป็นเป้าหมายหลัก 3 สถาบัน ได้แก่มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับการสืบค้นฐานข้อมูลของมหาวิทยาลัยอื่นๆผ่านฐานข้อมูลโครงการ เครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย(ThaiLIS) โดยใช้หัวเรื่อง(Subject) ในการสืบค้นเดียวกันกับการสืบค้น วิทยานิพนธ์ในหัวข้อ 2.1

จากการสำรวจฐานข้อมูลดังกล่าวพบว่ามียางานวิจัยหรือหนังสือที่ตีพิมพ์จากรายงานวิจัยที่อยู่ใน ขยายทั้งสิ้นจำนวน 16 เรื่อง ครอบคลุมช่วงเวลา 16 ปีระหว่าง พ.ศ. 2534 ถึง พ.ศ. 2559 แบ่งเป็น งานวิจัยของคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยศิลปากร 13 เรื่อง และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 3 เรื่อง คิดเป็น สัดส่วนดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.4 แสดงสัดส่วนงานวิจัยสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของสถาบันการศึกษาต่างๆ

งานวิจัยทั้ง 16 เรื่องสามารถจำแนกตามมหาวิทยาลัย แยกตามสาขาวิชา โดยเรียงลำดับตาม มหาวิทยาลัยที่มีผลงานมากไปน้อยได้ดังต่อไปนี้

2.2.1 มหาวิทยาลัยศิลปากร

งานวิจัยจำนวน 13 เรื่องของมหาวิทยาลัยศิลปากร ถูกตีพิมพ์ในช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2541 ถึง 2559 ซึ่งยังคงแสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นสถาบันที่ให้ความสนใจในประเด็นเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาอย่างต่อเนื่องและยาวนานที่สุด ทั้งนี้งานวิจัย 12 เรื่องเป็นผลงานของคณาจารย์จากภาควิชา และคณะวิชาต่างๆ ตามสัดส่วนดังตารางที่ 2.4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2.4 แสดงสัดส่วนงานวิจัยของคณาจารย์จากภาควิชาต่างๆของมหาวิทยาลัยศิลปากร

ลำดับ	ภาควิชา	คณะ	จำนวนเรื่อง	คิดเป็นสัดส่วน
1	สถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมศาสตร์	9	71.5%
2	ศิลปสถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมศาสตร์	1	7%
3	ประวัติศาสตร์ศิลปะ	โบราณคดี	3	21.5%
รวม			13	100%

2.2.2 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ส่วนงานวิจัยจำนวน 3 เรื่องของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถูกตีพิมพ์ในช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2534 ถึง 2547 โดยงานวิจัย 3 เรื่องนี้เป็นผลงานของคณาจารย์จากภาควิชา และคณะวิชาต่างๆ ตามสัดส่วนดังตารางที่ 2.5 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2.5 แสดงสัดส่วนงานวิจัยของคณาจารย์จากภาควิชาต่างๆของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

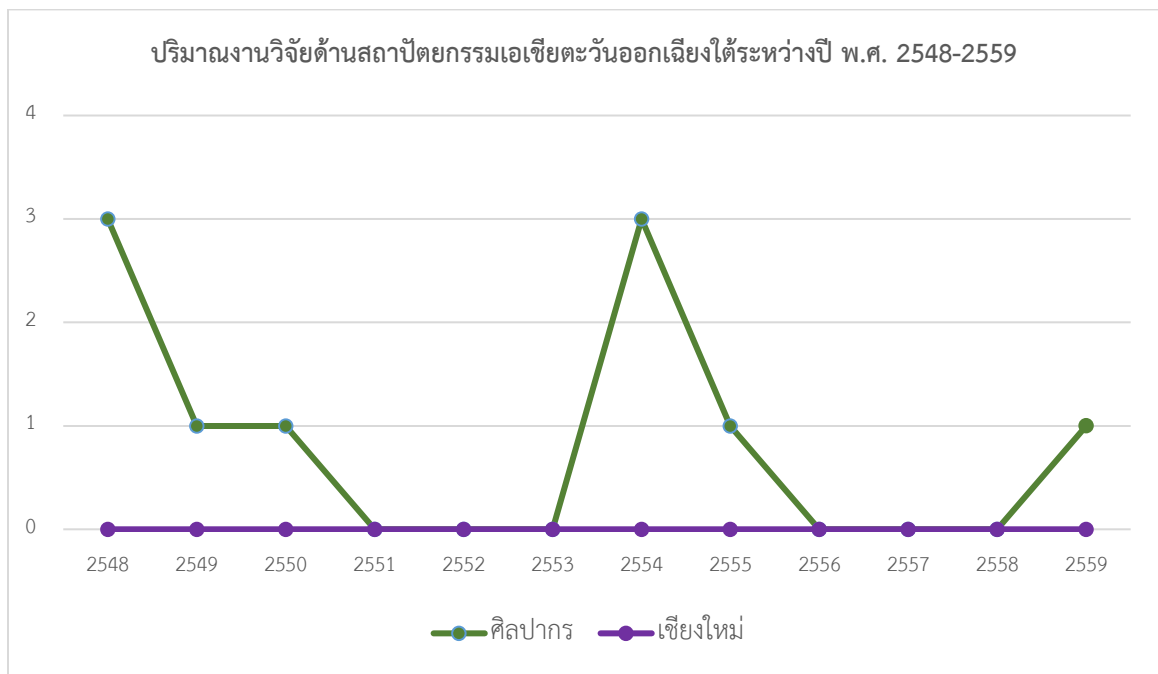
ลำดับ	ภาควิชา	คณะ	จำนวนเรื่อง	คิดเป็นสัดส่วน
1	สถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมศาสตร์	2	67%
2	ศิลปะไทย	จิตรศิลป์	1	33%
รวม			3	100%

2.2.3 ปริมาณงานวิจัยในแต่ละปี

เมื่อเปรียบเทียบปริมาณของงานวิจัยในแต่ละปี สามารถทำให้เห็นถึงสถิติและแนวโน้มของการทำงานวิจัยได้ดังแผนภูมิที่ 2.5 และ 2.6 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.5 แสดงปริมาณงานวิจัยระหว่างปี พ.ศ. 2534-2547

ภาพที่ 2.6 แสดงปริมาณงานวิจัยระหว่างปี พ.ศ. 2548-2559

จะได้เห็นวก่อนปี พ.ศ. 2534 นั้นยังไม่มีการทำงานวิจัยในหัวข้อเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2534-2547 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีการผลิตงานวิจัยบ้าง ประปรายและหยุดทำงานวิจัยในประเด็นดังกล่าวไป ในขณะที่มหาวิทยาลัยศิลปากรนั้นเริ่มทำงานวิจัยในหัวข้อที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 และจะผลิตงานวิจัยออกมาเป็นช่วงๆ เว้นว่างช่วงละประมาณ 2-3 ปี ซึ่งน่าจะเป็นช่วงเวลาการสำรวจลงพื้นที่ในการทำงานวิจัย โดยปีที่มีการผลิตงานวิจัยมากที่สุดคือปี พ.ศ. 2548 และ พ.ศ. 2554

2.2.4 บทวิเคราะห์ข้อมูลสถิติงานวิจัย

ปริมาณงานวิจัยเป็นตัวบ่งชี้ถึงการสร้าง พัฒนา และบูรณาการองค์ความรู้ใหม่ของ คณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ จากข้อมูลทางสถิติข้างต้นจะเห็นว่าผลงานวิจัยเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มากที่สุดนั้นมาจากมหาวิทยาลัยศิลปากร รองลงมาคือมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับสถิติวิทยานิพนธ์ที่บ่งชี้ว่าผู้เชี่ยวชาญกระจุกตัวอยู่ในทั้งสองสถาบันนี้ ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ การที่พบผลงานวิจัยเพียง 2 มหาวิทยาลัยแสดงให้เห็นว่าทั้งสองมหาวิทยาลัยนี้ให้การสนับสนุนการวิจัยในด้านสถาปัตยกรรมเป็นอย่างดีหรือมีเครือข่ายการวิจัยที่เข้มแข็ง ซึ่งในกรณีของมหาวิทยาลัยศิลปากรนั้น งานวิจัยส่วนใหญ่(7 เรื่อง) มาจากชุดโครงการวิจัยเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นที่ที่มีศาสตราจารย์รศ. ปาณินทร์เป็นหัวหน้าโครงการที่ให้คำปรึกษาแก่ผู้วิจัยโครงการย่อยต่างๆ ซึ่งถือเป็นตัวอย่างที่ดีของการสร้างเครือข่ายการวิจัยที่เข้มแข็งและผลักดันให้เกิดงานวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมประเทศเพื่อนบ้านได้มากกว่าการทำงานวิจัยคนเดียว เนื่องจากการวิจัยเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมในประเทศเพื่อนบ้านนั้นต้องการกำลังคนในการสำรวจ ลงพื้นที่ เพื่อเก็บข้อมูลให้ได้มากและรอบด้านที่สุดในระยะเวลาที่จำกัด

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือปริมาณงานวิจัยจากคณะโบราณคดีที่มีอยู่น้อย(3 เรื่อง) เมื่อเทียบกับปริมาณวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา(25 เรื่อง) ทั้งนี้วิเคราะห์ได้ว่าสาเหตุสำคัญคือการขาดแคลนทุนวิจัยที่ให้การสนับสนุนการศึกษาในประเด็นทางด้านโบราณคดี ในขณะที่การศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นที่นั้นได้รับการสนับสนุนการวิจัยมากกว่าเนื่องจากภาครัฐมองเห็นผลประโยชน์จากการรักษาวินัยธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนที่ชัดเจนมากกว่าการศึกษาโบราณสถานโดยเฉพาะโบราณสถานร้างที่ตัดขาดจากวิถีชีวิตของคนยุคปัจจุบัน

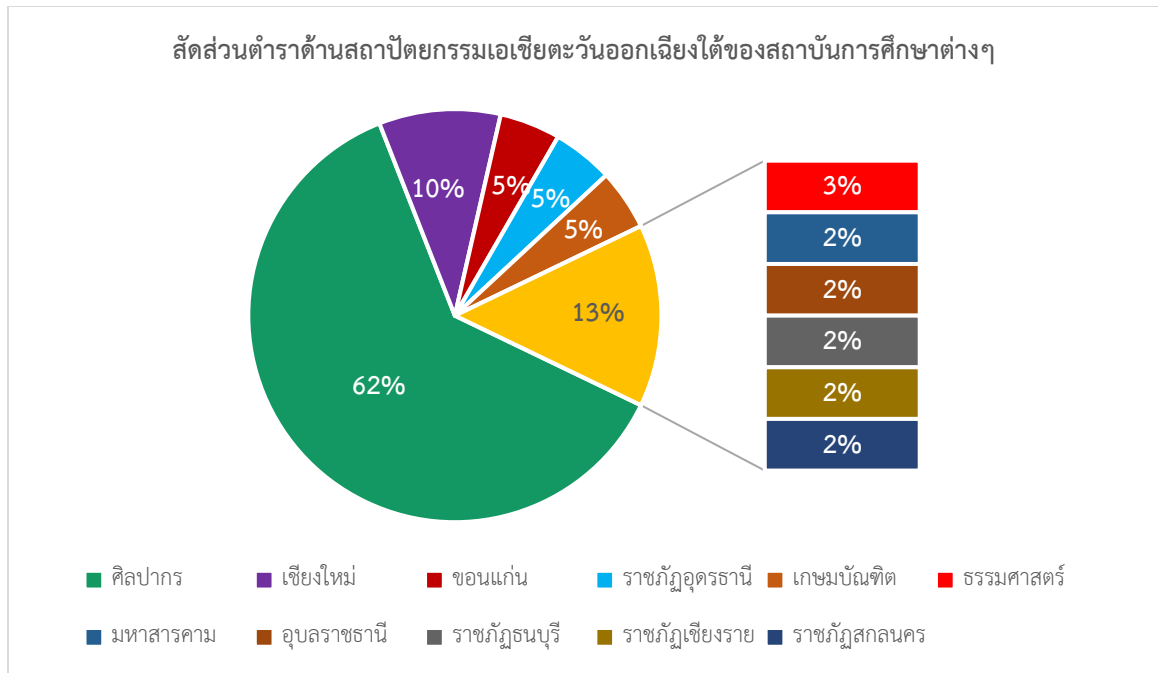
2.3 ตำรา

นอกจากงานวิจัยแล้วคณาจารย์หรือนักวิชาการยังผลิตผลงานวิชาการออกมาในรูปแบบของตำรา ซึ่งความแตกต่างระหว่างตำรากับงานวิจัยก็คือ ในการผลิตตำรานั้นจะได้รับทุนสนับสนุนหรือไม่ก็ได้ แต่จะต้องเป็นเอกสารทางวิชาการที่เรียบเรียงอย่างเป็นระบบ และมีวัตถุประสงค์การเขียนเพื่อตอบสนองด้านการเรียนการสอนหรือมีเนื้อหาที่เป็นส่วนหนึ่งของวิชาหรือหลักสูตร สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้จะพิจารณาเฉพาะตำราที่เป็นผลงานของผู้เชี่ยวชาญในสาขาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ศิลปะ โบราณคดี หรือในสาขาที่เกี่ยวข้องเท่านั้น โดยผู้วิจัยได้ทำการสืบค้นจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ (E-Thesis) ของสถาบันการศึกษาซึ่งเป็นเป้าหมายหลัก 3 สถาบัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้หัวเรื่อง(Subject) ในการสืบค้นเดียวกันกับการสืบค้นวิทยานิพนธ์และงานวิจัยในหัวข้อ 2.1 และ 2.2 ตามลำดับ

จากการสำรวจฐานข้อมูลดังกล่าวพบว่ามีตำราที่อยู่ในข่ายทั้งสิ้นจำนวน 42 เรื่อง ครอบคลุมช่วงเวลา 53 ปีระหว่าง พ.ศ. 2506 ถึง พ.ศ. 2559 แบ่งเป็นตำราของคณาจารย์และนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาต่างๆตามตารางที่ 2.6 คิดเป็นสัดส่วนตามแผนภูมิที่ 2.6 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.6 แสดงจำนวนตำราด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของมหาวิทยาลัยต่างๆ

ลำดับ	สถาบันการศึกษา	จำนวนเรื่อง
1	มหาวิทยาลัยศิลปากร	27
2	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	3
3	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	2
4	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี	2
5	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต	2
6	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	1
7	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	1
8	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี	1
9	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี	1
10	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	1
11	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร	1
รวม		42

ภาพที่ 2.7 แสดงสัดส่วนตำราด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของสถาบันการศึกษาต่างๆ

ตำราทั้ง 41 เรื่องสามารถจำแนกตามสถาบันการศึกษาต้นสังกัด โดยเรียงลำดับตามมหาวิทยาลัยที่มีผลงานมากไปน้อยได้ดังต่อไปนี้

2.3.1 มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตำราจำนวน 26 เรื่องของมหาวิทยาลัยศิลปากร ถูกตีพิมพ์ในช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2506 ถึง 2558 ซึ่งถือว่าเป็นสถาบันการศึกษาแห่งแรกที่ตีพิมพ์ผลงานด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และให้ความสนใจในประเด็นนี้มาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ทั้งนี้ตำรา 26 เรื่องนี้เป็นผลงานของคณาจารย์ในสังกัดภาควิชาหรือหน่วยงานต่างๆ ตามสัดส่วนดังตารางที่ 2.7 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2.7 แสดงสัดส่วนตำราของคณาจารย์จากภาควิชาและคณะต่างๆของมหาวิทยาลัยศิลปากร

ลำดับ	ภาควิชา	คณะ	จำนวนเรื่อง	คิดเป็นสัดส่วน
1	ประวัติศาสตร์ศิลปะ	โบราณคดี	17	65.5%
2	โบราณคดี	โบราณคดี	5	19%
3	สถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมศาสตร์	4	15.5%
รวม			26	100%

2.3.3 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ตำราจำนวน 4 เรื่องของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถูกตีพิมพ์ในช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2534 ถึง 2557 เป็นผลงานของคณาจารย์จากภาควิชา และคณะวิชาต่างๆ ตามสัดส่วนดังตารางที่ 2.8 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2.8 แสดงสัดส่วนตำราของคณาจารย์จากภาควิชาและคณะต่างๆของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ลำดับ	ภาควิชา	คณะ	จำนวนเรื่อง	คิดเป็นสัดส่วน
1	สถาปัตยกรรม	สถาปัตยกรรมศาสตร์	1	25%
2	ศิลปะไทย	จิตรศิลป์	2	50%
3	สถาบันวิจัยสังคม		1	25%
รวม			4	100%

2.3.4 สถาบันการศึกษาอื่นๆ

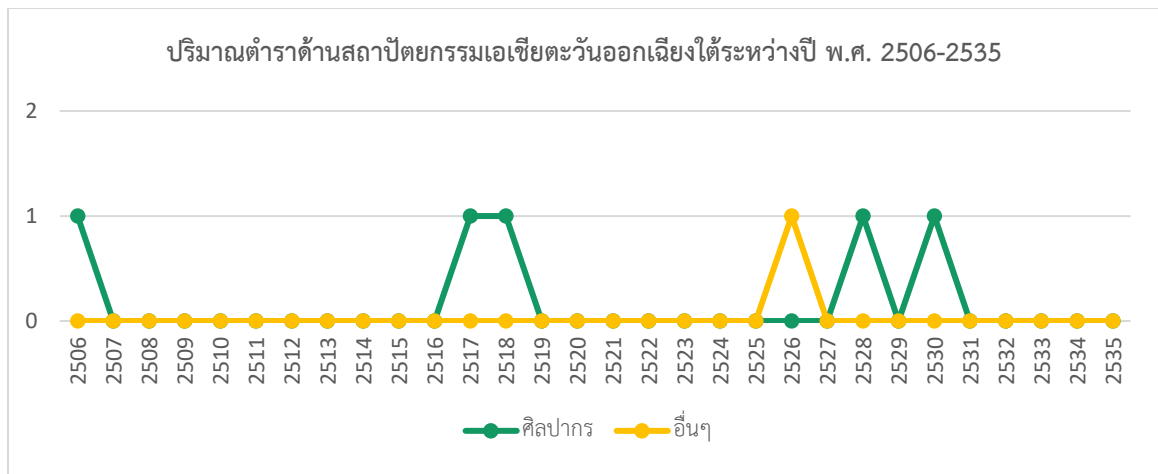
ตำราอีกจำนวน 12 เรื่องของมาจากสถาบันการศึกษาต่างๆอีก 9 สถาบัน สถาบันละ 1-2 เรื่อง ตีพิมพ์ในช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2542 ถึง 2559 ทั้งนี้ตำราทั้ง 12 เรื่องมาจากสาขาวิชา คณะวิชา และสถาบันการศึกษาต่างๆดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.9 แสดงสัดส่วนตำราจากสถาบันการศึกษาอื่นๆ

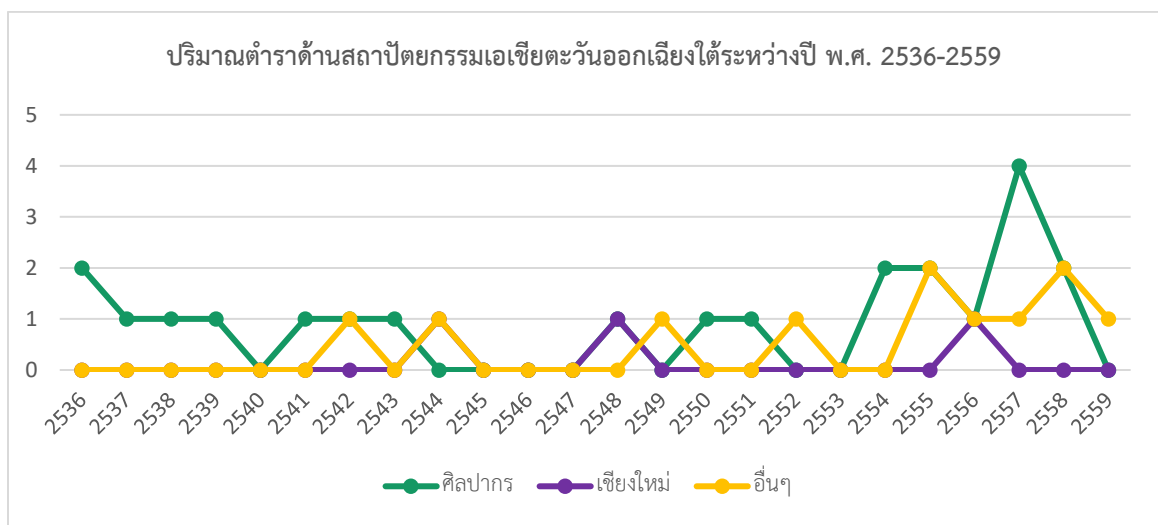
ลำดับ	สาขา	มหาวิทยาลัย	จำนวนเรื่อง
1	สถาปัตยกรรม	ขอนแก่น	2
2	ออกแบบนิเทศศิลป์	เกษมบัณฑิต	2
3	สำนักวิชาการศึกษาทั่วไป	ราชภัฏอุดรธานี	2
4	สถาบันไทยคดีศึกษา	ธรรมศาสตร์	1
5	มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	มหาสารคาม	1
6	ศิลปประยุกต์และการออกแบบ	อุบลราชธานี	1
7	ศิลปศึกษา	ราชภัฏธนบุรี	1
8	สำนักศิลปวัฒนธรรม	ราชภัฏเชียงราย	1
9	สำนักศิลปวัฒนธรรม	ราชภัฏสกลนคร	1
รวม			12

2.3.5 ปริมาณตำราในแต่ละปี

เมื่อเปรียบเทียบปริมาณของตำราที่มีหัวข้อเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในแต่ละปี สามารถทำให้เห็นถึงสถิติและแนวโน้มของการทำตำราในหัวข้อดังกล่าวได้ดังแผนภาพที่ 2.7 และ 2.8 ทั้งนี้จะเห็นว่าในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2526 มีการทำตำราแค่บางปีหรือปีละเพียงหนึ่งเรื่องและทั้งหมดมาจากมหาวิทยาลัยศิลปากรทั้งสิ้น ต่อมาในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2542 จึงเริ่มปรากฏตำราจากสถาบันอื่นที่มีความสม่ำเสมอมากขึ้น โดยปี พ.ศ. 2557 ถือเป็นปีที่มีการผลิตตำรามากที่สุดโดยมีถึง 5 เล่มด้วยกัน

ภาพที่ 2.8 แสดงปริมาณตำราระหว่างปี พ.ศ. 2506-2535

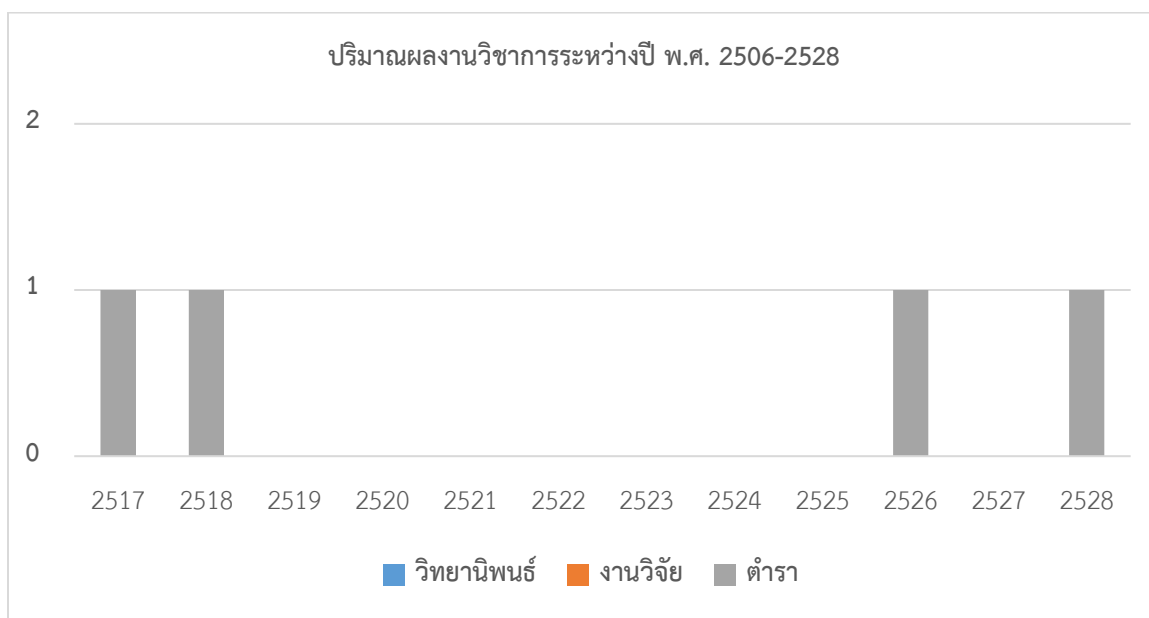

ภาพที่ 2.9 แสดงปริมาณตำราระหว่างปี พ.ศ. 2536-2559

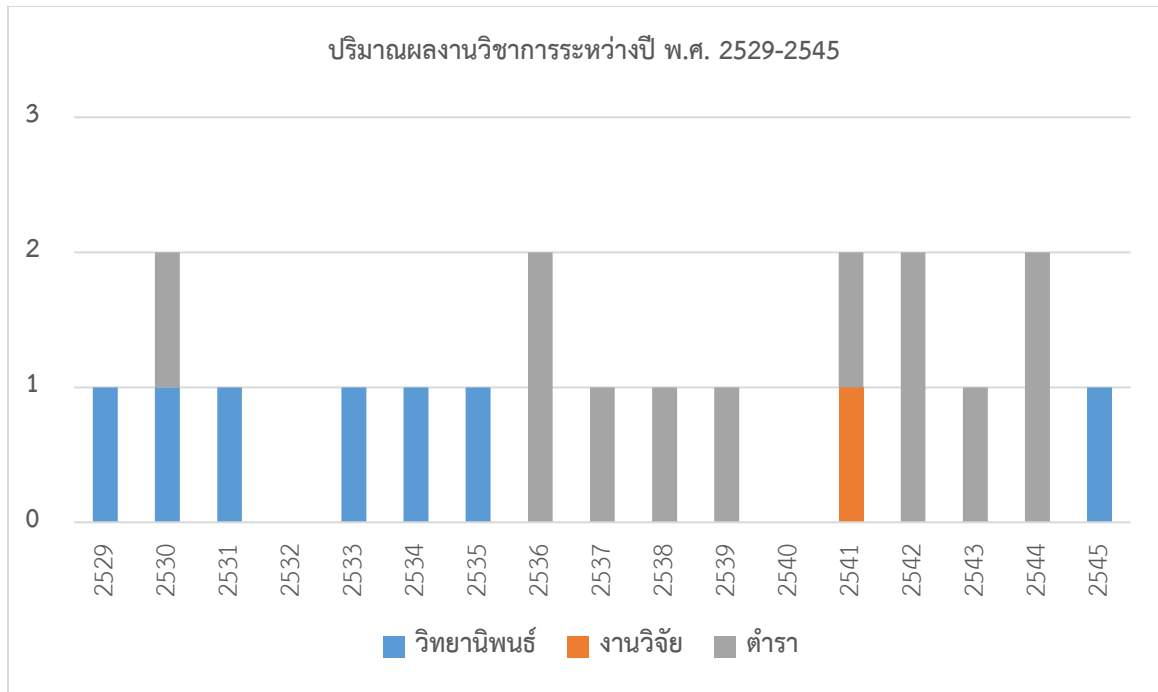
บทที่ 3

หัวข้อผลงานวิชาการด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในประเทศไทย

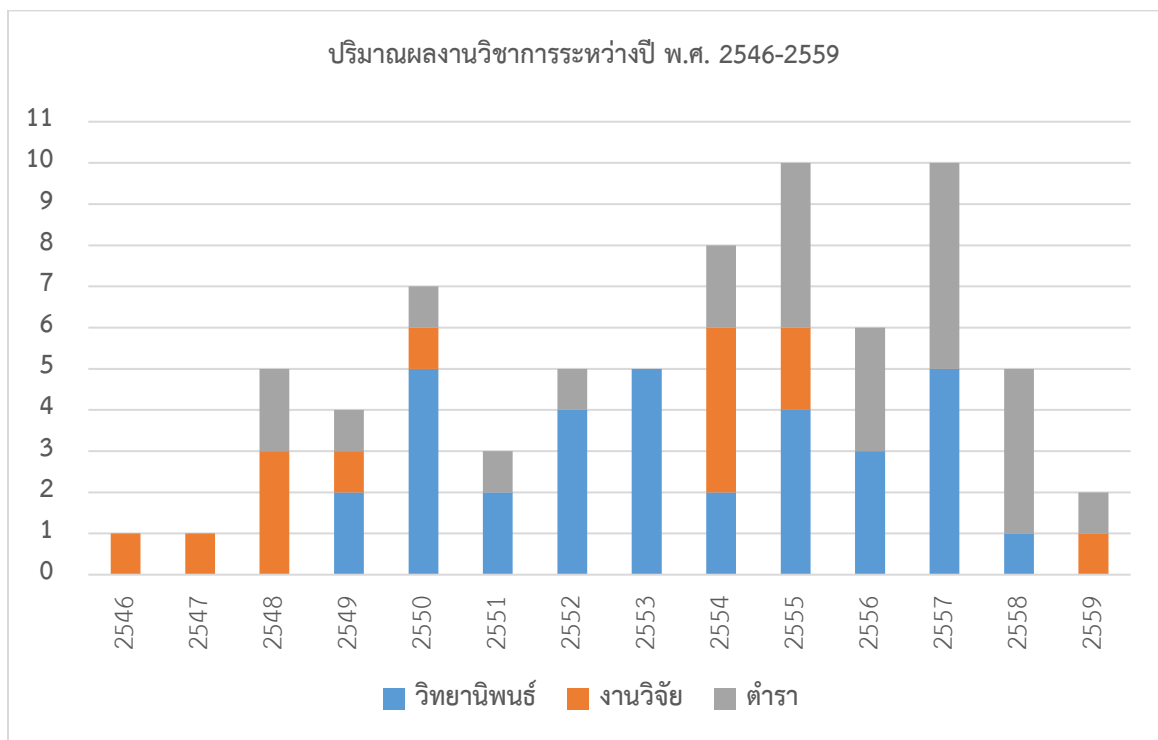
ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ถึงประเด็นหัวข้อของผลงานทางวิชาการซึ่งถือเป็นประเด็นสำคัญในการวิจัยชิ้นนี้ เพื่อให้เห็นถึงพัฒนาการของการผลิตผลงานวิชาการในภาพรวม ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบจำนวนผลงานวิชาการทั้ง 99 เรื่องจากผลงานทั้ง 3 ประเภท (วิทยานิพนธ์ 43 เรื่อง งานวิจัย 16 เรื่อง ตำรา 40 เรื่อง) ตามปี พ.ศ. และได้ข้อมูลดังแผนภูมิที่ 3.1, 3.2 และ 3.3 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 3.1 แสดงปริมาณผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2517-2528

ภาพที่ 3.2 แสดงปริมาณผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2529-2545

ภาพที่ 3.3 แสดงปริมาณผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2546-2559

จากแผนภูมิข้างต้น สามารถแบ่งช่วงเวลาของการผลิตผลงานวิชาการด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามปริมาณและความสม่ำเสมอได้ในเบื้องต้นเป็น 3 ช่วงเวลา ดังต่อไปนี้

1. ช่วงที่หนึ่ง (พ.ศ. 2517-2528) เป็นช่วงแรกที่เริ่มปรากฏผลงานวิชาการด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ยังไม่สม่ำเสมอ และพบเฉพาะการทำตำราในปี พ.ศ.2517, พ.ศ. 2518, พ.ศ. 2526 และ พ.ศ. 2528 เท่านั้น
2. ช่วงที่สอง (พ.ศ. 2529-2545) เป็นช่วงที่เริ่มมีการทำผลงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง ทั้งตำราและวิทยานิพนธ์ ปีละ 1-2 เรื่อง และเริ่มปรากฏการทำงานวิจัยในปี พ.ศ. 2541
3. ช่วงที่สาม (พ.ศ. 2546-2559) เป็นช่วงที่มีการทำผลงานวิชาการเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งตำรา งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ โดยเฉลี่ยปีละ 3-4 เรื่อง และมีปริมาณมากขึ้นจนถึงขีดสุดในปี พ.ศ. 2555 ก่อนที่จะค่อยๆลดจำนวนลงมาในปัจจุบัน

3.1 พัฒนาการของหัวข้อผลงานวิชาการช่วงที่หนึ่ง พ.ศ. 2517-2528 (4 เรื่อง)

ผลงานวิชาการในช่วงที่หนึ่งนี้ปรากฏอยู่ 4 เรื่อง 3 ใน 4 เรื่องนั้นเป็นตำราที่แต่งโดย ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้าสุภัทรรติค ดิศกุล ส่วนอีกเล่มนั้นแต่งโดย รองศาสตราจารย์สงวน รอดบุญ ซึ่งทั้งสองท่านถือเป็นครูผู้บุกเบิกการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ศิลปะของประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีหัวข้อของผลงานวิชาการเรียงตามปีที่พิมพ์ตามตารางที่ 3.1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2517-2528

ผู้แต่ง	ปี	เรื่อง	ประเภท	สาขาวิชา	มหาวิทยาลัย
สุภัทรรติค ดิศกุล	2517	กำหนดอายุปราสาทพนมรุ้ง	ตำรา	ประวัติศาสตร์ศิลปะ	ศิลปากร
สุภัทรรติค ดิศกุล	2518	ศิลปอินโดนีเซียสมัยโบราณ	ตำรา	ประวัติศาสตร์ศิลปะ	ศิลปากร
สงวน รอดบุญ	2526	พุทธศิลป์ลาว	ตำรา	ศิลปศึกษา	ราชภัฏธนบุรี
สุภัทรรติค ดิศกุล	2528	ประวัติย่อศิลปลังกา ขวา ขอม	ตำรา	ประวัติศาสตร์ศิลปะ	ศิลปากร

ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล เป็นอาจารย์ประจำคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้วางรากฐานการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะอย่างเป็นระบบโดยให้ความสำคัญกับการศึกษารูปแบบและวิวัฒนาการทางศิลปะ โดยได้รับการถ่ายทอดระเบียบวิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์ศิลปะมาจากนักโบราณคดีชาวฝรั่งเศสเมื่อครั้งยังศึกษา ณ โรงเรียนลูฟร์ ประเทศฝรั่งเศส¹ ทั้งนี้ก่อนที่ท่านจะแต่งตำราเรื่องขึ้นในปี พ.ศ. 2517 นั้น ก็ได้มีการแปลตำราเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของชาวต่างชาติ รวมถึงการทำเอกสารประกอบการสอนอีกหลายชิ้นและมาก่อน หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ จึงถือเป็นนักวิชาการไทยคนแรกที่ถ่ายทอดความรู้ไปสู่ศิษย์โดยการเขียนตำราที่ใช้ระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์ศิลปะที่เป็นสากล โดยตำราทั้ง 3 เล่มที่ท่านแต่งขึ้นในช่วงแรกนี้นั้นต่างก็มุ่งเน้นไปที่การศึกษารูปแบบและการจัดลำดับวิวัฒนาการทางศิลปะเพื่อกำหนดอายุโบราณสถานเป็นสำคัญ

ส่วนผลงานเรื่อง “พุทธศิลป์ลาว” ของ รองศาสตราจารย์สงวน รอดบุญ ถือเป็นตำราที่บุกเบิกการศึกษางานศิลปกรรมในประเทศเพื่อนบ้านด้วยการสำรวจลงพื้นที่ด้วยตนเอง โดยผู้แต่งนั้นได้เดินทางไปปฏิบัติงานสอนอยู่ในประเทศลาวและเก็บเกี่ยวองค์ความรู้ทางด้านศิลปะและสถาปัตยกรรมอยู่ถึง 12 ปี ก่อนที่จะกลับมาเป็นอาจารย์ประจำ ณ วิทยาลัยครูธนบุรี (มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีในปัจจุบัน) และได้รับเชิญเป็นอาจารย์พิเศษในการสอนวิชาศิลปะลาวที่คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ในขณะที่ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศยังทรงปฏิบัติราชการอยู่ ณ เวลานั้น ด้วยเหตุนี้ลักษณะของตำราจึงมีความใกล้เคียงกับตำราของหม่อมเจ้าสุภัทรดิศ กล่าวคือมีการศึกษารูปแบบและวิวัฒนาการทางศิลปะเพื่อสร้างความชัดเจนของงานศิลปกรรมในประวัติศาสตร์แต่ละยุค

3.2 พัฒนาการของหัวข้อผลงานวิชาการ ช่วงที่สอง พ.ศ. 2529-2545 (19 เรื่อง)

ผลงานวิชาการในช่วงที่สองนี้มีปริมาณมากขึ้นคือ 19 เรื่อง ประกอบด้วยตำรา 12 เรื่องที่มีความสม่ำเสมอในการตีพิมพ์โดยเฉลี่ยปีเว้นปี และเริ่มยังพบว่ามีการทำวิทยานิพนธ์ถึง 5 เรื่อง และงานวิจัยอีก 2 เรื่อง โดยมีหัวข้อของผลงานวิชาการเรียงตามปีที่พิมพ์ได้ดังตารางที่ 3.2 ต่อไปนี้

¹ รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง, ประวัติ แนวความคิด และวิธีค้นคว้าวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะไทย (กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ, 2551), 105-109.

ตารางที่ 3.2 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2529-2545

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ประเภท	สาขาวิชา	มหาวิทยาลัย
สงบ ฉิมพลี	2529	อิทธิพลศิลปพม่าที่มีต่อ โบราณสถานในจังหวัดลำปางใน ต้นพุทธศตวรรษที่ 25	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	โบราณคดีสมัย ประวัติศาสตร์	ศิลปากร
สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์	2530	ศิลปะจามและศิลปะพม่า โดยสังเขป	ตำรา	โบราณคดี	ศิลปากร
สมมาตร ผลเกิด	2530	การศึกษาปราสาทศิขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	โบราณคดีสมัย ประวัติศาสตร์	ศิลปากร
สิริกา ประกอบ สันติสุข	2531	การศึกษาศิลปะเขมรแบบบายน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของ ประเทศไทย	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	โบราณคดีสมัย ประวัติศาสตร์	ศิลปากร
เชิดเกียรติ กุลบุตร	2533	สถาปัตยกรรมช่างในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือของ ประเทศไทย	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์	2534	กิจกรรมวัดยางหลวง : บทบาท ศิลปะพม่า-ล้านนาในหุบเขาแม่ แจ่ม	วิจัย	วิจิตรศิลป์ ภาควิชาศิลปะไทย	เชียงใหม่
สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์	2536	ปราสาทเขาพระวิหาร : ศาส นบรรพตที่โดดเด่นที่สุดใน ภาคพื้นเอเชียอาคเนย์	ตำรา	โบราณคดี	ศิลปากร
สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์	2536	ปราสาทเขาพนมรุ้ง : ศาสนบร รพตทั้งดงามที่สุดในประเทศ ไทย	ตำรา	โบราณคดี	ศิลปากร
สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์	2537	ศิลปะร่วมแบบเขมรในประเทศ ไทย : ภูมิหลังทางปัญญา- รูปแบบทางศิลปกรรม	ตำรา	โบราณคดี	ศิลปากร
สุภัทรดิศ ดิศกุล	2538	ประวัติศาสตร์ศิลปะประเทศ ใกล้เคียง : อินเดีย, ลังกา, จัม ปา, พม่า, ลาว	ตำรา	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
สุภัทรดิศ ดิศกุล	2539	ศิลปะขอม	ตำรา	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร

ตารางที่ 3.2(ต่อ) แสดงหัวข้อผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2529-2545

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ประเภท	สาขาวิชา	มหาวิทยาลัย
สุภัทรดิศ ดิศกุล	2541	ศิลปะงาม	ตำรา	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
อนุกิทย เจริญสุขกุล	2541	ปราสาทเมืองต่ำ : การศึกษา ทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม	วิจัย	ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม	ศิลปากร
สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์	2542	ปราสาทหินและทับหลัง	ตำรา	โบราณคดี	ศิลปากร
สุรัตน์ วรารักษ์	2542	เรือนพักอาศัยชาวไทย- เวียดนาม บ้านท่าแร่ สกลนคร	ตำรา	สำนัก ศิลปวัฒนธรรม	ราชภัฏ สกลนคร
อรศิริ ปาณินท์	2543	ปัญหาสร้างสรรค์ในเรือนพื้นถิ่น อุษาคเนย์ : กรณีศึกษา ไทย ลาว อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ผ่าน ที่ว่าง มวล และชีวิต	ตำรา	สถาปัตยกรรม	ศิลปากร
จิรศักดิ์ เดชวงศ์ญา	2544	ความสัมพันธ์ระหว่างล้านนา ล้านช้าง : กรณีศึกษาศิลปกรรม ในเมืองเชียงใหม่และหลวงพระ บาง	ตำรา	สถาบันวิจัยสังคม	เชียงใหม่
ธาดา สุทธิธรรม	2544	ผังเมืองในประเทศไทย : ผัง ชุมชนและการใช้ที่ดิน : สาย อารยธรรมเขมรในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	ตำรา	สถาปัตยกรรม	ขอนแก่น
ศศิธร จันทรีไพบ	2545	การศึกษาคติการออกแบบ ปราสาทหินพิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม	ศิลปากร

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 เป็นต้นมาได้เริ่มมีการตีพิมพ์ผลงานวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นครั้งแรกจากมหาวิทยาลัยศิลปากร ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าประเด็นหัวข้อวิทยานิพนธ์จากคณะโบราณคดีที่ตีพิมพ์ในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2529-2545 ล้วนแล้วแต่เป็นการศึกษานานสถาปัตยกรรมในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากศิลปกรรมจากประเทศเพื่อนบ้าน แต่ที่น่าสนใจคือ

ขอบเขตของงานมักมีความกว้างในระดับจังหวัดหรือภูมิภาคซึ่งเป็นลักษณะของการสำรวจในภาพกว้างมากกว่าที่จะเฉพาะเจาะจงเป็นแห่งๆไป (ดูตารางที่ 3.3) มีเพียงหนึ่งเรื่องที่เป็นการศึกษาเฉพาะเจาะจงไปที่โบราณสถานเพียงแห่งเดียวคือการศึกษาปราสาทศรีขรภูมิ (สมมาตร ผลเกิด, 2530) ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่าประเด็นที่นักศึกษาให้ความสนใจที่สุดคือประเด็นเกี่ยวกับปราสาทเขมร โดยในช่วง พ.ศ. 2530-2531 นั้นเกิดเหตุการณ์การทวงคืนทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์จากสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นข่าวใหญ่ที่ดึงดูดให้คนสนใจเรื่องโบราณคดีมากขึ้น และ ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการทวงคืนทับหลังคืนมาจนสำเร็จ

ตารางที่ 3.3 แสดงหัวข้อวิทยานิพนธ์ของคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากรระหว่างปี พ.ศ. 2529-33

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ
สงบ ฉิมพลี	2529	อิทธิพลศิลปพม่าที่มีต่อโบราณสถานในจังหวัดลำปางในต้นพุทธศตวรรษที่ 25
สมมาตร ผลเกิด	2530	การศึกษาปราสาทศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์
สิวิกา ประกอบสันติสุข	2531	การศึกษาศิลปะเขมรแบบบายนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
เชิดเกียรติ กุลบุตร	2533	สถาปัตยกรรมขางในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ส่วนในช่วง พ.ศ.2530-2542 ยังมีการตีพิมพ์ตำราจากคณาจารย์ของคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากรถึง 8 เล่ม โดยนอกจากตำราของ ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล จำนวน 3 เล่ม (ประวัติศาสตร์ศิลปะประเทศใกล้เคียง, ศิลปะขอม และศิลปะจาม) ที่แต่งขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะโบราณสถานทั่วทั้งภูมิภาคแล้ว ยังปรากฏตำราอีก 5 เล่มของ ศาสตราจารย์ ดร. หม่อมราชวงศ์สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์ ศิษย์เก่าจากคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากรที่เดินทางไปศึกษาต่อด้านโบราณคดี ณ ฝรั่งเศส โดยท่านได้ผลิตตำราที่แสดงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในด้านศิลปะและสถาปัตยกรรมเขมร ตำราของคณะโบราณคดีในช่วงนี้ยังคงให้ความสำคัญกับการศึกษา การศึกษารูปแบบและวิวัฒนาการทางศิลปะตามวิธีการแบบตะวันตกซึ่งจะเป็นต้นแบบให้กับตำราของคณาจารย์คณะโบราณคดีรุ่นต่อมา

ตารางที่ 3.4 แสดงหัวข้อตำราของคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากรระหว่างปี พ.ศ. 2530-2542

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ
สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์	2530	ศิลปะจามและศิลปะพม่าโดยสังเขป
สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์	2536	ปราสาทเขาพระวิหาร : ศาสนบรรพตที่โดดเด่นที่สุดในภาคพื้นเอเชียอาคเนย์
สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์	2536	ปราสาทเขาพนมรุ้ง : ศาสนบรรพตที่งดงามที่สุดในประเทศไทย
สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์	2537	ศิลปะร่วมแบบเขมรในประเทศไทย : ภูมิหลังทางปัญญา-รูปแบบทางศิลปกรรม
สุภัทรดิศ ดิศกุล	2538	ประวัติศาสตร์ศิลปะประเทศใกล้เคียง : อินเดีย, ลังกา, จัมปา, พม่า, ลาว
สุภัทรดิศ ดิศกุล	2539	ศิลปะขอม
สุภัทรดิศ ดิศกุล	2541	ศิลปะจาม
สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์	2542	ปราสาทหินและทับหลัง

ส่วนคณาจารย์และนักศึกษาจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรนั้น ได้เริ่มผลิตผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังจาก พ.ศ.2541 เป็นต้นมา (ดูตารางที่ 3.5) โดยหัวข้อผลงานวิชาการนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือผลงานจากสาขาวิชาศิลปสถาปัตยกรรมซึ่งเป็นการศึกษาคติ แนวคิด รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถานโดยมี รองศาสตราจารย์อนุวิทย์ เจริญศุภกุล เป็นผู้บุกเบิกและเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ทั้งนี้ประเด็นส่วนใหญ่ของผลงานวิชาการยังคงเป็นปราสาทเขมรในดินแดนไทยเช่นเดียวกับคณะโบราณคดี อาทิ ปราสาทเมืองต่ำ (อนุวิทย์ เจริญศุภกุล, 2451) และ ปราสาทพิมาย (ศศิธร จันทรีโบ, 2545) เป็นต้น ส่วนผลงานวิชาการกลุ่มที่สองนั้นคืองานศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของ ศาสตราจารย์อรศิริ ปาณินท์ ซึ่งถือเป็นผู้วางรากฐานการศึกษาในสาขานี้ในมหาวิทยาลัยศิลปากร และเน้นการศึกษาโดยการลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจและจดบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ ทั้งนี้ตำราเรื่อง “ปัญญาสร้างสรรค์ในเรือนพื้นถิ่นอุษาคเนย์ : กรณีศึกษา ไทย ลาว อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ผ่านที่ว่าง มวล และชีวิต” ถือเป็นตำราเล่มแรกๆ ของนักวิชาการไทยที่กล่าวถึงภาพรวมของงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่กระตุ้นความสนใจให้กับนักวิชาการและนักศึกษาในเรื่องของการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของประเทศเพื่อนบ้าน

ตารางที่ 3.5 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรระหว่างปี พ.ศ.2541-45

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ประเภท
อนุวิทย์ เจริญศุภกุล	2541	ปราสาทเมืองต่ำ : การศึกษาทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม	วิจัย
อรศิริ ปาณินท์	2543	ปัญหาสร้างสรรค์ในเรือนพื้นถิ่นอุษาคเนย์ : กรณีศึกษา ไทย ลาว อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ผ่านที่ว่าง มวล และชีวิต	ตำรา
ศศิธร จันทรไพบ	2545	การศึกษาคติการออกแบบปราสาทหินพิมาย อำเภอพิมาย จังหวัด นครราชสีมา	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท

อนึ่ง ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2542-2545 เป็นช่วงแรกๆที่เริ่มปรากฏผลงานทางวิชาการจากคณาจารย์ในสถาบันการศึกษาส่วนภูมิภาคซึ่งหัวข้อศึกษาส่วนใหญ่ก็จะเกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมของประเทศเพื่อนบ้านของแต่ละภูมิภาคที่สถาบันการศึกษานั้นตั้งอยู่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่าหัวข้องานในยุคบุกเบิกของสถาบันการศึกษาส่วนภูมิภาคนั้นมีลักษณะคล้ายกันกับหัวข้อศึกษาในช่วงแรกของคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากรคือเป็นลักษณะของการลงพื้นที่สำรวจในภาพกว้างและให้ความสำคัญกับงานสถาปัตยกรรมในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลจากเพื่อนบ้าน มากกว่าที่จะไปศึกษางานสถาปัตยกรรมในประเทศเพื่อนบ้านอย่างแท้จริง

ตารางที่ 3.6 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการจากสถาบันการศึกษาอื่นๆระหว่างปี พ.ศ.2541-2545

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ประเภท	สาขาวิชา	มหาวิทยาลัย
สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์	2534	กิจกรรมวัดยางหลวง : บทบาทศิลปะพม่า-ล้านนาในหุบเขาแม่แจ่ม	วิจัย	ศิลปะไทย	เชียงใหม่
สุรัตน์ วรจักร์รัตน์	2542	เรือนพักอาศัยชาวไทย-เวียดนาม บ้านท่าแร่ สกลนคร	ตำรา	สำนัก ศิลปวัฒนธรรม	ราชภัฏ สกลนคร
จิรศักดิ์ เดชวงศ์ญา	2544	ความสัมพันธ์ระหว่างล้านนา ล้านช้าง : กรณีศึกษาศิลปกรรมในเมืองเชียงใหม่และหลวงพระบาง	ตำรา	สถาบันวิจัย สังคม	เชียงใหม่
ธาดา สุพธิธรรม	2544	ผังเมืองในประเทศไทย : ผังชุมชนและการใช้ที่ดิน : สายอารยธรรมเขมรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ตำรา	สถาปัตยกรรม	ขอนแก่น

3.3 พัฒนาการของหัวข้อผลงานวิชาการช่วงที่สาม พ.ศ. 2546-2559 (76 เรื่อง)

ช่วงปี พ.ศ. 2546-2559 ถือเป็นช่วงที่มีผลงานทางวิชาการมากที่สุด โดยมีถึง 76 เรื่อง แบ่งเป็น ตำรา(25 เรื่อง) วิทยานิพนธ์ (37 เรื่อง) และงานวิจัย (14 เรื่อง) ซึ่งโดยรวมแล้วมีการตีพิมพ์อย่างสม่ำเสมอ เฉลี่ยปีละ 3-4 เรื่อง โดยมีหัวข้อของผลงานวิชาการเรียงตามปีที่พิมพ์ได้ดังตารางที่ 3.7 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3.7 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2546-2559

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ประเภท	สาขาวิชา	มหาวิทยาลัย
PHENG SITHA	2546	พจนมดงแรก อดีตและปัจจุบัน ความสัมพันธ์ระหว่างโบราณสถานกับ สิ่งแวดล้อมทางสังคมจากหลักฐาน วัตถุ วัฒนธรรม กรณีศึกษา เมืองพระ นคร ประเทศกัมพูชา พินาย ประเทศ ไทย และวัตถุ ประเทศ สปป.ลาว	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	การวิจัยและ พัฒนาท้องถิ่น	ราชภัฏ สุรินทร์
ราชมพ บัณฑิตย์	2546	ปราสาทสต็อกก๊อกรม : ปราสาทเขมร ทรงพุ่มรุ่นแรกในประเทศไทย	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	โบราณคดีสมัย ประวัติศาสตร์	ศิลปากร
สรศักดิ์ จันทร์วัฒนกุล	2546	การกลายรูปจากอาคารจำลอง-นาค ปัก- บรรพแสดงของปราสาทในศิลปะ ขอมมาเป็นกลีบขนุนของปราสาทใน ศิลปะไทย	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
วรรณวิภา สุนต์ดา	2546	คติรัตนตรัยมหายานในศิลปะเขมร ช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 ที่พบในภาค กลางของประเทศไทย	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
คาราเต้ สินชัยวระวงส์	2546	การศึกษาเปรียบเทียบการตั้งถิ่นฐาน และสถาปัตยกรรมของชนกลุ่มน้อย เผ่าอาข่า ระหว่างแขวงหลวงแม่ทา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ลาว และจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย	วิจัย	สถาปัตยกรรม	เชียงใหม่

ตารางที่ 3.7(ต่อ) แสดงหัวข้อผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2546-2559

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ประเภท	สาขาวิชา	มหาวิทยาลัย
มโนรณ สุทธิสำแดง	2547	การศึกษาอิทธิพลศิลปะเขมรที่มีต่อ สถาปัตยกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	โบราณคดีสมัย ประวัติศาสตร์	ศิลปากร
วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง และคณะ	2547	ภูมิปัญญาพื้นถิ่นในการปรับตัวทาง สถาปัตยกรรมเพื่อความสบายในการ อยู่อาศัยของอาคารประเภทต่าง ๆ ของเชียงใหม่และหลวงพระบาง	วิจัย	สถาปัตยกรรม	เชียงใหม่
วรลัญจก์ บุญยสุรัตน์	2548	ชื่นชมสถาปัตยกรรม : วัดในหลวงพระบาง	ตำรา	ศิลปะไทย	เชียงใหม่
รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง	2548	ปราสาทขอมในดินแดนไทย : ความ เป็นมาและข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ตำรา	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
ศรัณยา หล่อมณีนพรัตน์	2548	ศึกษารูปแบบเรือนพื้นถิ่นและภูมิทัศน์ ในบริเวณที่พักอาศัยของเกษตรกร ชาวเขมรในบริเวณเกาะเด็ช จังหวัด กันตล ประเทศกัมพูชา	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	ภูมิ สถาปัตยกรรม	จุฬาลงกรณ์
สฤณีพงศ์ ขุนทรง	2548	ปรารค์แขเมืองลพบุรีกับประเด็น ศึกษาใหม่	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
อรศิริ ปาณินท์ และคณะ	2548	ภูมิปัญญา พัฒนาการและ ความสัมพันธ์ระหว่างกันของเรือนพื้น ถิ่นไทเขินเชียงใหม่และเขินตุง	วิจัย	สถาปัตยกรรม	ศิลปากร
ทรงยศ วีระทวีมาศ และคณะ	2548	สถาปัตยกรรมสิ่งแวดล้อมในเรือนพื้น ถิ่นไท-ลาวในภาคอีสานของประเทศ ไทยและใน สปป.ลาว	วิจัย	สถาปัตยกรรม	ศิลปากร

ตารางที่ 3.7(ต่อ) แสดงหัวข้อผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2546-2559

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ประเภท	สาขาวิชา	มหาวิทยาลัย
ศนิ ลิ้มทองสกุล และคณะ	2548	คุณลักษณะของสถาปัตยกรรม สิ่งแวดล้อมในเรือนพื้นถิ่น : กรณีศึกษาเปรียบเทียบเรือนพื้นถิ่น ไทย-มุสลิม พื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้ ประเทศไทยและเรือนพื้นถิ่น มุสลิมในรัฐเปรักและปีนัง ประเทศ มาเลเซีย	วิจัย	สถาปัตยกรรม	ศิลปากร
นฤมล เรืองรังษี	2549	วิธีการศิลปปั้นห้ำเซียง	ตำรา	สำนัก ศิลปวัฒนธรรม	ราชภัฏ เชียงราย
Hai Van Thi Dinh	2549	การประยุกต์หลักฮวงจุ้ยกับการ ออกแบบภูมิทัศน์สมัยใหม่ สำหรับ การปฏิบัติวิชาชีพในประเทศ เวียดนาม	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	สถาปัตยกรรม	เชียงใหม่
เกรียงไกร เกิดศิริ	2549	วิหารบ้านแสน : วิหารร่วมแบบ ล้านนาพบใหม่กลางป่าเมืองเชียงตุง	วิจัย	สถาปัตยกรรม	ศิลปากร
อรศิริ ปาณินท์	2550	เรียบ ง่าย และเป็นสุขกับ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น	ตำรา	สถาปัตยกรรม	ศิลปากร
Ngoc Tung Nguyen	2550	การเปลี่ยนแปลงของบ้านล้อมสวนพื้น ถิ่นในเขตกำแพงเมืองเว้ ประเทศ เวียดนาม	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	สถาปัตยกรรม	เชียงใหม่
ณรงค์ฤทธิ์ ทองแสง	2550	การศึกษาภูมิอีสานสายวัฒนธรรมไท- ลาว กลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง เพื่อ ออกแบบสิมวัดหลวง เมือง อุบลราชธานี	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	สถาปัตยกรรม	จุฬาลงกรณ์
บงกช นันทิวัฒน์	2550	เจดีย์แบบพม่าสมัยรัชกาลที่ 5 ใน เมืองลำปาง	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
ปาริณท์ เทศ ทอง	2550	ชาวเชื้อสายมอญและเชื้อสายอื่น : กรณีศึกษาเจดีย์จำลองสำหรับบรรจุ อัฐิวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร

ตารางที่ 3.7(ต่อ) แสดงหัวข้อผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2546-2559

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ประเภท	สาขาวิชา	มหาวิทยาลัย
เกรียงไกร เกิดศิริ	2550	เชียงตุง : ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเมือง โบราณและองค์ประกอบของเมืองร่วม วัฒนธรรมล้านนา	วิจัย	สถาปัตยกรรม	ศิลปากร
เกรียงไกร เกิดศิริ	2551	พุกาม : การก่อรูปของสถาปัตยกรรม จากก้อนอิฐแห่งศรัทธา	ตำรา	สถาปัตยกรรม	ศิลปากร
Tran Tuan Ang	2551	อาคารต้นแบบการอนุรักษ์บ้านตึกยก ในหมู่บ้านเบาวินของนครเว้ ประเทศ เวียดนาม	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	สถาปัตยกรรม	เชียงใหม่
วิไลมอญ พงศ์สวัสดิ์	2551	คติความเชื่อที่มีผลต่อตัวเรือนเผ่าลาว ลุ่มในเขตเมืองหลวงพระบาง	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	สถาปัตยกรรม	เชียงใหม่
Yu Yu Thwin	2551	การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทาง สถาปัตยกรรมระหว่างศาสนสถาน แบบฉานในเขตภาคใต้ของรัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ และภาคเหนือของ ประเทศไทยในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 และ 20	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	สถาปัตยกรรม	เชียงใหม่
พิพัฒน์พงษ์ หน่อชัด	2551	พระเจดีย์เมืองเชียงตุงตั้งแต่อดีตถึง ปัจจุบัน	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
ทรงยศ วีระทวี มาศ และคณะ	2552	เรือนพื้นถิ่นผู้ไทในประเทศลาว	ตำรา	สถาปัตยกรรม	ขอนแก่น
วสุ โปษะนันท์	2552	อนัสติโลซิสเพื่อการบูรณะปราสาท สตึกก้อกธม	วิทยานิพนธ์ ปริญญาเอก	สถาปัตยกรรม	จุฬาลงกรณ์
พัชรวีร์ ตัน ประวัติ	2552	Managing living heritage sites in mainland Southeast Asia	วิทยานิพนธ์ ปริญญาเอก	โบราณคดีสมัย ประวัติศาสตร์	ศิลปากร
วรรณวิภา สุนต์ตา	2552	สถาปัตยกรรมเขมรในดินแดนไทยช่วง พุทธศตวรรษที่ 16-17 : ลำดับการ สืบเนื่อง	วิทยานิพนธ์ ปริญญาเอก	ประวัติศาสตร์ ศิลปะไทย	ศิลปากร
ศุลชัย บ่อทรัพย์	2552	พัฒนาการรูปแบบบ้านเรือนได้อื้อ เมืองลา รัฐฉาน	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	สถาปัตยกรรม พื้นถิ่น	ศิลปากร

ตารางที่ 3.7(ต่อ) แสดงหัวข้อผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2546-2559

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ประเภท	สาขาวิชา	มหาวิทยาลัย
เกศินี ศรีวงศ์ษา	2552	เจดีย์ทรงปราสาทยอดในศิลปะล้านช้างภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย : กรณีศึกษากลุ่มพระธาตุบังพวน	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
ธัชสร ตันตวงค์	2553	ร่องรอยวัฒนธรรมเขมรในบริเวณลุ่มแม่น้ำแม่กลอง-ท่าจีน	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	โบราณคดีสมัย ประวัติศาสตร์	ศิลปากร
สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์	2554	ศิลปะในประเทศพม่า	ตำรา	โบราณคดี	ศิลปากร
โชติมา จตุรงค์	2554	สถาปัตยกรรมวัดมอญในพม่าตอนล่าง	ตำรา	สถาปัตยกรรม	ศิลปากร
สืบศักดิ์ แสนยา เกียรติคุณ	2554	อัตลักษณ์งานสถาปัตยกรรมของพุทธสถานในเมืองเชียงตุง รัฐฉาน สหภาพพม่า	วิทยานิพนธ์ ปริญญาเอก	ภูมิภาคกลุ่มน้ำ โขงและสาละ วินศึกษา	ราชภัฏ เชียงใหม่
วีณา มุลมงคล	2554	การศึกษาพัฒนาการของชุมชนโบราณในวัฒนธรรมเขมร บริเวณรอบปราสาทเขาน้อย อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว (Cultural development of the khmer communities)	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	โบราณคดีสมัย ประวัติศาสตร์	ศิลปากร
อรศิริ ปาณินท์	2554	บ้านและเรือนพวนบางปลาหมอ : จากเชียงขวางสู่ลุ่มน้ำภาคกลางของไทย	วิจัย	สถาปัตยกรรม	ศิลปากร
อรศิริ ปาณินท์	2554	เก็บตกจากงานภาคสนามไท-ลาว	วิจัย	สถาปัตยกรรม	ศิลปากร
เชษฐ ติงสฤษดิ์	2554	รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ประเด็นใหม่เกี่ยวกับเจดีย์แบบมอญและแบบพม่าในประเทศไทย	วิจัย	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
อรศิริ ปาณินท์ และ นพดล จันทวีระ	2554	บ้านและเรือนพวนเชียงขวาง : การกลับมาตั้งถิ่นฐานใหม่ในพื้นที่เดิม	วิจัย	สถาปัตยกรรม	ศิลปากร

ตารางที่ 3.7(ต่อ) แสดงหัวข้อผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2546-2559

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ประเภท	สาขาวิชา	มหาวิทยาลัย
สมชาย นิลอาธิ และคณะ	2555	เยือนพื้นถิ่น : วิถีชีวิตและคติความ เชื่อในโบราณ	ตำรา	คณะ มนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์	มหาสารคาม
เชษฐ์ ดึงสัญชาติ	2555	เจดีย์ในศิลปะพม่า-มอญ : พัฒนาการ ทางด้านรูปแบบตั้งแต่ศิลปะศรีโคขัตร ถึงศิลปะมอญทเล	ตำรา	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
ศักดิ์ชัย สายสิงห์	2555	เจดีย์ พระพุทธรูป สูปแต้ม ลิม ศิลปะ ลาวและอีสาน	ตำรา	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
ติก แสนบุญ	2555	การศึกษาสำรวจลักษณะรูปแบบและ คติความเชื่อในงานสถาปัตยกรรมพื้น ถิ่นลาวเทิง สปป.ลาว	ตำรา	ศิลปประยุกต์ และการ ออกแบบ	อุบลราชธานี
บรรลือ ขอรอมเดช	2555	อุโบสถวัดไทยในเมืองมลายู (กลันตัน เกดะห์ ปะลิส และปีนัง) สมัย รัตนโกสินทร์	วิทยานิพนธ์ ปริญญาเอก	ประวัติศาสตร์ ศิลปะไทย	ศิลปากร
ศาสดา อินทวงษ์	2555	สภาวะน้ำสบาย และการปรับตัวของ คนพื้นถิ่นใน ประเทศลาว : กรณีศึกษาเรือนพื้นถิ่นแขวงหลวงพระ บาง และแขวงสะหวันนะเขต	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	สถาปัตยกรรม	จุฬาลงกรณ์
สุชน ศิริพงศ์	2555	การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการ วางแผนพัฒนาพื้นที่ชายแดนไทย- ลาว ในเขตจังหวัดเลย	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	การวางแผน ภาคและเมือง	จุฬาลงกรณ์
คำวงษ์ วันนะเสมอ	2555	การออกแบบการใช้แสงสว่าง ธรรมชาติในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติหลวง พระบาง ประเทศลาว	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	สถาปัตยกรรม	จุฬาลงกรณ์
ทิพย์วรรณ วงศ์อัสสไพบูลย์	2555	การศึกษาร่องรอยของบ้านเมือง โบราณบริเวณใกล้เคียงศาสนสถาน ประจำโรงพยาบาลสมัยพระเจ้าชัยว รมันที่ 7 ในเขตจังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์ และบุรีรัมย์	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	โบราณคดีสมัย ประวัติศาสตร์	ศิลปากร

ตารางที่ 3.7(ต่อ) แสดงหัวข้อผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2546-2559

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ประเภท	สาขาวิชา	มหาวิทยาลัย
คีตศิลป์ ลัทธิศรีสุทนต์	2555	บรรยายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษาบรรยายในจังหวัด นครราชสีมา และจังหวัดสุรินทร์	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	โบราณคดีสมัย ประวัติศาสตร์	ศิลปากร
เชษฐ ติงสฤษดิ์	2555	สัตตมหาสถาน : พุทธประวัติตอน เสวยวิมุตติสุขกับศิลปกรรมอินเดีย และเอเชียอาคเนย์	วิจัย	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
จตุพล อังศุเวช	2555	เข้านอก...ออกใน...เรือนไท-ลาว : การปรับตัวของการใช้ที่ว่างภายใน เรือนพื้นถิ่นไท-ลาว	วิจัย	สถาปัตยกรรม	ศิลปากร
ระวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี	2556	รูปแบบบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ใน อุษาคเนย์	ตำรา	สถาปัตยกรรม	เชียงใหม่
ขวลิต อธิปัตยกุล	2556	สิมณวนในอีสาน : ความโยงใย พัฒนาการจากที่มาที่ไปและสิ้นสุดใน ห้วงมิติเวลาบนภาคอีสานของ ประเทศไทย	ตำรา	สำนักวิชาการ ศึกษาทั่วไป	ราชภัฏ อุดรธานี
ศักดิ์ชัย สายสิงห์	2556	ศรีศิขเรศวร : ปราสาทพระวิหาร	ตำรา	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
Pham Manh Hung	2556	ความชื่นชอบด้านสุนทรียภาพของ สภาพแวดล้อมบริเวณหน้า พระราชวังเว ประเทศเวียดนาม	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	สถาปัตยกรรม	เชียงใหม่
ศิวพงศ์ สีเสียดงาม	2556	ศิลปกรรมในวัฒนธรรมเขมรที่เมืองศรี เทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
Chanpheng Thao	2556	สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมชุมชน แบบบุพกาล : บ้านน้ำบง และบ้าน ห้วยไฮ เมืองจำไต แขวงหัวพัน สปป. ลาว	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	สถาปัตยกรรม พื้นถิ่น	ศิลปากร
สุระ พิริยะสงวนพงศ์	2557	พระมหามัณเฑียรและเจดีย์สำคัญในพม่า	ตำรา	สถาบันไทยคดี ศึกษา	ธรรมศาสตร์

ตารางที่ 3.7(ต่อ) แสดงหัวข้อผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2546-2559

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ประเภท	สาขาวิชา	มหาวิทยาลัย
รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง	2557	ศิลปะเขมร	ตำรา	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
อริรัชญ์ ไชยพจน์พานิช	2557	ศิลปะเวียดนามและจาม	ตำรา	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
ศักดิ์ชัย สายสิงห์	2557	ศิลปะพม่า	ตำรา	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
ประภัสสร ชูวิเชียร	2557	ศิลปะลาว	ตำรา	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
ฉันทยา จันทร์เรือง	2557	เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมในบริบท อาเซียน	วิทยานิพนธ์ ปริญญาเอก	สถาปัตยกรรม	ธรรมศาสตร์
สิโรตม์ ภินันท์รัชต์ธร	2557	ศิลปกรรมของชาวมอญสมัย รัตนโกสินทร์ในภาคกลางของประเทศไทย	วิทยานิพนธ์ ปริญญาเอก	ประวัติศาสตร์ ศิลปะไทย	ศิลปากร
ภาณุวัฒน์ เอื้อสามาลย์	2557	การใช้พื้นที่แหล่งศาสนสถานแบบ เขมรในเมืองเก่าสุโขทัยในช่วงก่อน พุทธศตวรรษที่ 24 จากการขุดค้นทาง โบราณคดี	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	โบราณคดีสมัย ประวัติศาสตร์	ศิลปากร
ณัฐิกา โชติวรรณ	2557	เจดีย์ศิลปะมอญและการเชื่อมโยง ประวัติชุมชนในจังหวัดปทุมธานี	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
ภักวี วงศ์สุวรรณ	2557	เรือนพื้นถิ่นที่ก่อสร้างด้วยอิฐดินดิบ : กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองเงิน เมือง เชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	สถาปัตยกรรม พื้นถิ่น	ศิลปากร
ปิยะแสง จัน ทรวงศ์ไพศาล	2558	ศิลปะอาเซียน : เวียดนาม กัมพูชา เมียนมา ลาว และไทย	ตำรา	ออกแบบนิเทศ ศิลป์	เกษมบัณฑิต
ชวลิต อธิปัตยกุล	2558	สิมรูปแบบฝีมือช่างญวน 161 หลัง กับช่วงเวลาหนึ่งในภาคอีสาน	ตำรา	สำนักวิชาการ ศึกษาทั่วไป	ราชภัฏ อุดรธานี
เชษฐ์ ดิงสัญชลี	2558	ประวัติศาสตร์ศิลปะอินเดียและเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้	ตำรา	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร

ตารางที่ 3.7(ต่อ) แสดงหัวข้อผลงานวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2546-2559

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ประเภท	สาขาวิชา	มหาวิทยาลัย
เชษฐ ติงสฺญชลี	2558	ศิลปะชาว	ตำรา	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร
ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล	2559	ศิลปะอาเซียน : อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และบรูไน	ตำรา	ออกแบบนิเทศ ศิลป์	เกษมบัณฑิต
เชษฐ ติงสฺญชลี	2559	อาคารทรงศิขระ-วิมานในศิลปะ อินเดียกับอิทธิพลต่อศิลปะในเอเชีย อาคเนย์	วิจัย	ประวัติศาสตร์ ศิลปะ	ศิลปากร

ในจำนวนผลงานวิชาการในช่วงปี พ.ศ.2546-2559 ที่มีอยู่ถึง 76 เล่มนั้น สถาบันการศึกษาที่มีการผลิตผลงานวิชาการมากที่สุดคือมหาวิทยาลัยศิลปากร โดยเฉพาะสาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะนั้นมีผลงานถึง 25 เรื่อง แบ่งเป็นวิทยานิพนธ์ 12 เรื่อง งานวิจัย 3 เรื่อง และตำรา 10 เรื่อง ทั้งนี้ภายหลังจากที่ ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล ถึงชีพิตักษัยไปในปี พ.ศ. 2546 คณาจารย์ผู้เป็นศิษย์ก็เริ่มมีการผลิตตำราและงานวิจัยโดยหัวข้อศึกษาส่วนใหญ่เป็นเรื่องการศึกษารูปแบบศิลปกรรมและการกำหนดอายุโบราณสถานซึ่งเป็นเรื่องเดียวกันกับที่ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล ได้ทำไว้แล้ว แต่ได้มีการเพิ่มเติมประเด็นและข้อสังเกตใหม่ๆทางวิชาการโดยเรียบเรียงในรูปแบบที่ทันสมัยและเข้าใจง่ายมากขึ้น ทั้งนี้ คณาจารย์ในสาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะมีการตีพิมพ์ตำราและงานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญในงานศิลปกรรมของประเทศเพื่อนบ้านที่แตกต่างกัน โดยจะเห็นได้ชัดเจนจากการตีพิมพ์ตำราในปี พ.ศ. 2557-2558 อันได้แก่ “ศิลปะพม่า” ของ ศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย สายสิงห์ “ศิลปะเขมร” ของ รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง “ศิลปะชาว” ของ รองศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ติงสฺญชลี “ศิลปะลาว” ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภัสสร ชูวิเชียร และ “ศิลปะจามและเวียด” ดร.อิทธิชัย ไชยพจน์พานิช เป็นต้น

ตารางที่ 3.8 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการของคณาจารย์จากสาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2559

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ประเภท
รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง	2548	ปราสาทขอมในดินแดนไทย : ความเป็นมาและข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ	ตำรา
เชษฐา ดิงสัญชลี	2554	รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ประเด็นใหม่เกี่ยวกับเจดีย์แบบมอญและแบบพม่าในประเทศไทย	วิจัย
เชษฐา ดิงสัญชลี	2555	เจดีย์ในศิลปะพม่า-มอญ : พัฒนาการทางด้านรูปแบบตั้งแต่ศิลปะศรีเกษตรถึงศิลปะมณฑล	ตำรา
ศักดิ์ชัย สายสิงห์	2555	เจดีย์ พระพุทธรูป อุบัติ่ม สิม ศิลปะลาวและอีสาน	ตำรา
เชษฐา ดิงสัญชลี	2555	สัตตมหาสถาน : พุทธประวัติตอนเสวยวิมุตตสุขกับศิลปกรรมอินเดียและเอเชียอาคเนย์	วิจัย
ศักดิ์ชัย สายสิงห์	2556	ศรีศิขเรศวร : ปราสาทพระวิหาร	ตำรา
รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง	2557	ศิลปะเขมร	ตำรา
อิทธิชัย ไชยพจน์พานิช	2557	ศิลปะเวียดและจาม	ตำรา
ศักดิ์ชัย สายสิงห์	2557	ศิลปะพม่า	ตำรา
ประภัสสร ชูวิเชียร	2557	ศิลปะลาว	ตำรา
เชษฐา ดิงสัญชลี	2558	ประวัติศาสตร์ศิลปะอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	ตำรา
เชษฐา ดิงสัญชลี	2558	ศิลปะชวา	ตำรา
เชษฐา ดิงสัญชลี	2559	อาคารทรงศิขระ-วิมานในศิลปะอินเดียบอกกับอิทธิพลต่อศิลปะในเอเชียอาคเนย์	วิจัย

ส่วนหัวข้อวิทยานิพนธ์ในสาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะนั้น ส่วนใหญ่จะมีขอบเขตการศึกษาที่แคบลงมาอยู่ในระดับเมืองหรือเป็นการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงไปยังโบราณสถานเพียงแห่งเดียว หรือประเด็นการศึกษาที่สนใจเพียงประเด็นเดียว เว้นแต่หัวข้อวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกซึ่งมีขอบเขตการศึกษาที่กว้างในระดับภูมิภาค ดังตารางที่ 3.12 นี้

ตารางที่ 3.9 แสดงหัวข้อวิทยานิพนธ์สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร ระหว่างปี พ.ศ. 2546-2557

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ระดับ
สรศักดิ์ จันทร์วัฒนกุล	2546	การกลายรูปจากอาคารจำลอง-นาคปัก- บรรพแสดงของปราสาท ในศิลปะขอมมาเป็นกลีบขนุนของปราสาทในศิลปะไทย	ปริญญาโท
วรรณวิภา สุนต์ตา	2546	คติรัตนตรัยมหายานในศิลปะเขมรช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 ที่พบใน ภาคกลางของประเทศไทย	ปริญญาโท
สฤณีพงศ์ ขุนทรง	2548	ปราสาทแก่งเมืองลพบุรีกับประเด็นศึกษาใหม่	ปริญญาโท
บงกช นันทวัฒน์	2550	เจดีย์แบบพม่าสมัยรัชกาลที่ 5 ในเมืองลำปาง	ปริญญาโท
ปาริณันท์ เทศทอง	2550	ชาวเชื้อสายมอญและเชื้อสายอื่น : กรณีศึกษาเจดีย์จำลองสำหรับ บรรจุอัฐิวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี	ปริญญาโท
พิพัฒน์พงษ์ หน่อขัด	2551	พระเจดีย์เมืองเชียงตุงตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน	ปริญญาโท
วรรณวิภา สุนต์ตา	2552	สถาปัตยกรรมเขมรในดินแดนไทยช่วงพุทธศตวรรษที่ 16-17 : ลำดับการสืบเนื่อง	ปริญญาเอก
เกศินี ศรีวงศ์ษา	2552	เจดีย์ทรงปราสาทยอดในศิลปะล้านช้างภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของประเทศไทย : กรณีศึกษากลุ่มพระธาตุบังพวน	ปริญญาโท
บรรลือ ขอรวมเดช	2555	อุโบสถวัดไทยในเมืองมลายู (กลันตัน เกดะห์ ปะลิส และปีนัง) สมัยรัตนโกสินทร์	ปริญญาเอก
สิโรตม์ ภินันท์รัชชธร	2557	ศิลปกรรมของชาวมอญสมัยรัตนโกสินทร์ในภาคกลางของประเทศไทย	ปริญญาเอก
ณัฐิกา โชติวรรณ	2557	เจดีย์ศิลปะมอญและการเชื่อมโยงประวัติชุมชนในจังหวัดปทุมธานี	ปริญญาโท

ส่วนสาขาวิชาโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากรนั้น แม้ว่าในช่วงหลังจะไม่มีการผลิตตำราหรือ
งานวิจัยจากคณาจารย์ แต่ยังคงมีผลงานวิทยานิพนธ์อย่างค่อนข้างต่อเนื่องดังตารางที่ 3.13 ทั้งนี้เป็นที่น่า
สังเกตว่าหัวข้อวิทยานิพนธ์เกือบทั้งหมดนั้นเกี่ยวข้องกับศิลปะเขมร ซึ่งแสดงถึงบทบาทของ ศาสตราจารย์
ดร. หม่อมราชวงศ์สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์ ในฐานะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ในสาขาวิชานี้

ตารางที่ 3.10 แสดงหัวข้อวิทยานิพนธ์สาขาวิชาโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากรระหว่างปีพ.ศ.2546-57

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ระดับ
รามพ บัณฑิตย์	2546	ปราสาทสต็อกก๊อกรม : ปราสาทเขมรทรงพุ่มรุ่นแรกในประเทศไทย	ปริญญาโท
มนโรธ สุทธิสำแดง	2547	การศึกษาอิทธิพลศิลปะเขมรที่มีต่อสถาปัตยกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น	ปริญญาโท
พัชรวิร ดันประวัตติ	2552	Managing living heritage sites in mainland Southeast Asia	ปริญญาเอก
ธัชสร ดันติวงศ์	2553	ร่องรอยวัฒนธรรมเขมรในบริเวณลุ่มแม่น้ำแม่กลอง-ท่าจีน	ปริญญาโท
วีณา มุลมมงคล	2554	การศึกษาพัฒนาการของชุมชนโบราณในวัฒนธรรมเขมร บริเวณรอบ ปราสาทเขาน้อย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว	ปริญญาโท
ทิพย์วรรณ วงศ์อัสสโพบูลย์	2555	การศึกษาร่องรอยของบ้านเมืองโบราณบริเวณใกล้เคียงศาสนสถาน ประจำโรงพยาบาลสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ในเขตจังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์ และบุรีรัมย์	ปริญญาโท
คิตศิลป์ ลิ้มศรีสกุลวงศ์	2555	บารายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษาบารายในจังหวัด นครราชสีมา และจังหวัดสุรินทร์	ปริญญาโท
ภาณุวัฒน์ เอื้อสามาลย์	2557	การใช้พื้นที่แหล่งศาสนสถานแบบเขมรในเมืองเก่าสุโขทัยในช่วงก่อน พุทธศตวรรษที่ 24 จากการขุดค้นทางโบราณคดี	ปริญญาโท

อีกหนึ่งสาขาวิชาที่ผลิตผลงานวิชาการด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นจำนวนมาก (รวม 16 เรื่อง) ในช่วงนี้คือ สาขาวิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งผลงานวิชาการทั้งหมดมีหัวข้อเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นซึ่งมี ศาสตราจารย์อรศิริ ปาณินท์ เป็นผู้เชี่ยวชาญและเป็นกำลังผลักดันสำคัญให้เกิดผลงานวิชาการจำนวนมากด้วยการจัดตั้งชุดโครงการวิจัย ได้แก่ “โครงการภูมิปัญญา พัฒนาการและความสัมพันธ์ระหว่างกันของเรือนพื้นถิ่นไทยเขินเชียงใหม่-เชียงตุง” “โครงการภูมิปัญญา พัฒนาการและความสัมพันธ์ระหว่างกันของเรือนพื้นถิ่นไทย-ไท : คุณลักษณะของสถาปัตยกรรมสิ่งแวดล้อมในเรือนพื้นถิ่น” และ “การศึกษาแบบองค์รวมของการปรับตัว ในบริบทใหญ่ที่แตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว ในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย” อันเป็นที่มา

ของตำรา งานวิจัย และวิทยานิพนธ์เกือบทั้งหมดนี้ อย่างไรก็ตาม หัวข้อของผลงานวิชาการนั้นยังคงค่อนข้างจำกัดอยู่ในประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้เคียงอันได้แก่ พม่า ลาว และมาเลเซีย เป็นต้น

ตารางที่ 3.11 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ระหว่างปี พ.ศ.2548-57

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ประเภท
อรศิริ ปาณินท์ และคณะ	2548	ภูมิปัญญา พัฒนาการและความสัมพันธ์ระหว่างกันของเรือนพื้นถิ่นไทเขิน เชียงใหม่และเชียงตุง	วิจัย
ทรงยศ วีระทวี มาศ และคณะ	2548	สถาปัตยกรรมสิ่งแวดล้อมในเรือนพื้นถิ่นไท-ลาวในภาคอีสานของประเทศ ไทยและใน สปป.ลาว	วิจัย
ศนิ ลิ่มทองสกุล และคณะ	2548	คุณลักษณะของสถาปัตยกรรมสิ่งแวดล้อมในเรือนพื้นถิ่น : กรณีศึกษา เปรียบเทียบเรือนพื้นถิ่นไทย-มุสลิม พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเทศไทยและเรือนพื้นถิ่นมุสลิมในรัฐเปรักและปีนัง ประเทศมาเลเซีย	วิจัย
เกรียงไกร เกิดศิริ	2549	วิหารบ้านแสน : วิหารร่วมแบบล้านนาพบใหม่กลางป่าเมืองเชียงตุง	วิจัย
อรศิริ ปาณินท์	2550	เรียบง่าย และเป็นสุขกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น	ตำรา
เกรียงไกร เกิดศิริ	2550	เชียงตุง : ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเมืองโบราณและองค์ประกอบของเมืองร่วม วัฒนธรรมล้านนา	วิจัย
เกรียงไกร เกิดศิริ	2551	พุททาม : การก่อรูปของสถาปัตยกรรมจากก้อนอิฐแห่งศรัทธา	ตำรา
โชติมา จตุรวงศ์	2554	สถาปัตยกรรมวัดมอญในพม่าตอนล่าง	ตำรา
อรศิริ ปาณินท์	2554	บ้านและเรือนพวนบางปลาหม้า : จากเชียงขวางสู่ลุ่มน้ำภาคกลางของไทย	วิจัย
อรศิริ ปาณินท์	2554	เก็บตกจากงานภาคสนามไท-ลาว	วิจัย
อรศิริ ปาณินท์ และ นพดล จันทวีระ	2554	บ้านและเรือนพวนเชียงขวาง : การกลับมาตั้งถิ่นฐานใหม่ในพื้นที่เดิม	วิจัย
จตุพล อังศุเวช	2555	เข้านอก...ออกใน...เรือนไท-ลาว : การปรับตัวของการใช้ที่ว่างภายใน เรือนพื้นถิ่นไท-ลาว	วิจัย
ตุลชัย ป่อทรัพย์	2552	พัฒนาการรูปแบบบ้านเรือนไตลื้อเมืองลา รัฐฉาน	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท

ตารางที่ 3.11(ต่อ) แสดงหัวข้อผลงานวิชาการจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ระหว่างปี พ.ศ.2548-57

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ประเภท
Chanpheng Thao	2556	สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมชุมชนม้งแบบบุพกาล : บ้านน้ำบง และบ้าน ห้วยไฮ เมืองซำใต้ แขวงหัวพัน สปป.ลาว	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท
ภักวี วงศ์สุวรรณ	2557	เรือนพื้นถิ่นที่ก่อสร้างด้วยอิฐดินดิบ : กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองเงิน เมือง เชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท

สำหรับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลงานวิชาการส่วนใหญ่ (9 เรื่อง) จะมาจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และบางส่วน (2 เรื่อง) มาจากสาขาวิชาศิลปะไทยของคณะวิจิตรศิลป์ ทั้งนี้ตารางทั้ง 2 เล่มจากสาขาวิชาศิลปะไทยนั้นเป็นการศึกษารูปแบบศิลปกรรมของโบราณสถานด้วยระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์ศิลปะที่คล้ายกับผลงานจากสาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร (ดูตารางที่ 3.12)

ตารางที่ 3.12 แสดงหัวข้อตำราจากคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระหว่างปี พ.ศ. 2548-2554

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ประเภท	สาขาวิชา
วรลัญจก์ บุญยสุรัตน์	2548	ชื่นชมสถาปัตยกรรม : วัดในหลวงพระบาง	ตำรา	ศิลปะไทย
สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์	2554	ศิลปะในประเทศไทย	ตำรา	ศิลปะไทย

ส่วนผลงานจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เกือบทั้งหมด 9 เรื่องนั้นเป็นการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น (ดูตารางที่ 3.16) ประเด็นสำคัญก็คือผลงานวิทยานิพนธ์ส่วนใหญ่่นั้นเป็นผลงานของนักศึกษาจากประเทศเพื่อนบ้านทั้งพม่า ลาว และเวียดนาม ซึ่งทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมและคติความเชื่อท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องจากมุมมองของคนในที่เข้าใจในถิ่นฐานบ้านเกิดมากกว่าคนนอก นอกจากนั้นยังจะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ.2549 ได้เริ่มมีหัวข้อศึกษาที่ประยุกต์เข้ากับการออกแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ (Hai Van Thi Dinh, 2549) ซึ่งการศึกษาในลักษณะนี้เป็นประโยชน์อย่างแท้จริงต่อการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม

ตารางที่ 3.13 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ระหว่างปี พ.ศ.2546-56

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ประเภท
คาราเต้ สินชัยวระวงส์	2546	การศึกษาเปรียบเทียบการตั้งถิ่นฐานและสถาปัตยกรรมของชนกลุ่มน้อยเผ่าอาข่า ระหว่างแขวงหลวงแมทา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย	วิจัย
วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง และคณะ	2547	ภูมิปัญญาพื้นถิ่นในการปรับตัวทางสถาปัตยกรรมเพื่อความสบายในการอยู่อาศัยของอาคารประเภทต่าง ๆ ของเชียงใหม่และหลวงพระบาง	วิจัย
Hai Van Thi Dinh	2549	การประยุกต์หลักฮวงจุ้ยกับการออกแบบภูมิทัศน์สมัยใหม่ สำหรับการปฏิบัติวิชาชีพในประเทศเวียดนาม	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท
Ngoc Tung Nguyen	2550	การเปลี่ยนแปลงของบ้านล้อมสวนพื้นถิ่นในเขตกำแพงเมืองเว้ ประเทศเวียดนาม	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท
Tran Tuan Ang	2551	อาคารต้นแบบการอนุรักษ์บ้านตึกยกในหมู่บ้านบาวันของนครเว้ ประเทศเวียดนาม	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท
วิไลมอญ พงศ์สวัสดิ์	2551	คติความเชื่อที่มีผลต่อตัวเรือนเผ่าลาวลุ่มในเขตเมืองหลวงพระบาง	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท
Yu Yu Thwin	2551	การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางสถาปัตยกรรมระหว่างศาสนสถานแบบฉานในเขตภาคใต้ของรัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ และภาคเหนือของประเทศไทยในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 และ 20	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท
ระวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี	2556	รูปแบบบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ในอุษาคเนย์	ตำรา
Pham Manh Hung	2556	ความชื่นชอบด้านสุนทรียภาพของสภาพแวดล้อมบริเวณหน้าพระราชวังเว้ ประเทศเวียดนาม	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท

การประยุกต์องค์ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เข้ากับการออกแบบสถาปัตยกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นประเด็นการศึกษาที่พบมากในวิทยานิพนธ์จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในช่วงปี พ.ศ.2548-2555 ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาสภาวะน่าสบาย เทคโนโลยีในการอนุรักษ์โบราณสถาน ไปจนถึงการออกแบบแสงสว่าง ซึ่งถือเป็นตัวอย่างของ

การสร้างประเด็นและหัวข้อใหม่ ๆ เกี่ยวกับการศึกษาสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สามารถบูรณาการให้เกิดประโยชน์ได้จริงในบริบทสังคมยุคปัจจุบัน นอกจากนั้นวิทยานิพนธ์ของ คำวงศ์ วันนะเสมอ ซึ่งเป็นการศึกษาเพื่อการออกแบบอาคารในประเทศลาวยังแสดงให้เห็นถึงการเตรียมความพร้อมไปสู่การประกอบวิชาชีพสถาปนิกในประเทศเพื่อนบ้าน และน่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับการทำวิทยานิพนธ์ด้านสถาปัตยกรรมในสถาบันการศึกษาอื่นๆ ที่ควรจะขยายขอบเขตการศึกษาจากประเทศไทยไปสู่ประเทศเพื่อนบ้านให้มากขึ้น

ตารางที่ 3.14 แสดงหัวข้อวิทยานิพนธ์จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยระหว่างปี พ.ศ.2548-55

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ประเภท	สาขาวิชา
ศรัณยา หล่อมณีพรรัตน์	2548	ศึกษารูปแบบเรือนพื้นถิ่นและภูมิทัศน์ในบริเวณที่ พักอาศัยของเกษตรกรชาวเขมรในบริเวณ เกาะแต๊ซ จังหวัดกัมพูชา ประเทศกัมพูชา	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	ภูมิสถาปัตยกรรม
ณรงค์ฤทธิ์ ทองแสง	2550	การศึกษาภูมิสถาปัตย์สวนสาธารณะไทย-ลาว กลุ่ม แม่น้ำโขงตอนล่าง เพื่อออกแบบสิ่งแวดล้อม เมืองอุบลราชธานี / ณรงค์ฤทธิ์ ทองแสง	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	สถาปัตยกรรม
วสุ โปษะนันทน์	2552	อนันตลีลลิสเพื่อการบูรณะปราสาทสด๊กก๊อกธม	วิทยานิพนธ์ ปริญญาเอก	สถาปัตยกรรม
ศาสดา อินทวงษ์	2555	สภาวะน่าสบาย และการปรับตัวของคนพื้นถิ่นใน ประเทศลาว : กรณีศึกษาเรือนพื้นถิ่นแขวงหลวง พระบาง และแขวงสะหวันนะเขต	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	สถาปัตยกรรม
คำวงศ์ วันนะเสมอ	2555	การออกแบบการใช้แสงสว่างธรรมชาติใน พิพิธภัณฑ์แห่งชาติหลวงพระบาง ประเทศลาว	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	สถาปัตยกรรม

ส่วนผลงานวิชาการจากสถาบันการศึกษาส่วนภูมิภาคในช่วงปี พ.ศ.2552-2558 ส่วนใหญ่ยังคงเกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมของประเทศเพื่อนบ้านของแต่ละภูมิภาคที่สถาบันการศึกษานั้นตั้งอยู่ และยังคงเน้นการลงพื้นที่สำรวจในภาพกว้าง (ดูตารางที่ 3.15) แต่ในช่วงหลังนี้จะเห็นได้ว่าการลงพื้นที่ศึกษาสถาปัตยกรรมในประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้นทั้งในประเทศพม่า ลาว และเวียดนาม เนื่องจากประเทศเพื่อนบ้านมีนโยบายในการเปิดประเทศมากขึ้นในช่วงหลังมานี้ซึ่งสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการลงพื้นที่เพื่อศึกษาวิจัย

ตารางที่ 3.15 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการของสถาบันการศึกษาในส่วนภูมิภาค ระหว่างปี พ.ศ. 2552-55

ผู้แต่ง	ปี	หัวข้อ	ประเภท	มหาวิทยาลัย
ทรงยศ วีระทวี มาศ และคณะ	2552	เรือนพื้นถิ่นผู้ไทในประเทศลาว	ตำรา	ขอนแก่น
สืบศักดิ์ แสนยา เกียรติคุณ	2554	อัตลักษณ์งานสถาปัตยกรรมของพุทธสถานในเมือง เชียงตุง รัฐฉาน สหภาพพม่า	วิทยานิพนธ์ ปริญญาเอก	ราชภัฏเชียงใหม่
สมชาย นิลอาธิ และคณะ	2555	เรือนพื้นถิ่น : วิถีชีวิตและคติความเชื่อในโบราณ	ตำรา	มหาสารคาม
นฤมล เรืองรังษี	2549	วิถีศิลปถิ่นห้าเชียง	ตำรา	ราชภัฏเชียงราย
PHENG SITHA	2546	พจนมดงแรก อดีตและปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่าง โบราณสถานกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมจากหลักฐาน วัตถุ วัฒนธรรม กรณีศึกษา เมืองพระนคร ประเทศ กัมพูชา พินาย ประเทศไทย และวัดภู ประเทศ สปป. ลาว	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	ราชภัฏสุรินทร์
ขวลิต อธิปัตยกุล	2556	สิมณวนในอีสาน : ความโยงโยพัฒนาการจากที่มาที่ ไปและสิ้นสุดในห้วงมิติเวลาบนภาคอีสานของ ประเทศไทย	ตำรา	ราชภัฏอุดรธานี
ขวลิต อธิปัตยกุล	2558	สิมรูปแบบฝีมือช่างญวน 161 หลัง กับช่วงเวลาหนึ่ง ในภาคอีสาน	ตำรา	ราชภัฏอุดรธานี
ตึก แสนบุญ	2555	การศึกษาสำรวจลักษณะรูปแบบและคติความเชื่อใน งานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นลาวเทิง สปป.ลาว	ตำรา	อุบลราชธานี

3.4 สรุปพัฒนาการของหัวข้อผลงานวิชาการด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

การศึกษาเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงแรก(ก่อน พ.ศ. 2529) นั้นอยู่ภายใต้การนำของ ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล ผู้ซึ่งนำเอาระเบียบวิธีศึกษาในสาขาประวัติศาสตร์ศิลปะมาเผยแพร่ที่คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ด้วยเหตุนี้องค์ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงแรกจึงมีลักษณะของงานศึกษารูปแบบเพื่อการจำแนกและกำหนดอายุโบราณสถานในประเทศเพื่อนบ้านเป็นหลัก ซึ่งตำราของ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ที่แต่งขึ้นช่วงแรกนี้ส่งผลต่อแนวทางการผลงานวิชาการในช่วงที่สอง(พ.ศ.2529-2545) กล่าวคือผลงานวิชาการส่วนใหญ่ในช่วงนี้จะเป็นการนำระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์ศิลปะมาใช้ศึกษาวิเคราะห์โบราณสถานในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลทางศิลปกรรมจากประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะโบราณสถานประเภทปราสาทขอมที่ได้รับความสนใจเป็นพิเศษเนื่องจากเหตุการณ์การทวงคืนทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์ในปี พ.ศ. 2530 อนึ่ง การศึกษาด้วยระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์ศิลปะยังคงเป็นแนวทางการศึกษากระแสหลักในช่วงที่สาม(พ.ศ.2546-2559) เห็นได้จากปริมาณผลงานทางวิชาการส่วนใหญ่ที่มาจากคณาจารย์ในสาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากรที่ได้เอาแนวทางการศึกษาของ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ มาใช้เป็นแบบอย่างและมีการปรับปรุงวิธีคิดบางอย่างให้ร่วมสมัยมากขึ้น

ในปี พ.ศ.2543 ศาสตราจารย์อรศิริ ปาณินท์ แห่งคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรได้เริ่มแต่งตำราเกี่ยวกับงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งได้กระตุ้นความสนใจให้กับลูกศิษย์และนักศึกษาในเรื่องของการลงพื้นที่ในดินแดนที่ห่างไกลเพื่อศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเพื่อนบ้านต่างแดน การผลิตตำราด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอย่างต่อเนื่องประกอบกับการผลักดันให้เกิดเครือข่ายการวิจัยในสถาบันการศึกษา ส่งผลให้ในช่วงที่สามได้เกิดผลงานวิชาการด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป็นจำนวนมากจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ทั้งนี้ความสนใจส่วนใหญ่ยังมุ่งประเด็นไปที่สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศลาวและพม่า ตามลำดับ ด้วยข้อจำกัดด้านการสื่อสาร รวมถึงข้อจำกัดด้านเวลาและความสะดวกในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

นอกจากการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นแล้ว ยังพบว่ามีความพยายามในการแสวงหาความรู้ใหม่ๆด้วยการบูรณาการองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะหรือสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไปสู่การออกแบบทางสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ซึ่งพบได้ในงานวิทยานิพนธ์หลังจากปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นมาจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ของทั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลงานวิชาการในลักษณะนี้ถือว่าเป็นงานวิจัยในรูปแบบใหม่ที่ยังมีอยู่ปริมาณน้อย แต่ควร

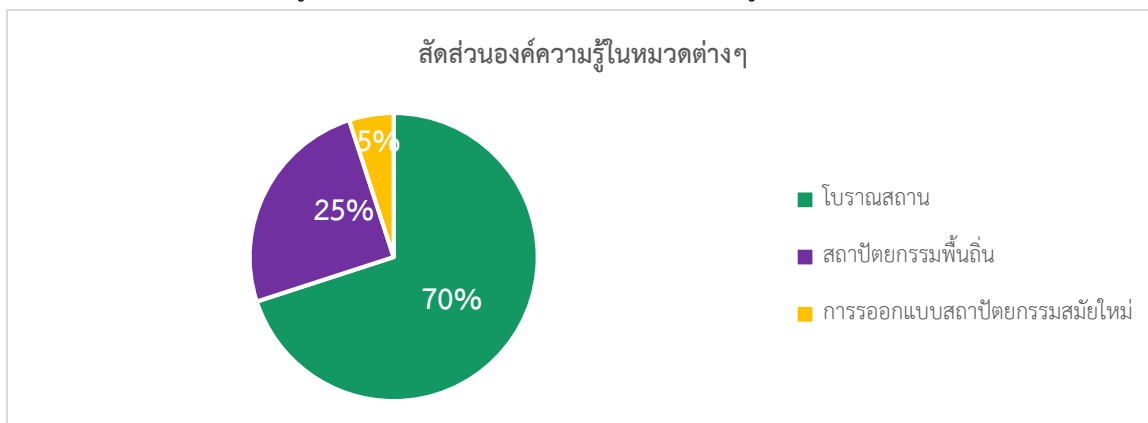
จะส่งเสริมให้มีการผลิตผลงานในลักษณะนี้ให้เพิ่มมากขึ้นในแวดวงวิชาการสถาปัตยกรรม เนื่องจากเป็นผลงานที่นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริงในการประกอบวิชาชีพสถาปนิก

บทที่ 4

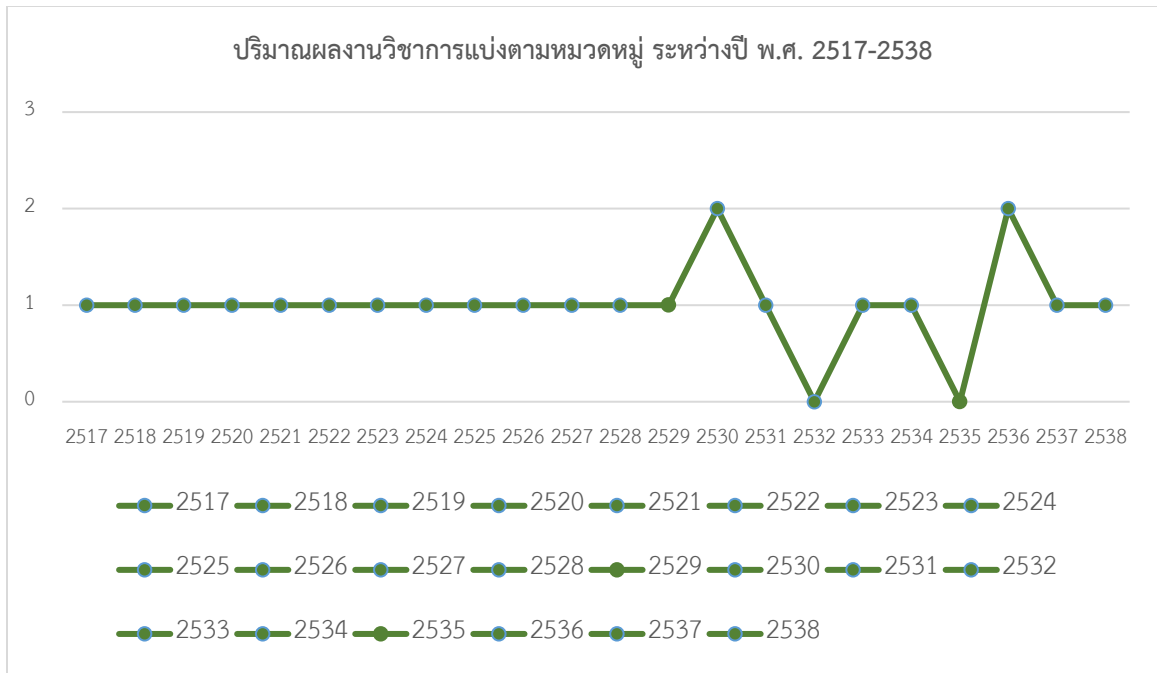
พรมแดนความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในประเทศไทย

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในบทที่ 2 และ 3 ทำให้เราทราบถึงการกระจุกตัวหรือการกระจายตัวขององค์ความรู้ในสถาบันการศึกษา รวมถึงพัฒนาการของหัวข้อการศึกษาที่ได้รับความสนใจในแต่ละยุค ซึ่งพอให้เห็นภาพรวมขององค์ความรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นในบทนี้จะได้ทำการวิเคราะห์ถึงความครอบคลุมของพื้นที่ศึกษา(4.1) ว่าองค์ความรู้ที่มีอยู่นั้นมีขอบเขตหรือข้อจำกัดในด้านใด และทำการวิเคราะห์ถึงความครอบคลุมของเนื้อหา(4.2)ว่าเพียงพอต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบวิชาชีพสถาปนิกมากน้อยเพียงใด ซึ่งถือเป็นวัตถุประสงค์หลักของการจัดการองค์ความรู้ในงานวิจัยชิ้นนี้

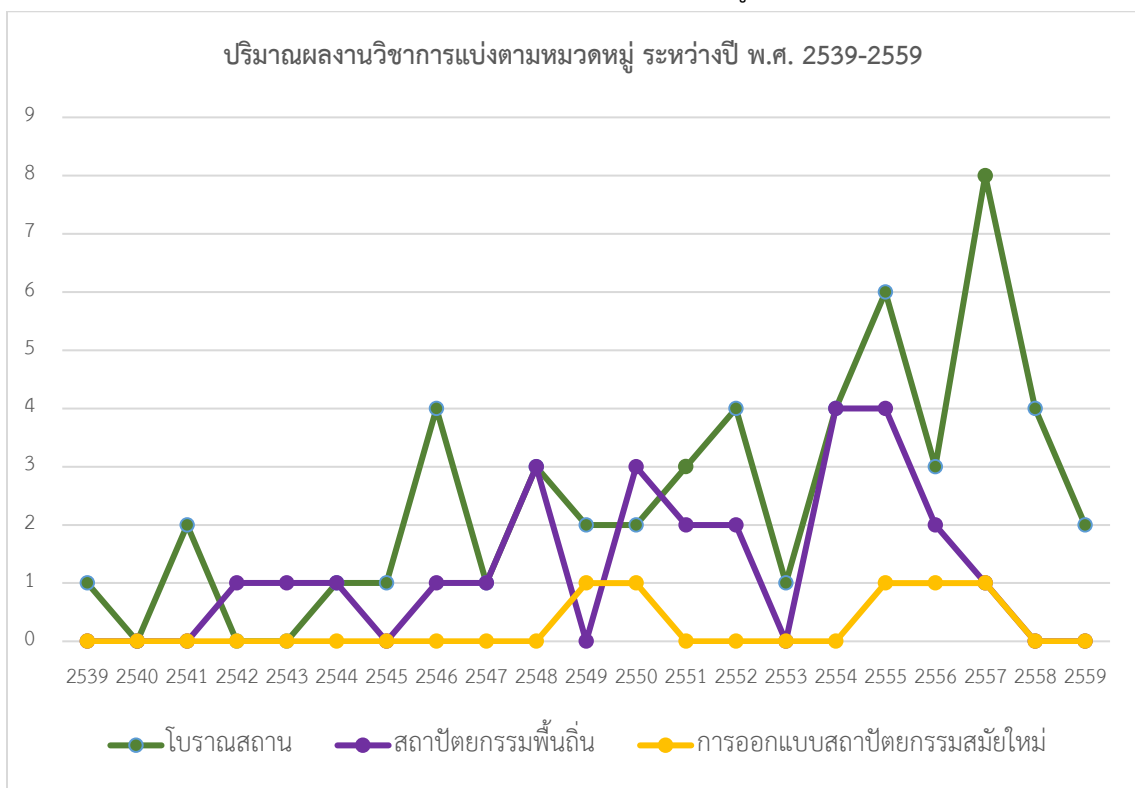
อย่างไรก็ตาม เพื่อให้สามารถทำการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างชัดเจนและตรงประเด็นมากขึ้น ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งองค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกเป็น 3 หมวดตามประเด็นหัวข้อในการศึกษาหลัก 3 ประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์พัฒนาการของหัวข้อการศึกษาของผลงานวิชาการทั้ง 100 เรื่องในบทที่ 3 ซึ่งแบ่งได้เป็น องค์ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถาน(4.1) 70 เรื่อง องค์ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น(4.2) 25 เรื่อง และองค์ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่(4.3) 5 เรื่อง โดยมีสัดส่วนดังแผนภูมิที่ 4.1 และมีปริมาณในแต่ละปีดังแผนภูมิที่ 4.2 และ 4.3 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4.1 แสดงสัดส่วนองค์ความรู้ในหมวดต่างๆ

ภาพที่ 4.2 แสดงปริมาณผลงานวิชาการแบ่งตามหมวดหมู่ ระหว่างปี พ.ศ.2517-2538

ภาพที่ 4.3 แสดงปริมาณผลงานวิชาการแบ่งตามหมวดหมู่ ระหว่างปี พ.ศ.2539-2559

4.1 ความครอบคลุมของพื้นที่ศึกษา

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประกอบด้วยประเทศต่างๆ 10 ประเทศ การวิเคราะห์ความครอบคลุมของพื้นที่ศึกษาคือการพิจารณาว่าผลงานวิชาการนั้นคือการศึกษาที่ครอบคลุมจำนวนประเทศมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหาในรายละเอียดว่าครอบคลุมประเด็นได้ครบถ้วนหรือไม่ และยังขาดองค์ความรู้ในประเด็นใดบ้าง ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยแบ่งผลงานวิชาการออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถาน (4.1.1) กับกลุ่มที่เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น (4.1.2) ส่วนองค์ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่นั้นเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการประยุกต์เอาความรู้เรื่องโบราณสถานและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไปใช้ในการออกแบบอาคารในประเทศหรือพื้นที่ใดก็ได้ในอาเซียน ดังนั้นพรมแดนขององค์ความรู้ประเภทนี้จึงมีไม่สิ้นสุดและไร้ขอบเขตที่จะพิจารณาถึงความครอบคลุมของเนื้อหา

4.1.1 องค์ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถาน

องค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีอยู่มากที่สุดในปัจจุบัน(คิดเป็น 70%) คือองค์ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถาน ซึ่งโบราณสถานในที่นี้หมายถึงสถาปัตยกรรมโบราณที่มีอายุมากกว่า 100 ปีขึ้นไป ผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานทั้ง 70 เรื่องนี้ครอบคลุมจำนวนประเทศที่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 4.1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงความครอบคลุมของพื้นที่การศึกษาของผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถาน

ลำดับ	ความครอบคลุมของพื้นที่ศึกษา	จำนวนเรื่อง
1	ครอบคลุมพื้นที่ศึกษาของประเทศใดประเทศหนึ่ง	58
2	ครอบคลุมพื้นที่ศึกษาของ 2 ประเทศ	3
3	ครอบคลุมพื้นที่ศึกษาของ 3 ประเทศ	4
4	ครอบคลุมพื้นที่ศึกษาของ 4 ประเทศ	2
5	ครอบคลุมพื้นที่ศึกษาของ 5 ประเทศ	3
รวม		70

จะเห็นได้ว่าองค์ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงไปยังโบราณสถานในประเทศใดประเทศหนึ่ง และไม่มีผลงานวิชาการเรื่องใดที่ครอบคลุมเนื้อหาครบทั้ง 10 ประเทศของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีเพียงแต่ผลงานของ รองศาสตราจารย์ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล เรื่อง “ศิลปะอาเซียน : เวียดนาม กัมพูชา เมียนมา ลาว และไทย” และ “ศิลปะอาเซียน : อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และบรูไน” ซึ่งหากรวมเนื้อหาของทั้งสองเล่มแล้วจะครบถ้วนทุกประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างไรก็ตาม เนื้อหาในผลงานวิชาการเล่มดังกล่าวไม่ได้เฉพาะเจาะจงมาที่งานสถาปัตยกรรม บางประเทศก็ยังขาดข้อมูลที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในวิชาชีพได้จริง เนื่องจากภาพรวมของผลงานวิชาการเป็นการให้ข้อมูลด้านศิลปะในเบื้องต้นเท่านั้น จึงอาจสรุปว่า **ปัจจุบันยังขาดผลงานวิชาการที่ศึกษางานสถาปัตยกรรมทั่วทั้งภูมิภาคอาเซียนในภาพรวม**

อนึ่ง เมื่อทำการสำรวจต่อไปถึงโบราณสถานที่ได้รับความสนใจเป็นประเด็นศึกษา สามารถแบ่งได้เป็น 12 หัวเรื่อง ดังตารางที่ 4.2 ต่อไปนี้ (ผลงานวิชาการ 1 เรื่อง เป็นการศึกษาโบราณสถานได้มากกว่า 1 ประเทศ)

ตารางที่ 4.2 แสดงปริมาณโบราณสถานที่เป็นที่นิยมในการศึกษา

ลำดับ	ความครอบคลุมของพื้นที่ศึกษา	จำนวนเรื่อง
1	โบราณสถานในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลเขมร	28
2	โบราณสถานในประเทศพม่า	19
3	โบราณสถานในประเทศลาว	9
4	โบราณสถานในประเทศกัมพูชา	9
5	โบราณสถานในประเทศเวียดนาม	9
6	โบราณสถานในประเทศอินโดนีเซีย	6
7	โบราณสถานในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลลาว	3
8	โบราณสถานในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลเวียดนาม	2
9	โบราณสถานในประเทศมาเลเซีย	2
10	โบราณสถานในประเทศฟิลิปปินส์	1
11	โบราณสถานในประเทศบรูไน	1
12	โบราณสถานในประเทศสิงคโปร์	1

ผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลเขมร

โบราณสถานกลุ่มที่ได้รับความนิยมเป็นประเด็นศึกษามากที่สุดคือโบราณสถานในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลเขมร ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันมีจำนวนนักวิชาการไทยที่มีความเชี่ยวชาญในสถาปัตยกรรมเขมรมากกว่าประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ การศึกษาพัฒนาการของประเด็นหัวข้อผลงานวิจัยในบทที่ 3 ทำให้ทราบว่ามีความสับสนเนื่องจากมีเหตุการณ์ที่ดึงดูดความสนใจและเป็นกระแสสังคม ได้แก่ การทวงคืนทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์ในปี พ.ศ.2530 และล่าสุดคือความขัดแย้งเรื่องปราสาทเขาพระวิหาร ในปี พ.ศ. 2554 อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงขอบเขตการศึกษาจะเห็นว่ามีการจำกัดการศึกษาไปที่รูปแบบศิลปะของปราสาทใดปราสาทหนึ่ง ไปจนถึงการสำรวจอิทธิพลศิลปะเขมรในภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่ง หรือยุคสมัยใดสมัยหนึ่ง โดยจะเห็นว่าเริ่มมีความซ้ำซ้อนของประเด็นในการศึกษามากขึ้น **แต่ยังมีช่องว่างของการศึกษาเรื่องโบราณสถานขนาดเล็กอีกหลายแห่งเช่น อโรคยศาลาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่อาจจะยังไม่เป็นที่รู้จักทั่วไปและยังขาดองค์ความรู้ในรายละเอียด**

ตารางที่ 4.3 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลเขมร

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	PHENG SITHA	พนมดงรัก อดีตและปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างโบราณสถานกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมจากหลักฐานวัตถุ วัฒนธรรม กรณีศึกษา เมืองพระนคร ประเทศกัมพูชา พินาย ประเทศไทย และวัดภู ประเทศ สปป.ลาว
2	สุภัทรดิศ ดิศกุล	กำหนดอายุปราสาทพนมรุ้ง
3	สมมาตร ผลเกิด	การศึกษาปราสาทศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์
4	สิวิกา ประกอบสันติสุข	การศึกษาศิลปะเขมรแบบบายนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
5	สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์	ปราสาทเขาพระวิหาร : ศาสนบรรพตที่โดดเด่นที่สุดในภาคพื้นเอเชียอาคเนย์
6	สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์	ปราสาทเขาพนมรุ้ง : ศาสนบรรพตที่งดงามที่สุดในประเทศไทย
7	สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์	ศิลปะร่วมแบบเขมรในประเทศไทย : ภูมิหลังทางปัญญา-รูปแบบทางศิลปกรรม
8	อนุกิทย เจริญศุกุล	ปราสาทเมืองต่ำ : การศึกษาทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม
9	สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์	ปราสาทหินและทับหลัง
10	ศศิธร จันทรีใบ	การศึกษาคติการออกแบบปราสาทหินพินาย อำเภอพินาย จังหวัดนครราชสีมา
11	ราชมพ บัณจิตย์	ปราสาทสต็อกก๊อกรม : ปราสาทเขมรทรงพุ่มรุ่นแรกในประเทศไทย

ตารางที่ 4.3(ต่อ) แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลเขมร

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
12	สรศักดิ์ จันทน์วัฒนกุล	การกลายรูปจากอาคารจำลอง-นาคปัก- บรรพแถลงของปราสาทในศิลปะขอมมาเป็นกลีบขนุนของปราสาทในศิลปะไทย
13	วรรณวิภา สุนต์ตา	คติรัตนตรัยมหายานในศิลปะเขมรช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 ที่พบในภาคกลางของประเทศไทย
14	มโนรณ สุทธิสำแดง	การศึกษาอิทธิพลศิลปะเขมรที่มีต่อสถาปัตยกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
15	รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง	ปราสาทขอมในดินแดนไทย : ความเป็นมาและข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ
16	สฤณีพงศ์ ชุนทรง	ปราสาทแก่งเมืองลพบุรีกับประเด็นศึกษาใหม่
17	วสุ โปษะนันท์	อนัสติโลซิสเพื่อการบูรณะปราสาทศักดิ์สิทธิ์
18	วรรณวิภา สุนต์ตา	สถาปัตยกรรมเขมรในดินแดนไทยช่วงพุทธศตวรรษที่ 16-17 : ลำดับการสืบเนื่อง
19	ธัชสร ต้นดวงค์	ร่องรอยวัฒนธรรมเขมรในบริเวณลุ่มแม่น้ำแม่กลอง-ท่าจีน
20	ทิพย์วรรณ วงศ์อัสสไพบูลย์	การศึกษาร่องรอยของบ้านเมืองโบราณบริเวณใกล้เคียงศาสนสถานประจำโรงพยาบาลสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ในเขตจังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์ และบุรีรัมย์
21	คิตศิลป์ ลิ้มศรีสกุลวงศ์	บารายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษาบารายในจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดสุรินทร์
22	ศักดิ์ชัย สายสิงห์	ศรีศิขเรศวร : ปราสาทพระวิหาร
23	ศิวพงศ์ สีเสียดงาม	ศิลปกรรมในวัฒนธรรมเขมรที่เมืองศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์
24	ภาณุวัฒน์ เอื้อสามาลย์	การใช้พื้นที่แหล่งศาสนสถานแบบเขมรในเมืองเก่าสุโขทัยในช่วงก่อนพุทธศตวรรษที่ 24 จากการขุดค้นทางโบราณคดี
26	ธาดา สุทธิธรรม	ผังเมืองในประเทศไทย : ผังชุมชนและการใช้ที่ดิน : สายอารยธรรมเขมรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลพม่า

สำหรับการศึกษาโบราณสถานในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลพม่า ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาโบราณสถานที่ถูกสร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น อันเป็นช่วงที่พม่าและชนกลุ่มน้อยของพม่ายังมีบทบาทอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม แท้จริงแล้วอิทธิพลของพม่าที่มีต่อสถาปัตยกรรมไทยนั้นเริ่มมีมาตั้งแต่สมัยทวารวดีหรือในราวพุทธศตวรรษที่ 15 เรื่อยมาจนถึงสมัยอาณาจักรล้านนา (พุทธศตวรรษที่ 19-22) ซึ่งควรจะมีการศึกษาในประเด็นเหล่านี้เพิ่มเติมในอนาคต

ตารางที่ 4.4 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลพม่า

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	Yu Yu Thwin	การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางสถาปัตยกรรมระหว่างศาสนสถานแบบฉานในเขตภาคใต้ของรัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์ และภาคเหนือของประเทศไทยในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 และ 20
2	สงบ นิยมพลี	อิทธิพลศิลปพม่าที่มีต่อโบราณสถานในจังหวัดลำปางในต้นพุทธศตวรรษที่ 25
3	สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์	กิจกรรมวัดยางหลวง : บทบาทศิลปพม่า-ล้านนาในหุบเขาแม่แจ่ม
4	บงกช นันทวัฒน์	เจดีย์แบบพม่าสมัยรัชกาลที่ 5 ในเมืองลำปาง
5	ปาริณันท์ เทศทอง	ชาวเชื้อสายมอญและเชื้อสายอื่น : กรณีศึกษาเจดีย์จำลองสำหรับบรรจุอัฐิวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี
6	เชษฐ ดิงสัญขลิ	รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ประเด็นใหม่เกี่ยวกับเจดีย์แบบมอญและแบบพม่าในประเทศไทย
7	ณัฐิกา โชติวรรณ	เจดีย์ศิลปมอญและการเชื่อมโยงประวัติชุมชนในจังหวัดปทุมธานี
8	สิโรตม์ ภินันท์รัชต์ธร	ศิลปกรรมของชาวมอญสมัยรัตนโกสินทร์ในภาคกลางของประเทศไทย

ผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลลาว

การศึกษาโบราณสถานในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลลาว แบ่งเป็นการศึกษาโบราณสถานประเภทสถูปเจดีย์ และ “สิม” หรืออุโบสถที่ส่วนใหญ่ถูกสร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นซึ่งมีอยู่ปริมาณน้อย การศึกษาในปัจจุบันนั้นค่อนข้างครอบคลุมแล้วทั้งหมด เว้นแต่จะมีการศึกษาในเชิงลึกหรือเฉพาะเจาะจงไปยังโบราณสถานแต่ละแห่งมากขึ้นในรายละเอียด

ตารางที่ 4.5 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลลาว

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	เชิดเกียรติ กุลบุตร	สถาปัตยกรรมล้านช้างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
2	เกศินี ศรีวงศ์ษา	เจดีย์ทรงปราสาทยอดในศิลปะล้านช้างภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย : กรณีศึกษากลุ่มพระธาตุบังพวน
3	ศักดิ์ชัย สายสิงห์	เจดีย์ พระพุทธรูป อุโบสถ สิม ศิลปะลาวและอีสาน

ผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศพม่า

ประเทศพม่าเป็นประเทศที่นักวิชาการไทยเดินทางไปศึกษาเกี่ยวกับโบราณสถานมากที่สุด ทั้งนี้ผลงานวิชาการด้านการศึกษาโบราณสถานในประเทศพม่าส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาในภาพกว้าง กล่าวคือเป็นการศึกษารูปแบบโบราณสถานเพื่อกำหนดอายุโดยดำเนินเนื้อหาไปตามประวัติศาสตร์พม่ากระแสหลักที่ให้ความสำคัญเฉพาะชนชาติพม่าและมอญ ด้วยเหตุนี้โบราณสถานส่วนใหญ่ที่ได้รับการศึกษาจะถูกสร้างขึ้นโดยชาวพม่าและชาวมอญ อย่างไรก็ตาม ผลงานวิชาการลักษณะนี้มีค่อนข้างมากแล้วในปัจจุบันและมีเนื้อหาที่ซ้ำซ้อนกัน มีส่วนน้อยที่จะกล่าวถึงโบราณสถานที่เกิดขึ้นโดยชนกลุ่มน้อย และค่อนข้างจำกัดไปที่ชนกลุ่มน้อยที่รัฐฉาน เมืองเชียงตุงที่มีความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรมกับล้านนา โบราณสถานของชนกลุ่มน้อยของพม่าอีกหลายกลุ่มที่อยู่ห่างไกลออกไป อาทิ ชาวเยะไซ หรือชาวอะระกัน จึงเป็นช่องว่างของการศึกษาเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศพม่าในปัจจุบัน

ตารางที่ 4.6 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศพม่า

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	เกรียงไกร เกิดศิริ	วิหารบ้านแสน : วิหารร่วมแบบล้านนาพบใหม่กลางป่าเมืองเชียงตุง
2	เกรียงไกร เกิดศิริ	เชียงตุง : ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเมืองโบราณและองค์ประกอบของเมืองร่วมวัฒนธรรมล้านนา
3	เกรียงไกร เกิดศิริ	พุกาม : การก่อรูปของสถาปัตยกรรมจากก้อนอิฐแห่งศรัทธา
4	พิพัฒน์พงษ์ หน่อชัด	พระเจดีย์เมืองเชียงตุงตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
5	สืบศักดิ์ แสนยาเกียรติคุณ	อัตลักษณ์งานสถาปัตยกรรมของพุทธสถานในเมืองเชียงตุง รัฐฉาน สหภาพพม่า

ตารางที่ 4.6(ต่อ) แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศพม่า

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
6	สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์	ศิลปะในประเทศพม่า
7	เชษฐ ติงสฺญชลิ	เจดีย์ในศิลปะพม่า-มอญ : พัฒนาการทางด้านรูปแบบตั้งแต่ศิลปะศรีเกษตรถึงศิลปะมณฑล
8	สุระ พิริยะสงวนพงศ์	พระมหามัณเฑียรและเจดีย์สำคัญในพม่า
9	ศักดิ์ชัย สายสิงห์	ศิลปะพม่า
10	Yu Yu Thwin	การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางสถาปัตยกรรมระหว่างศาสนสถานแบบฉานในเขตภาคใต้ของรัฐบาล ประเทศเมียนมาร์ และภาคเหนือของประเทศไทยในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 และ 20
11	สุภัทรรติศ ดิศกุล	ประวัติศาสตร์ศิลปะประเทศใกล้เคียง : อินเดีย, ลังกา, จัมปา, พม่า, ลาว
12	สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์	ศิลปะจามและศิลปะพม่าโดยสังเขป
13	นฤมล เรืองรังษี	วิธีการศิลปถิ่นห้าเชียง
14	เชษฐ ติงสฺญชลิ	สัตตมหาสถาน : พุทธประวัติตอนเสวยวิมุตติสุขกับศิลปกรรมอินเดียและเอเชียอาคเนย์
15	เชษฐ ติงสฺญชลิ	ประวัติศาสตร์ศิลปะอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
16	เชษฐ ติงสฺญชลิ	อาคารทรงศิขระ-วิมานในศิลปะอินเดียกับอิทธิพลต่อศิลปะในเอเชียอาคเนย์
17	พัชรวิทย์ ต้นประวัติ	Managing living heritage sites in mainland Southeast Asia
18	ปิยะแสง จันทร์วงศ์ไพศาล	ศิลปะอาเซียน : เวียดนาม กัมพูชา เมียนมา ลาว และไทย
19	โชติมา จตุรงค์	สถาปัตยกรรมวัดมอญในพม่าตอนล่าง

ผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศไทย

ผลงานวิชาการด้านการศึกษาโบราณสถานในประเทศไทยมีความคล้ายกับประเทศพม่า กล่าวคือเป็นการศึกษาในภาพกว้างและไม่ได้ลงรายละเอียดของโบราณสถานแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นสำคัญ ทั้งนี้งานศึกษายังค่อนข้างจะกระจุกตัวไปที่เมืองหลวงทั้งสองแห่งคือเมืองเวียงจันทน์และเมืองหลวงพระบาง และยังขาดการลงพื้นที่สำรวจโบราณสถานตามชนบทในภูมิภาคต่างๆของประเทศไทยซึ่งมีอีกเป็นจำนวนมาก แต่ยังขาดข้อมูลในการศึกษานำร่อง(Pilot Study) ซึ่งอาจจะต้องมีการสร้างความร่วมมือกับนักวิชาการท้องถิ่นในการศึกษาวิจัยร่วมกันต่อไปในอนาคต

ตารางที่ 4.7 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศไทย

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	สงวน รอดบุญ	พุทธศิลป์ลาว
2	จิรศักดิ์ เดชวงศ์ญา	ความสัมพันธ์ระหว่างล้านนา ล้านช้าง : กรณีศึกษาศิลปกรรมในเมืองเชียงใหม่และหลวงพระบาง
3	วรลัญจก์ บุญยสุรัตน์	ชื่นชมสถาปัตยกรรม : วัดในหลวงพระบาง
4	ศักดิ์ชัย สายสิงห์	เจดีย์ พระพุทธรูป สูปแต้ม สิม ศิลปะลาวและอีสาน
5	ประภัสสร ชูวิเชียร	ศิลปะลาว
6	สุภัทรดิศ ดิศกุล	ประวัติศาสตร์ศิลปะประเทศใกล้เคียง : อินเดีย, ลังกา, จัมปา, พม่า, ลาว
7	นฤมล เรืองรังษี	วิธีการศิลปถิ่นห้าเชียง
8	พัชรวิทย์ ต้นประวัติ	Managing living heritage sites in mainland Southeast Asia
9	ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล	ศิลปะอาเซียน : เวียดนาม กัมพูชา เมียนมา ลาว และไทย
10	PHENG SITHA	พนมดงแรก อดีตและปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างโบราณสถานกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมจากหลักฐานวัตถุ วัฒนธรรม กรณีศึกษา เมืองพระนคร ประเทศกัมพูชา พินายประเทศไทย และวัตถุ ประเทศ สปป.ลาว

ผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศกัมพูชา

ผลงานวิชาการด้านการศึกษาโบราณสถานในประเทศกัมพูชาทั้งหมดเป็นการศึกษาในภาพกว้างเช่นเดียวกันกับพม่าและลาว โดยไม่พบการศึกษาเชิงลึกในโบราณสถานแห่งใดแห่งหนึ่งเป็นสำคัญ ทั้งนี้มีสาเหตุเนื่องมาจากนักวิชาการชาวต่างชาติได้ทำการศึกษาวิจัยและตีพิมพ์ผลงานวิชาการไว้เป็นจำนวนมากแล้ว อย่างไรก็ตาม ผลงานวิชาการในภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาฝรั่งเศสนั้นถือเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเรียนรู้ ซึ่งในอนาคตควรมีการแปลผลงานวิชาการเหล่านี้ให้เป็นภาษาไทยเพื่อประโยชน์ในแวดวงวิชาการต่อไป นอกจากนี้ความสนใจส่วนใหญ่ของนักวิชาการไทยยังมุ่งเน้นไปที่โบราณสถานที่ยังสร้างขึ้นในสมัยเมืองพระนครหรือระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12-18 และยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานในสมัยอื่นๆหรือจังหวัดอื่นๆของกัมพูชา แม้แต่องค์ความรู้เกี่ยวกับงานสถาปัตยกรรมในกรุงพนมเปญซึ่งเป็นเมืองหลวงในปัจจุบัน

ตารางที่ 4.8 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศกัมพูชา

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	สุภัทรดิศ ดิศกุล	ศิลปะขอม
2	วีณา มุลมมงคล	การศึกษาพัฒนาการของชุมชนโบราณในวัฒนธรรมเขมร บริเวณรอบปราสาทเขาน้อย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
3	รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง	ศิลปะเขมร
4	สุภัทรดิศ ดิศกุล	ประวัตีย่อยศิลปลังกา ขวา ขอม
5	เชษฐ ติงสัญชลี	ประวัติศาสตร์ศิลปะอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
6	เชษฐ ติงสัญชลี	อาคารทรงศิขระ-วิมานในศิลปะอินเดียบอกอิทธิพลต่อศิลปะในเอเชียอาคเนย์
7	พัชรวีร์ ต้นประวัติ	Managing living heritage sites in mainland Southeast Asia
8	ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล	ศิลปะอาเซียน : เวียดนาม กัมพูชา เมียนมา ลาว และไทย

ผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศไทยเวียดนาม

ผลงานวิชาการด้านการศึกษาโบราณสถานในประเทศไทยเวียดนามทั้งหมดเป็นการศึกษาในภาพกว้างเช่นเดียวกับประเทศกัมพูชา โดยทั้งนักวิชาการชาวตะวันตกและนักวิชาการท้องถิ่นต่างก็ได้ตีพิมพ์ผลงานวิชาการไว้แล้วเป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่มีการแปลผลงานวิชาการเหล่านี้ให้เป็นภาษาไทยเช่นเดียวกัน ความสนใจส่วนใหญ่ของนักวิชาการไทยจะอยู่ที่โบราณสถานของชาวจามซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยของเวียดนามในปัจจุบัน ในขณะที่โบราณสถานของชาวเวียดนามซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่กลับไม่ได้รับความสนใจมากนัก ทั้งนี้อุปสรรคที่สำคัญในการศึกษาวิจัยคือเรื่องภาษาที่ติดต่อสื่อสารกันได้ค่อนข้างลำบากกว่าประเทศอื่นๆในภูมิภาค

ตารางที่ 4.9 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศไทยเวียดนาม

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	สุภัทรดิศ ดิศกุล	ศิลปะจาม
2	อริรัชญ์ ไชยพจน์พานิช	ศิลปะเวียดนามและจาม
3	สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์	ศิลปะจามและศิลปะพม่าโดยสังเขป
4	สุภัทรดิศ ดิศกุล	ประวัติศาสตร์ศิลปะประเทศใกล้เคียง : อินเดีย, ลังกา, จัมปา, พม่า, ลาว
5	เชษฐัง ดิงสัญชลี	สัตตมหาสถาน : พุทธประวัติตอนเสวยวิมุตติสุขกับศิลปกรรมอินเดียและเอเชียอาคเนย์
6	เชษฐัง ดิงสัญชลี	ประวัติศาสตร์ศิลปะอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
7	เชษฐัง ดิงสัญชลี	อาคารทรงศิขระ-วิมานในศิลปะอินเดียบอกกับอิทธิพลต่อศิลปะในเอเชียอาคเนย์
8	พัชรวิรี ดันประวัติ	Managing living heritage sites in mainland Southeast Asia
9	ปิยะแสง จันทร์วงศ์ไพศาล	ศิลปะอาเซียน : เวียดนาม กัมพูชา เมียนมา ลาว และไทย

ผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศมาเลเซีย

ผลงานวิชาการด้านการศึกษาโบราณสถานในประเทศมาเลเซียนั้นถือว่ามีปริมาณที่น้อยมากเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ทั้งนี้ด้วยข้อจำกัดที่ค่อนข้างเคร่งครัดเกี่ยวกับการเข้าใช้โบราณสถานในศาสนาอิสลาม รวมถึงสถานการณ์บริเวณชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษาโบราณสถานในศาสนาพุทธ เป็นต้น ส่วนโบราณสถานในเมืองท่าที่สำคัญอย่างเมืองปีนังหรือเมืองมะละกานั้น แม้จะยังไม่พบว่ามีการผลิตผลงานวิชาการโดยนักวิชาการไทย แต่ก็มีการศึกษาโดยชาวต่างชาติแล้วจำนวนหนึ่ง ซึ่งควรมีการแปลเป็นภาษาไทยในอนาคตเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าความรู้

ตารางที่ 4.10 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศมาเลเซีย

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	บรรลือ ขอรรวมเดช	อุโบสถวัดไทยในเมืองมลายู (กลันตัน เกดะห์ ปะลิส และปีนัง) สมัยรัตนโกสินทร์
2	ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล	ศิลปะอาเซียน : อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และบรูไน

ผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศอินโดนีเซีย

ผลงานวิชาการด้านการศึกษาโบราณสถานในประเทศอินโดนีเซียทั้งหมดเป็นการศึกษาในภาพกว้างที่มุ่งประเด็นไปที่โบราณสถานบนเกาะชวา ในปัจจุบันจึงยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานบนเกาะอื่นๆ เช่น เกาะบาหลีหรือเกาะสุมาตรา รวมถึงเมืองท่าอื่นๆ บนเกาะชวา นอกจากนั้น การที่ชาวอินโดนีเซียส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและมีปริมาณชาวมุสลิมมากที่สุดในโลก ด้วยเหตุนี้จึงน่าจะมีการศึกษาเกี่ยวกับโบราณสถานในศาสนาอิสลามในอนาคต แต่ในปัจจุบันนั้นผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานของอินโดนีเซียส่วนใหญ่อยู่ในภาษาท้องถิ่นซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเป็นอย่างมาก

ตารางที่ 4.11 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศอินโดนีเซีย

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	สุภัทรดิศ ดิศกุล	ศิลปอินโดนีเซียสมัยโบราณ
2	เชษฐ์ ดึงสัญชาติ	ศิลปะชาว
3	สุภัทรดิศ ดิศกุล	ประวัติย่อศิลปลังกา ชาว ขอม
4	เชษฐ์ ดึงสัญชาติ	ประวัติศาสตร์ศิลปะอินเดียนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
5	เชษฐ์ ดึงสัญชาติ	อาคารทรงศิขระ-วิมานในศิลปะอินเดียนกับอิทธิพลต่อศิลปะในเอเชียอาคเนย์
6	ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล	ศิลปะอาเซียน : อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และบรูไน

ผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศสิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และบรูไน

ผลงานวิชาการที่กล่าวถึงโบราณสถานในประเทศสิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และบรูไน มีอยู่เพียงเล่มเดียวในปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นว่าโบราณสถานของทั้งสามประเทศนี้ไม่ได้รับความสนใจในหมู่นักวิชาการไทย ทั้งนี้ นอกจากอุปสรรคในเรื่องของระยะทางและความปลอดภัยแล้ว คนส่วนใหญ่ยังมองว่าทั้งสามประเทศนี้เป็น “คนอื่น” ที่อยู่ห่างไกล และขาดความสนใจในการแสวงหาองค์ความรู้เกี่ยวกับประเทศทั้งสาม ทั้งๆที่ทั้งสามประเทศต่างก็มีสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียลที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกที่มีความน่าสนใจอยู่เป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 4.12 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานในประเทศสิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และบรูไน

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล	ศิลปะอาเซียน : อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และบรูไน

4.1.2 องค์ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น(Vernacular)ในที่นี้หมายถึงสิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้นในแต่ละท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของการใช้ชีวิตประจำวันโดยสะท้อนถึงบริบทแวดล้อมในท้องถิ่นนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นสภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา คติความเชื่อ อันแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของช่างพื้นถิ่น ตัวอย่างของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นได้แก่ บ้าน เรือนพื้นถิ่น ยุงฉาง หมู่บ้าน สำหรับผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นจำนวน 25 เรื่องนี้ ส่วนใหญ่คือ 13 เรื่อง เป็นการศึกษาลงพื้นที่สำรวจในประเทศใดประเทศหนึ่ง อีก 9 เรื่องเป็นการศึกษาเปรียบเทียบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน และอีก 3 เล่มเป็นการศึกษาในภาพรวมของทั้งภูมิภาค โดยเฉพาะผลงานเรื่อง “รูปแบบบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ในอุษาคเนย์” ของ รองศาสตราจารย์ ดร.ระวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี ที่ครอบคลุมทั้งภูมิภาค (ยกเว้นบรูไนและสิงคโปร์ที่เหลือสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอยู่น้อยมากในปัจจุบัน) โดยสามารถแจกแจงได้ดังตารางที่ 4.13 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.13 แสดงความครอบคลุมของพื้นที่การศึกษาของผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

ลำดับ	ความครอบคลุมของพื้นที่ศึกษา	จำนวนเรื่อง
1	ครอบคลุมพื้นที่ศึกษาของประเทศใดประเทศหนึ่ง	13
2	ครอบคลุมพื้นที่ศึกษาของ 2 ประเทศ	9
3	ครอบคลุมพื้นที่ศึกษาของ 4 ประเทศ	2
4	ครอบคลุมพื้นที่ศึกษาของ 8 ประเทศ	1
รวม		25

อนึ่ง เมื่อทำการสำรวจต่อไปถึงประเทศที่ได้รับความสนใจเป็นประเด็นศึกษา สามารถแจกแจงได้ดังตารางที่ 4.14 ต่อไปนี้ (ผลงานวิชาการ 1 เรื่อง สามารถศึกษาได้มากกว่า 1 แห่ง)

ตารางที่ 4.14 แสดงปริมาณสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่เป็นที่นิยมในการศึกษา

ลำดับ	ความครอบคลุมของพื้นที่ศึกษา	จำนวนเรื่อง
1	สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศลาว	16
2	สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศพม่า	4
3	สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศเวียดนาม	3
4	สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศมาเลเซีย	2
5	สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศกัมพูชา	2
6	สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศอินโดนีเซีย	2

ผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศลาว

การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศลาวเป็นหัวข้อศึกษาที่ได้รับความนิยมมากที่สุด สาเหตุที่สำคัญคือเรื่องของภาษาที่สามารถสื่อสารกันคนพื้นถิ่นได้โดยง่าย ทั้งนี้การศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตของคนพื้นถิ่นที่ “ต้นทาง” คือในประเทศลาว กับ “ปลายทาง” ซึ่งก็คือประเทศไทย การเคลื่อนย้ายตั้งถิ่นฐานมายังประเทศไทยจึงเป็นเกณฑ์สำคัญในการเลือกท้องถิ่นที่เป็นหัวข้อศึกษา นอกจากนั้นความสะดวกในการลงพื้นที่ศึกษาก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการ โดยจะเห็นได้การศึกษา ณ เมืองหลวงพระบางซึ่งมีท่าอากาศยานนานาชาตินั้นได้รับความนิยมกว่าเมืองอื่นๆ ทั้งนี้ยังมีอีกหลายท้องถิ่นในประเทศลาวที่ยังไม่ได้รับการสำรวจศึกษา โดยเฉพาะพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลออกไปจากเมืองหลวงทั้งในเขตลาวเหนือและลาวใต้

ตารางที่ 4.15 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศลาว

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	อรศิริ ปาณินท์	ปัญหาสร้างสรรค์ในเรือนพื้นถิ่นอุษาคเนย์ : กรณีศึกษา ไทย ลาว อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ผ่านที่ว่าง มวล และชีวิต
2	อรศิริ ปาณินท์	เรียบง่าย และเป็นสุขกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น
3	ระวีวรรณ โอหารรัตน์มณี	รูปแบบบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ในอุษาคเนย์
4	อรศิริ ปาณินท์	บ้านและเรือนพวนบางปลาหมอ : จากเชียงขวางสู่ลุ่มน้ำภาคกลางของไทย
5	อรศิริ ปาณินท์	เก็บตกจากงานภาคสนามไท-ลาว

ตารางที่ 4.15(ต่อ) แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศไทย

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
6	Chanpheng Thao	สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมชุมชนม้งแบบบุพกาล : บ้านน้ำบง และบ้านห้วยไฮ เมืองซำใต้ แขวงหัวพัน สปป.ลาว
7	คาราเต้ สิ้นชัยอรรถวงส์	การศึกษาเปรียบเทียบการตั้งถิ่นฐานและสถาปัตยกรรมของชนกลุ่มน้อยเผ่าอาข่า ระหว่างแขวงหลวงแม่มหา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย
8	จตุพล อังศุเวช	เข้านอก...ออกใน...เรือนไท-ลาว : การปรับตัวของการใช้ที่ว่างภายในเรือนพื้นถิ่นไท-ลาว
9	ด็ก แสนบุญ	การศึกษาสำรวจลักษณะรูปแบบและคติความเชื่อในงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นลาวเทิง สปป.ลาว
10	ทรงยศ วีระทวีมาศ และคณะ	สถาปัตยกรรมสิ่งแวดล้อมในเรือนพื้นถิ่นไท-ลาวในภาคอีสานของประเทศไทยและใน สปป.ลาว
11	ทรงยศ วีระทวีมาศ และคณะ	เรือนพื้นถิ่นผู้ไทในประเทศไทย
12	วิไลมอญ พงศ์สวัสดิ์	คติความเชื่อที่มีผลต่อตัวเรือนเผ่าลาวลุ่มในเขตเมืองหลวงพระบาง
13	วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง และคณะ	ภูมิปัญญาพื้นถิ่นในการปรับตัวทางสถาปัตยกรรมเพื่อความสบายในการอยู่อาศัยของอาคารประเภทต่าง ๆ ของเชียงใหม่และหลวงพระบาง
14	ศาสดา อินทวงษ์	สภาวะน่าสบาย และการปรับตัวของคนพื้นถิ่นใน ประเทศไทย : กรณีศึกษาเรือนพื้นถิ่นแขวงหลวงพระบาง และแขวงสะหวันนะเขต
15	สมชาย นิลอาธิ และคณะ	เรือนพื้นถิ่น : วิถีชีวิตและคติความเชื่อในโบราณ
16	อรศิริ ปาณินท์ และนพดล จันทวีระ	บ้านและเรือนพวนเชียงขวาง : การกลับมาตั้งถิ่นฐานใหม่ในพื้นที่เดิม

ผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศไทย

การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศไทยเป็นหัวข้อศึกษาที่ได้รับความนิยมรองลงมา เพราะแม้จะมีชนกลุ่มน้อยจากพม่ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก แต่อุปสรรคที่สำคัญคือเรื่องภาษาและเสรีภาพของการทำงานซึ่งในหลายครั้งผู้วิจัยพบว่าไม่ได้รับอนุญาตในการเก็บบันทึกข้อมูลในบางพื้นที่โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความสำคัญทางทหาร ดังนั้นประเด็นการศึกษาส่วนใหญ่

จะอยู่ในท้องถิ่นของชนกลุ่มน้อยที่อยู่ห่างไกลจากเมืองหลวง โดยเฉพาะในรัฐฉาน(เมืองเชียงตุง) และรัฐมอญ ซึ่งต่างก็อยู่ใกล้กับชายแดนประเทศไทย และมีหลักฐานความสัมพันธ์ทางด้านศิลปกรรมกับประเทศไทยมาาก่อนทั้งสิ้น ทั้งนี้องค์ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชนกลุ่มน้อยในพม่ายังมีอยู่น้อยมากในปัจจุบัน และต้องการสำรวจและศึกษาเพิ่มเติมก่อนที่จะสูญหายไปเนื่องจากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของพม่าที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

ตารางที่ 4.16 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศพม่า

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	อรศิริ ปาณินท์ และคณะ	ภูมิปัญญา พัฒนาการและความสัมพันธ์ระหว่างกันของเรือนพื้นถิ่นไทเขิน เชียงใหม่และเชียงตุง
2	ตุลชัย บ่อทรัพย์	พัฒนาการรูปแบบบ้านเรือนไต่ลือเมืองลา รัฐฉาน
3	ภควิ วงศ์สุวรรณ	เรือนพื้นถิ่นที่ก่อสร้างด้วยอิฐดินดิบ : กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองเงิน เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า
4	อรศิริ ปาณินท์	เรียบ ง่าย และเป็นสุขกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น
5	ระวีวรรณ โอหารรัตน์มณี	รูปแบบบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ในอุษาคเนย์

ผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศกัมพูชา

การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศกัมพูชายังไม่ได้รับความนิยมมากนักในประเทศไทย ทั้งนี้เป็นเพราะทัศนคติที่มองว่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศกัมพูชาน่าจะมีความใกล้เคียงกับประเทศไทยอยู่มาก อีกทั้งสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่ค่อนข้างร้อนและกันดารต่างจากการลงพื้นที่วิจัยในประเทศพม่าหรือลาวที่มีอากาศเย็นสบายกว่า แต่แท้จริงแล้วยังมีประเด็นที่แตกต่างอันเนื่องมาจากที่ตั้งและสภาพภูมิประเทศที่มีคุณลักษณะพิเศษให้ศึกษาอยู่อีกมาก ยกตัวอย่างเช่นเรือนพื้นถิ่นบริเวณรอบทะเลสาบเขมร หรือตามเกาะต่างๆของอ่าวไทย เป็นต้น นอกจากนั้นชาวกัมพูชาจำนวนมากในปัจจุบันเข้าใจภาษาไทยมากขึ้น จึงน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการลงพื้นที่สำรวจในอนาคต

ตารางที่ 4.17 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศกัมพูชา

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	ศรัณยา หล่อมนินพรัตน์	ศึกษารูปแบบเรือนพื้นถิ่นและภูมิทัศน์ในบริเวณที่พักอาศัยของเกษตรกรชาวเขมรในบริเวณเกาะแต๊ะ จังหวัดกันตล ประเทศกัมพูชา
2	ระวีวรรณ โอหารรัตน์มณี	รูปแบบบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ในอุษาคเนย์

ผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศเวียดนาม

แม้จะปรากฏผลงานทางวิชาการถึง 3 เรื่อง แต่ไม่อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศเวียดนามได้รับความสนใจในประเทศไทย เนื่องจากผู้แต่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชาวเวียดนามของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทั้งนี้อุปสรรคสำคัญคือเรื่องของภาษาซึ่งทำให้ยากต่อการสื่อสารกับคนพื้นถิ่น และยากต่อการแสวงหาความรู้จากตำราเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นซึ่งส่วนใหญ่ถูกบันทึกไว้ด้วยภาษาเวียดนาม ดังนั้นจึงควรมีการแปลตำราเหล่านี้ให้เป็นภาษาไทยในอนาคตอันใกล้เพื่อขยายพรมแดนความรู้ที่มีอย่างจำกัด ให้เพียงพอต่อการวางแผนเพื่อการสำรวจในลำดับต่อมา

ตารางที่ 4.18 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศเวียดนาม

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	Ngoc Tung Nguyen	การเปลี่ยนแปลงของบ้านล้อมสวนพื้นถิ่นในเขตกำแพงเมืองเว้ ประเทศเวียดนาม
2	Tran Tuan Ang	อาคารต้นแบบการอนุรักษ์บ้านตึกยักในหมู่บ้านเบววินของนครเว้ ประเทศเวียดนาม
3	ระวีวรรณ โอหารรัตน์มณี	รูปแบบบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ในอุษาคเนย์

ผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศไทย

เหตุการณ์ความไม่สงบในชายแดนภาคใต้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศไทย เพราะความสนใจของนักวิชาการไทยส่วนใหญ่มุ่งไปที่เรือนพื้นถิ่นไทย-มุสลิมในรัฐที่เคยอยู่ในเขตแดนของไทยมาก่อน ส่วนเรือนพื้นถิ่นของมาเลเซียในเมืองอื่นๆทั้งในส่วนที่อยู่บนคาบสมุทรและบนหมู่เกาะกับยังไม่เป็นที่สนใจมากนัก อย่างไรก็ตาม องค์ความรู้ในส่วนนี้มีนักวิชาการชาวตะวันตกได้ทำการศึกษาไว้มากแล้ว และได้ถูกอ้างถึงบางส่วนในงานของ รองศาสตราจารย์ ดร.ระวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี แต่ทั้งนี้ก็ควรจะมีการแปลต้นฉบับให้นักศึกษาได้เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในส่วนที่เป็นหมู่เกาะได้ง่ายขึ้น

ตารางที่ 4.19 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศไทย

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	ศนิ ลิ้มทองสกุล และคณะ	คุณลักษณะของสถาปัตยกรรมสิ่งแวดล้อมในเรือนพื้นถิ่น : กรณีศึกษาเปรียบเทียบเรือนพื้นถิ่นไทย-มุสลิม พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเทศไทยและเรือนพื้นถิ่นมุสลิมในรัฐเปรักและปีนัง ประเทศมาเลเซีย
2	ระวีวรรณ โอฬารรัตน์มณี	รูปแบบบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ในอุซาคเนย์

ผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์

การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์นั้นได้รับความสนใจอย่างมากในหมู่นักวิชาการชาวตะวันตกและมีการผลิตตำราไว้แล้วเป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่มีการแปลเป็นภาษาไทย อย่างไรก็ตาม ผลงานวิชาการทั้งสองชิ้นนี้ได้สรุปถึงภาพรวมของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ไว้แล้ว แต่หากในอนาคตจะมีการลงพื้นที่สำรวจและศึกษาเพิ่มเติมในรายละเอียดก็จะเกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์มากขึ้นต่อการนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพ เนื่องจากรูปแบบของเรือนพื้นถิ่นในอินโดนีเซียนั้นถูกใช้อย่างแพร่หลายในการออกแบบบ้าน โรงแรม หรือ รีสอร์ทเพื่อช่วยสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายและเป็นเอกลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมเมืองร้อนที่ชาวต่างชาติรู้จักกันดี

ตารางที่ 4.20 แสดงหัวข้อผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	อรศิริ ปาณินท์	ปัญญาสร้างสรรค์ในเรือนพื้นถิ่นอุษาคเนย์ : กรณีศึกษา ไทย ลาว อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ผ่านที่ว่าง มวล และชีวิต
2	ระวีวรรณ โอหารัตน์มณี	รูปแบบบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ในอุษาคเนย์

4.2 ความครอบคลุมด้านเนื้อหาและการนำไปใช้

ในการสอบขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปนิกระดับภาคี(ระดับเบื้องต้น)นั้น สภาสถาปนิกได้กำหนดรายวิชาที่ใช้ในการทดสอบความรู้ออกเป็น 4 วิชา ได้แก่ วิชาความรู้และทักษะในการวางผังและการออกแบบ วิชาความรู้ด้านเทคโนโลยี วิชาความรู้ในการปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม และทักษะด้านการสื่อสาร วิชาความรู้ทั้ง 4 นี้จึงถือเป็นองค์ความรู้ขั้นต่ำที่สภาสถาปนิกคาดหวังว่าบัณฑิตจะต้องนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพ ทั้งนี้วิชาความรู้ในการปฏิบัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม และทักษะด้านการสื่อสารนั้นถือเป็นวิชาความรู้ที่มีความเป็นสากล และต้องใช้การฝึกฝนในเชิงปฏิบัติ แต่สำหรับวิชาความรู้และทักษะในการวางผังและการออกแบบ กับวิชาความรู้ด้านเทคโนโลยีนั้นเป็นวิชาที่ฝึกฝนได้ด้วยการอ่านตำราหรือผลงานวิชาการ ดังนั้น วัตถุประสงค์ในการจัดการองค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็คือการนำองค์ความรู้เหล่านี้ไปพัฒนาในส่วนของทักษะในการวางผังและการออกแบบกับวิชาความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อขยายศักยภาพในการประกอบวิชาชีพไปสู่สากลนั่นเอง

อนึ่ง ระเบียบของสภาสถาปนิกได้ขยายความเกี่ยวกับวิชาทั้งสองไว้ดังนี้

- 1) ความรู้และทักษะในการวางผังและออกแบบ คือความรู้รอบรู้ต่างในขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์ก่อนการออกแบบสถาปัตยกรรม และขั้นตอนการออกแบบสถาปัตยกรรม อันประกอบด้วย

- ก. ความรู้เรื่องสถาปัตยกรรมเขตร้อนชื้น
- ข. สิ่งแวดล้อมทางสถาปัตยกรรม
- ค. สถาปัตยกรรมไทยและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น
- ง. กฎหมายอาคาร
- จ. สถาปัตยกรรมเพื่อนคนทั้งมวล
- ฉ. การจัดทำรายละเอียดพื้นที่ประโยชน์ใช้สอย
- ช. จิตวิทยาสถาปัตยกรรม

การศึกษาวิเคราะห์ก่อนการ
ออกแบบ

ซ. แนวความคิดในการออกแบบ

ณ. สุนทรียศาสตร์

ญ. การวางผังบริเวณ

ฎ. การวางผังอาคาร

ฏ. งานระบบอาคาร

ฐ. พื้นฐานการออกแบบ

ฑ. การสื่อสาร

การออกแบบและ
สร้างสรรค์สถาปัตยกรรม

2) ความรู้ด้านเทคโนโลยี ประกอบด้วย

ก. วัสดุและวิธีการก่อสร้าง

ข. โครงสร้างอาคาร

ค. งานระบบอาคาร

แม้ว่าองค์ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานและองค์ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่อาจตอบโจทย์ความต้องการได้ทุกข้อ แต่ก็สามารถเป็นประโยชน์ได้ในบางข้อต่อไปนี้

1) ความรู้และทักษะในการวางผังและออกแบบ

a. ความรู้เรื่องสถาปัตยกรรมเขตร้อนชื้น

b. สิ่งแวดล้อมทางสถาปัตยกรรม

c. แนวความคิดในการออกแบบ

d. สุนทรียศาสตร์

e. การวางผังบริเวณ

f. การวางผังอาคาร

การศึกษวิเคราะห์ก่อนการ
ออกแบบ

การออกแบบและ
สร้างสรรค์สถาปัตยกรรม

2) ความรู้ด้านเทคโนโลยี ประกอบด้วย

a. วัสดุและวิธีการก่อสร้าง

b. โครงสร้างอาคาร

c. งานระบบอาคาร

4.2.1 ความรู้เรื่องสถาปัตยกรรมเขตร้อนชื้น

ความรู้เรื่องสถาปัตยกรรมเขตร้อนชื้น (Tropical Architecture) ประกอบด้วย การศึกษาเรื่องสภาวะน่าสบาย และการออกแบบอาคารโดยใช้วิธีการทางธรรมชาติ ซึ่งเป็นประเด็น การศึกษาที่ได้รับความสนใจจากสถาปนิกยุคใหม่เป็นอย่างมากอันเนื่องมาจากวิกฤตพลังงานและภาวะ โลกร้อน ทั้งนี้ผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นส่วนใหญ่จะกล่าวถึงภูมิปัญญาการออกแบบ อาคารด้วยวิถีธรรมชาติอยู่แล้ว แต่มีผลงานอยู่ 6 เล่มที่กล่าวถึงประเด็นนี้เป็นสำคัญ (ตารางที่ 4.21) โดย ส่วนใหญ่จะใช้กรณีศึกษาเป็นเรือนพื้นถิ่นในประเทศลาว หากในอนาคตมีการศึกษาในประเด็นเรื่องนี้ใน พื้นที่ศึกษาที่มีความหลากหลายมากขึ้นก็จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการ ออกแบบอาคารสมัยใหม่ได้

ตารางที่ 4.21 แสดงผลงานวิชาการที่มีความรู้เรื่องสถาปัตยกรรมเขตร้อนชื้นเป็นประเด็นหลัก

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	อรศิริ ปาณินท์ และคณะ	ภูมิปัญญา พัฒนาการและความสัมพันธ์ระหว่างกันของเรือนพื้นถิ่นไทเขิน เชียงใหม่และเชียงตุง
2	อรศิริ ปาณินท์	ปัญญาสร้างสรรค์ในเรือนพื้นถิ่นอุษาคเนย์ : กรณีศึกษา ไทย ลาว อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ผ่านที่ว่าง มวล และชีวิต
3	ระวีวรรณ โอหารัตน์มณี	รูปแบบบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ในอุษาคเนย์
4	อรศิริ ปาณินท์	เรียบง่าย และเป็นสุขกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น
5	วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง และคณะ	ภูมิปัญญาพื้นถิ่นในการปรับตัวทางสถาปัตยกรรมเพื่อความสบายในการอยู่อาศัยของอาคารประเภทต่าง ๆ ของเชียงใหม่และหลวงพระบาง
6	ศาสดา อินทวงษ์	สภาวะน่าสบาย และการปรับตัวของคนพื้นถิ่นใน ประเทศลาว : กรณีศึกษา เรือนพื้นถิ่นแขวงหลวงพระบาง และแขวงสะหวันนะเขต

4.2.2 ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมทางสถาปัตยกรรม

ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมทางสถาปัตยกรรมหมายถึงการสร้างสถาปัตยกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการออกแบบอาคารอย่างยั่งยืนซึ่งเป็นประเด็นที่สามารถเรียนรู้ได้จากสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเช่นเดียวกับองค์ความรู้เรื่องสถาปัตยกรรมเขตร้อนชื้น อย่างไรก็ตาม ผลงานวิชาการที่กล่าวถึงเรื่องนี้เป็นประเด็นหลักมีอยู่เพียง 3 เรื่อง (ดูตารางที่ 4.22) ซึ่งควรจะมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาในประเด็นนี้ไปพร้อมๆ กับการศึกษาในประเด็นเรื่องรูปแบบทางสถาปัตยกรรม

ตารางที่ 4.22 แสดงผลงานวิชาการที่มีความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมทางสถาปัตยกรรมเป็นประเด็นหลัก

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	ภักวี วงศ์สุวรรณ	เรือนพื้นถิ่นที่ก่อสร้างด้วยอิฐดินดิบ : กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองเงิน เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า
2	Chanpheng Thao	สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมชุมชนม้งแบบบุพกาล : บ้านน้ำบง และบ้านห้วยไฮ เมืองซำใต้ แขวงหัวพัน สปป.ลาว
3	ทรงยศ วีระทวีมาศ และคณะ	สถาปัตยกรรมสิ่งแวดล้อมในเรือนพื้นถิ่นไท-ลาวในภาคอีสานของประเทศไทยและใน สปป.ลาว

4.2.3 ความรู้เรื่องแนวความคิดในการออกแบบ

การศึกษาแนวความคิดในการออกแบบทั้งจากโบราณสถานและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจถึงที่มาของรูปทรงทางสถาปัตยกรรม และสามารถนำแนวความคิดหรือรูปแบบดังกล่าวไปใช้ต่อไปได้อย่างถูกต้อง ไม่เคอะเขิน ทั้งนี้สำหรับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นนั้นมักมีแนวคิดในการออกแบบเป็นการแก้ปัญหาในการใช้ชีวิตประจำวันที่ไม่ซับซ้อน แต่สำหรับโบราณสถานนั้นมักมีความเชื่อที่ซับซ้อนซึ่งต้องการการศึกษาค้นคว้าเอกสารโบราณควบคู่กับการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบ อย่างไรก็ตาม ผลงานวิชาการที่เน้นเรื่องการศึกษาแนวความคิดในการออกแบบนั้นมีอยู่เพียง 6 เรื่อง (ดูตารางที่ 4.23) ซึ่งถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับงานที่เน้นในเรื่องของการศึกษารูปแบบและเป็นเรื่องที่น่ากังวลเนื่องจากสถาปนิกจำนวนมากมักจดจำแต่รูปแบบไปใช้ในการออกแบบโดยไม่ได้เข้าใจถึงความหมายที่แท้จริง และอาจก่อให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนได้โดยเฉพาะในมุมมองของผู้ที่มาจากต่างวัฒนธรรม

ดังนั้นในการผลิตผลงานวิชาการให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อวิชาชีพสถาปนิกก็ควรจะมีการศึกษาประเด็นเรื่องแนวความคิดหรือคติความเชื่อควบคู่ไปกับการศึกษารูปแบบเสมอ

ตารางที่ 4.23 แสดงผลงานวิชาการที่ใช้แนวคิดและคติความเชื่อเป็นประเด็นหลัก

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	ศศิธร จันทรีใบ	การศึกษาคติการออกแบบปราสาทหินพิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
2	เชษฐ ติงสัญชลี	สัตตมหาสถาน : พุทธประวัติตอนเสวยวิมุตติสุขกับศิลปกรรมอินเดียและเอเชียอาคเนย์
3	ตึก แสนบุญ	การศึกษาสำรวจลักษณะรูปแบบและคติความเชื่อในงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นลาวเทิง สปป.ลาว
4	วิไลมณู พงศ์สวัสดิ์	คติความเชื่อที่มีผลต่อตัวเรือนผ้าลาวลุ่มในเขตเมืองหลวงพระบาง
5	สมชาย นิลอาธิ และคณะ	เยือนพื้นถิ่น : วิถีชีวิตและคติความเชื่อในโบราณ
6	Hai Van Thi Dinh	การประยุกต์หลักฮวงจุ้ยกับการออกแบบภูมิทัศน์สมัยใหม่ สำหรับการปฏิบัติวิชาชีพในประเทศเวียดนาม

4.2.4 ความรู้เรื่องสุนทรียศาสตร์

สุนทรียศาสตร์ในที่นี้คือทฤษฎีด้านความงามในการออกแบบสถาปัตยกรรม ตำราเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมในอดีตมักสอดแทรกการวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องของความงามควบคู่ไปกับการออกแบบพื้นที่ใช้สอยอยู่เสมอ อย่างไรก็ตามการวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องของความงามนั้นขัดแย้งกับระเบียบวิธีคิดทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ศิลปะที่มีความเป็นวิทยาศาสตร์และมักจะหลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์ด้วยทัศนคติส่วนตัว ส่งผลให้ประเด็นเรื่องสุนทรียศาสตร์เลือนหายไปจากผลงานวิชาการทั้งที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถานและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้เรื่องรสนิยมความงามของผู้คนในวัฒนธรรมต่างๆยังคงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสถาปนิกซึ่งต้องสร้างสถาปัตยกรรมตามความพอใจของลูกค้า ผลงานทางวิชาการจึงควรจะต้องสอดแทรกประเด็นเรื่องสุนทรียศาสตร์อยู่บ้างเพื่อให้ทราบว่าผู้สร้างมีรสนิยมเรื่องความงามอย่างไร

ตัวอย่างของผลงานวิชาการที่สอดแทรกประเด็นด้านสุนทรียศาสตร์มีอยู่ 11 เรื่อง ดังนี้

ตารางที่ 4.24 แสดงผลงานวิชาการที่สอดแทรกประเด็นด้านสุนทรียศาสตร์

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	ธัญญา จันทร์เรือง	เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมในบริบทอาเซียน
2	Pham Manh Hung	ความชื่นชอบด้านสุนทรียภาพของสภาพแวดล้อมบริเวณหน้า พระราชวังเว ประเทศเวียดนาม
3	วรณัฐจักษ์ บุญยสุรัตน์	ชื่นชมสถาปัตยกรรม : วัดในหลวงพระบาง
4	ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล	ศิลปะอาเซียน : เวียดนาม กัมพูชา เมียนมา ลาว และไทย
5	ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล	ศิลปะอาเซียน : อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และบรูไน
6	นฤมล เรืองรังษี	วิถีศิลปถิ่นห้าเชียง
7	สืบศักดิ์ แสนยาเกียรติคุณ	อัตลักษณ์งานสถาปัตยกรรมของพุทธสถานในเมืองเชียงตุง รัฐฉาน สหภาพพม่า
8	ขวลิศ อธิปัตยกุล	ลิมณวนในอีสาน : ความโยงใยพัฒนาการจากที่มาที่ไปและสิ้นสุดในห้วงมิติเวลาบนภาคอีสานของประเทศไทย
9	ขวลิศ อธิปัตยกุล	ลิมรูปแบบฝีมือช่างลือนาม 161 หลัง กับช่วงเวลาหนึ่งในภาคอีสาน
10	สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์	ปราสาทเขาพระวิหาร : ศาสนบรรพตที่โดดเด่นที่สุดในภาคพื้นเอเชียอาคเนย์
11	สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์	ปราสาทเขาพนมรุ้ง : ศาสนบรรพตที่งดงามที่สุดในประเทศไทย

4.2.5 ความรู้เรื่องการวางผังบริเวณและการวางผังอาคาร

การวางผังบริเวณและการวางผังอาคารเป็นหัวใจสำคัญในการออกแบบและถือเป็นประเด็นหลักที่สถาปนิกให้ความสนใจ แตกต่างจากศิลปินหรือนักโบราณคดีให้ความสนใจกับการศึกษารูปแบบมากกว่า ซึ่งตรงนี้ทำให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างผลงานวิชาการของนักโบราณคดีกับผลงานวิชาการของสถาปนิก เห็นได้จากผลงานวิชาการจำนวน 10 เรื่องที่เน้นการศึกษาในประเด็นเรื่องการวางผังนั้นส่วนใหญ่มาจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม ผลงานวิชาการเกี่ยวกับโบราณสถานก็ควรมีการศึกษาการใช้สอยพื้นที่ให้มากขึ้น เพราะโบราณสถานนั้นย่อมมีการใช้งานมาก่อน และการเรียนรู้ว่าอาคารนั้นผ่านการใช้งานมาอย่างไร ย่อมทำให้เกิดความเข้าใจที่ถ่องแท้มากขึ้น

ตารางที่ 4.25 แสดงผลงานวิชาการที่มีประเด็นหลักเป็นเรื่องการวางผังบริเวณและการวางผังอาคาร

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	อนุวิทย์ เจริญศุภกุล	ปราสาทเมืองต่ำ : การศึกษาทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม
2	ศศิธร จันทโร	การศึกษาการออกแบบปราสาทหินพิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
3	ภาณุวัฒน์ เอื้อสามาลย์	การใช้พื้นที่แหล่งศาสนสถานแบบเขมรในเมืองเก่าสุโขทัยในช่วงก่อนพุทธศตวรรษที่ 24 จากการขุดค้นทางโบราณคดี
4	ธาดา สุทธิธรรม	ผังเมืองในประเทศไทย : ผังชุมชนและการใช้ที่ดิน : สายอารยธรรมเขมรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
5	เกรียงไกร เกิดศิริ	พุกาม : การก่อรูปของสถาปัตยกรรมจากก้อนอิฐแห่งศรัทธา
6	Yu Yu Thwin	การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางสถาปัตยกรรมระหว่างศาสนสถานแบบฉานในเขตภาคใต้ของภูฏาน ประเทศเมียนมาร์ และภาคเหนือของประเทศไทยในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 และ 20
7	ศรัณยา หล่อมนีนพรัตน์	ศึกษารูปแบบเรือนพื้นถิ่นและภูมิทัศน์ในบริเวณที่พักอาศัยของเกษตรกรชาวเขมรในบริเวณเกาะเด็ช จังหวัดกันตล ประเทศกัมพูชา
8	Ngoc Tung Nguyen	การเปลี่ยนแปลงของบ้านล้อมสวนพื้นถิ่นในเขตกำแพงเมืองเว้ ประเทศเวียดนาม
9	จตุพล อังศุเวช	เข้านอก...ออกใน...เรือนไท-ลาว : การปรับตัวของการใช้ที่ว่างภายในเรือนพื้นถิ่นไท-ลาว
10	Pham Manh Hung	ความชื่นชอบด้านสุนทรียภาพของสภาพแวดล้อมบริเวณหน้า พระราชวังเว้ ประเทศเวียดนาม

4.2.6 ความรู้ด้านเทคโนโลยี

ความรู้ด้านเทคโนโลยีในที่นี้ประกอบด้วยความรู้เรื่องวัสดุและวิธีการก่อสร้าง ความรู้เรื่องโครงสร้างอาคาร และความรู้เรื่องงานระบบอาคาร ซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาที่แต่ละชนชาติวัฒนธรรมมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ความรู้ด้านเทคโนโลยีนั้นถือเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของสถาปนิกเช่นเดียวกับเรื่องการวางผัง ในขณะที่นักโบราณคดีชาวต่างชาติจะให้ความสำคัญกับประเด็นด้านเทคโนโลยีนี้เป็นอย่างมาก แต่สำหรับผลงานวิชาการของนักโบราณคดีชาวไทยกลับไม่ค่อยกล่าวถึงประเด็นด้านนี้เท่าใดนัก ส่วนใหญ่จะปรากฏอยู่ในผลงานในสาขาสถาปัตยกรรม โดยเฉพาะสถาปัตยกรรม

พื้นถิ่น (ดูตารางที่ 4.26) ทั้งนี้องค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานออกแบบสมัยใหม่ทั้งเพื่อตอบสนองความต้องการในเรื่องของการคงรูปแบบของสถาปัตยกรรมโบราณ รวมถึงการตอบสนองต่อประเด็นในเรื่องของการออกแบบสถาปัตยกรรมเขตร้อนชื้นหรือสิ่งแวดล้อมสถาปัตยกรรมในด้านโบราณคดี องค์ความรู้เรื่องเทคโนโลยียังเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนอนุรักษ์โบราณสถานอีกด้วย ดังนั้นในอนาคตจึงควรจะทำให้ความสำคัญกับการศึกษาประเด็นเรื่องของเทคโนโลยีการก่อสร้างให้มากขึ้น

ตารางที่ 4.26 แสดงผลงานวิชาการที่ให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีการก่อสร้าง

ลำดับ	ผู้แต่ง	หัวข้อ
1	วสุ โปษะนันท์	อนัสติโลซิสเพื่อการบูรณะปราสาทศักดิ์สิทธิ์
2	ศรัณยา หล่อมนิพนธ์	ศึกษารูปแบบเรือนพื้นถิ่นและภูมิทัศน์ในบริเวณที่พักอาศัยของเกษตรกรชาวเขมรในบริเวณเกาะเตี๋ย จังหวัดกันตล ประเทศกัมพูชา
3	ภควี วงศ์สุวรรณ	เรือนพื้นถิ่นที่ก่อสร้างด้วยอิฐดินดิบ : กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองเงิน เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า
4	รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง	ปราสาทขอมในดินแดนไทย : ความเป็นมาและข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ

4.3 บทสรุป: พรหมแดนความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทยในปัจจุบันสามารถแบ่งหมวดหมู่เนื้อหาได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆคือ ผลงานเกี่ยวกับโบราณสถาน ผลงานเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น และผลงานเกี่ยวกับการนำองค์ความรู้เรื่องโบราณสถานหรือสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไปใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรม ซึ่งผลงานกลุ่มสุดท้ายนี้เพิ่งเริ่มมีการทำได้ไม่นานและยังมีอยู่เป็นจำนวนน้อย แต่สมควรที่จะมีการสนับสนุนให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากการบูรณาการองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพสถาปนิก

สำหรับองค์ความรู้เรื่องโบราณสถาน และองค์ความรู้เรื่องสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ถือว่าเป็นองค์ความรู้ “ดิบ” ที่ไม่ได้ถูกสร้างมาเพื่อนำไปใช้ประกอบวิชาชีพโดยเฉพาะ จึงยังไม่พร้อมในการนำไปใช้งานได้ทันที และยังต้องการการปรับปรุงแก้ไขในข้อจำกัดต่างๆ โดยทั้งองค์ความรู้เรื่องโบราณสถานและ

องค์ความรู้เรื่องสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นต่างก็มีข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่การศึกษาซึ่งยังไม่ครอบคลุมทั่วทั้งภูมิภาค ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นสมุทรอันได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และบรูไน ยังเป็นพรมแดนที่ผลงานวิชาการของไทยยังไม่ถึง และยังคงพึ่งพาตำราภาษาต่างประเทศในการศึกษาหาความรู้ซึ่งถือเป็นการปิดกั้นและเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของสถาปนิก นอกจากนั้นความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ก็เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งต่อการศึกษาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ นักวิชาการไทยยังคงมุ่งเน้นในการศึกษางานสถาปัตยกรรมของเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับดินแดนไทยมากกว่าที่จะแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่หลบซ่อนอยู่ในหมู่บ้านอันห่างไกลและไม่เป็นที่รู้จักของผู้คน

นอกจากข้อจำกัดในเรื่องของพื้นที่การศึกษาแล้ว องค์ความรู้เรื่องโบราณสถานในปัจจุบันยังมีข้อบกพร่องต่อการนำไปใช้ในวิชาชีพสถาปนิกอยู่หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการมุ่งเน้นในการศึกษารูปแบบมากจนเกินไป และไม่ได้วิเคราะห์ถึงเรื่องคติความเชื่อและแนวคิดในการออกแบบ ประเด็นทางด้านสุนทรียศาสตร์ ประเด็นด้านการวางผังอาคารและผังบริเวณ ตลอดจนประเด็นด้านเทคโนโลยี ซึ่งแนวทางแก้ไขในเรื่องมีอยู่สองทาง ทางแรกคือการกระตุ้นให้ผั้ นักโบราณคดีให้ความสำคัญกับประเด็นเหล่านี้มากขึ้น และทางที่สองก็คือการกระตุ้นให้ผั้ สถาปนิกให้ความสนใจในการผลิตผลงานทางวิชาการด้านโบราณสถานให้มากขึ้นเพราะจะสามารถผลิตผลงานที่ตรงประเด็นและตอบโจทย์ต่อการนำไปใช้ในวิชาชีพได้จริง

ส่วนข้อบกพร่องขององค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นต่อการนำไปใช้ในวิชาชีพสถาปนิกนั้นคือการตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้เป็นการเก็บบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่เพียงอย่างเดียว ไม่ได้มองถึงประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบวิชาชีพสถาปนิก ทั้งนี้แนวทางในการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพนั้นมีหลายแนวทาง ไม่ว่าจะเป็นแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมเขตร้อน (Tropical Design) การศึกษาสิ่งแวดล้อมสถาปัตยกรรม การศึกษาคติความเชื่อและแนวความคิดในการออกแบบ ไปจนถึงการศึกษาด้านเทคโนโลยี แนวทางในการแก้ปัญหานี้ก็คือการปรับทัศนคติของผู้วิจัยและปรับแนวทางการศึกษาให้ตอบโจทย์ประโยชน์ต่อการนำองค์ความรู้ไปใช้จริงในวิชาชีพให้มากขึ้นนั่นเอง

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สถานภาพองค์ความรู้เรื่องสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน

ปริมาณตำราเป็นเครื่องสะท้อนถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ของคณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญจาก Tacit Knowledge หรือความเชี่ยวชาญเฉพาะตัวบุคคล ออกมาเป็น Explicit Knowledge หรือความรู้ชัดแจ้งที่มีการเผยแพร่สู่สาธารณะ ตำราจึงเป็นผลงานวิชาการที่สามารถเข้าถึงสถาปนิกวิชาชีพได้มากกว่า งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ อีกทั้งยังแสดงถึงความเป็นเลิศทางวิชาการของผู้แต่ง จากข้อมูลทางสถิติข้างต้น จะเห็นว่าสถาบันการศึกษาที่มีการตีพิมพ์ตำราเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มากที่สุด นั้นคือมหาวิทยาลัยศิลปากร (27 เรื่อง) รองลงมาคือมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (3 เรื่อง) ซึ่งสอดคล้องกับทั้ง ข้อมูลสถิติวิทยานิพนธ์และงานวิจัย

อย่างไรก็ตาม ตำราส่วนใหญ่ (23 เรื่องจาก 42 เรื่อง) ถูกตีพิมพ์ขึ้นโดยคณาจารย์จาก คณะโบราณคดี อันแสดงให้เห็นว่าตำราส่วนใหญ่นั้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับโบราณสถานและเป็นการศึกษา สถาปัตยกรรมในมุมมองด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีเป็นหลัก ส่วนตำราที่ตีพิมพ์จากคณาจารย์ใน สาขาวิชาสถาปัตยกรรมนั้นมีจำนวนน้อยกว่า (7 เรื่องจาก 41 เรื่อง) ซึ่งเป็นการยืนยันข้อมูลสถิติ วิทยานิพนธ์เกี่ยวกับปริมาณของผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่กระจุกตัวอยู่ที่ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร และยังแสดงให้เห็นว่า แม้ปัจจุบันสถาปนิกจะเข้าถึงองค์ความรู้ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้มากขึ้น แต่องค์ความรู้ที่มีอยู่ส่วนใหญ่ซึ่งเป็นเรื่อง เกี่ยวกับโบราณสถานนั้นอาจไม่ได้สนับสนุนการประกอบวิชาชีพสถาปนิกอย่างแท้จริง ดังนั้นจึงควรมีการ สนับสนุนให้คณาจารย์ในสาขาสถาปัตยกรรมซึ่งมีประสบการณ์ในการประกอบวิชาชีพสถาปนิกผลิตตำรา เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้มากขึ้น เพราะจะเข้าใจถึงการนำองค์ความรู้ไปต่อยอด ในการทำงานจริงได้ดีกว่าคณาจารย์ในสาขาอื่นที่ไม่ได้ประกอบอาชีพสถาปนิกมาก่อน

อนึ่ง ข้อมูลทางสถิติยังบ่งชี้ว่าในช่วงปี พ.ศ.2556-2558 เป็นช่วงที่มีการผลิตตำราสูงสุด ซึ่งแน่นอนว่าเป็นผลสืบเนื่องจากการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทยอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ.2558 อย่างไรก็ตาม ปริมาณงานวิจัยในปีต่อมาแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของการผลิตตำราที่ลดลง อย่างเห็นได้ชัดและน่าจะกลับไปสู่ปริมาณเฉลี่ยตามปกติคือประมาณ 1 เล่มต่อปีในที่สุด หากไม่มีการกระตุ้นให้เกิดการผลิตผลงานทางวิชาการในด้านนี้ด้วยวิธีต่างๆ

5.2 พัฒนาการขององค์ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถาน

องค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในระยะแรก (พ.ศ.2517-2528) ถูกสร้างขึ้นโดยกลุ่มนักวิชาการด้านโบราณคดี นำโดย ศาสตราจารย์หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล แห่งคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งนอกจากจะทรงนำองค์ความรู้มาจากการแปลตำราของชาวตะวันตกแล้ว ยังทรงนำระเบียบวิธีคิดทางประวัติศาสตร์ศิลปะมาสู่วิชาการด้านโบราณคดีอีกด้วย ระเบียบวิธีคิดทางประวัติศาสตร์ศิลปะคือการศึกษารูปแบบศิลปะเพื่อการจำแนกและการกำหนดอายุซึ่งประเด็นหัวข้อหลักในการศึกษาก็คือโบราณสถาน ทั้งนี้ผลงานของ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นตำราด้านประวัติศาสตร์ศิลปะซึ่งนิพนธ์ไว้ครอบคลุมกลุ่มโบราณสถานทั้งในพม่า กัมพูชา เวียดนาม และอินโดนีเซีย ในขณะที่องค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมลาวนั้นอยู่ในความเชี่ยวชาญของ รองศาสตราจารย์สงวน รอดบุญ ซึ่งเป็นอาจารย์อีกท่านหนึ่งของคณะโบราณคดีและเป็นผู้บุกเบิกการลงพื้นที่เพื่อศึกษางานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศเพื่อนบ้าน

การวางรากฐานการศึกษาเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในคณะโบราณคดีของ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ได้กระตุ้นให้เกิดความสนใจของนักโบราณคดีและนักศึกษาในการสำรวจโบราณสถานในประเทศไทยในช่วงเวลาต่อมา (พ.ศ.2529-2545) โดยเฉพาะกลุ่มโบราณสถานประเภทปราสาทขอม อันเป็นผลพวงจากการทวงคืนทับหลังนารายณ์บรรทมสินธุ์ของ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ในปี พ.ศ. 2530 ในช่วงเวลานี้ยังเกิดผู้เชี่ยวชาญด้านปราสาทขอมอีกหนึ่งท่านซึ่งก็คือ ศาสตราจารย์ ดร. หม่อมราชวงศ์สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์ ซึ่งได้ตีพิมพ์ตำราเกี่ยวกับปราสาทขอมไว้เป็นจำนวนมาก ความเชี่ยวชาญด้านโบราณสถานของคณาจารย์คณะโบราณคดีส่งผลให้มีการผลิตตำรา วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยอย่างต่อเนื่องจนถึงยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2546-2559) ซึ่งคณาจารย์ในคณะโบราณคดียังคงสืบทอดการใช้ระเบียบ

วิธีคิดทางประวัติศาสตร์ศิลปะร่วมการกับลงพื้นที่สำรวจจริงในประเทศเพื่อนบ้าน ส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เป็นจำนวนมากในระยะหลังนี้

5.3 พัฒนาการขององค์ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

องค์ความรู้เรื่องสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มมีความหลากหลายมากขึ้นเมื่อ ศาสตราจารย์อริศรี ปาณินท์ แห่งคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรได้เริ่มแต่งตำราเกี่ยวกับงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ในราวปี พ.ศ.2543 เป็นต้นมา ซึ่งได้กระตุ้นความสนใจให้กับลูกศิษย์และคณาจารย์ในการลงพื้นที่ศึกษาและส่งผลให้เกิดผลงานวิชาการตามมาอีกเป็นจำนวนมาก และยังส่งอิทธิพลให้กับการผลิตผลงานวิชาการในสถาบันการศึกษาส่วนภูมิภาคที่เริ่มหันมาสนใจสถาปัตยกรรมในประเทศเพื่อนบ้านข้างเคียงมากขึ้น

อนึ่ง หลังจากปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา ได้เริ่มปรากฏผลงานวิชาการที่เป็นการบูรณาการองค์ความรู้ด้านโบราณสถานและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไปใช้ในการออกแบบสถาปัตยกรรม ซึ่งผลงานลักษณะนี้ยังมีอยู่จำนวนน้อย แต่ก็แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการนำองค์ความรู้ด้านโบราณสถานและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริงในการประกอบวิชาชีพสถาปนิก

5.4 พรหมแดนความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน

หากเปรียบเทียบองค์ความรู้ดังเช่นอาหาร องค์ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบันคืออาหารที่ดิบ ไม่สามารถนำไปบริโภคได้ทันที และต้องผ่านการเติมเครื่องปรุงก่อน ทั้งนี้ในส่วนขององค์ความรู้เรื่องโบราณสถานที่ถูกผลิตขึ้นโดยนักโบราณคดีนั้นจำเป็นที่จะต้องเพิ่มศาสตร์ด้านสถาปัตยกรรมเข้าไป ได้แก่องค์ความรู้เกี่ยวกับคติความเชื่อและแนวคิดในการออกแบบ องค์ความรู้สุนทรียศาสตร์ องค์ความรู้ด้านการวางผังอาคารและผังบริเวณ และองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี เป็นต้น

สำหรับองค์ความรู้ด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แม้จะถูกสร้างขึ้นโดยนักวิชาการสาขาสถาปัตยกรรมเป็นส่วนใหญ่ แต่วัตถุดิบประสงค์ในการสร้างความรู้ก็ไม่ใช่การนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพ แต่เป็นการศึกษาเพื่อเก็บบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงอนุรักษ์ ด้วยเหตุนี้จึงควรปรับเปลี่ยนวัตถุดิบประสงค์ของการศึกษาใหม่ให้เกิดประโยชน์กับวิชาชีพ โดยการเก็บบันทึกข้อมูลให้รอบด้านมากขึ้นทั้งองค์ความรู้เกี่ยวกับคติความเชื่อและแนวคิดในการออกแบบ องค์ความรู้สุนทรียศาสตร์ องค์ความรู้ด้านการวางผังอาคารและผังบริเวณ และองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยี นอกจากนั้นยังสามารถนำประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับ

การออกแบบสถาปัตยกรรมเขตร้อน หรือการศึกษาสิ่งแวดล้อมสถาปัตยกรรม ซึ่งกำลังเป็นที่สนใจอยู่ในขณะนี้มาเพิ่มคุณค่าให้กับการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่จะเกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพอย่างแท้จริง

5.5 สิ่งที่สถาปนิกไทยยังไม่รู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

องค์ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบันยังมีช่องโหว่อีกหลายจุดให้นักวิชาการรุ่นใหม่ได้ช่วยกันเติมเต็มให้สมบูรณ์ต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะองค์ความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาคพื้นสมุทรอันได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และบรูไน ซึ่งผลงานวิชาการในปัจจุบันยังกล่าวถึงเฉพาะในภาพรวมและยังขาดรายละเอียดอีกมาก แต่ยังพอแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้ด้วยการแปลตำราภาษาต่างประเทศ นอกจากนั้นแล้วยังขาดองค์ความรู้เรื่องสถาปัตยกรรมของชนกลุ่มน้อยต่างๆทั้งที่เป็นที่รู้จักอย่างชาวอะละกันทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือพม่าและอีกหลายชนเผ่าที่ไม่เป็นที่รู้จัก และไม่สามารถแสวงหาความรู้ได้จากตำราภาษาต่างประเทศ องค์ความรู้ที่หายไปนี้ยังต้องการนักวิชาการผู้มีความกล้าที่จะบุกเบิกในการศึกษาและอยากที่จะแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ๆให้เกิดประโยชน์กับส่วนรวม

ในส่วนของประเด็นทางด้านสถาปัตยกรรมนั้น ยังมีประเด็นอีกหลายประเด็นที่มักจะถูกมองข้ามในการศึกษาเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยกตัวอย่างเช่นประเด็นด้านการออกแบบสถาปัตยกรรมยั่งยืน (Sustainable Design) ที่สามารถเรียนรู้ได้จากสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ประเด็นเรื่องสุนทรียศาสตร์ซึ่งทำให้เราทราบถึงรสนิยมด้านความงามของเพื่อนบ้านต่างแดน และสุดท้ายคือประเด็นด้านเทคโนโลยีซึ่งถูกกลืนเลื่อนไปในการศึกษาโบราณสถาน แต่แท้ที่จริงแล้วเป็นประเด็นที่มีประโยชน์อย่างมากต่อการออกแบบสถาปัตยกรรมและการอนุรักษ์ เป็นต้น

5.6 ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์ข้อมูลจากผลงานวิชาการเพียง 3 ประเภทได้แก่วิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย และตำรา โดยศึกษาเฉพาะผลงานวิชาการที่มีรายชื่อปรากฏอยู่ในฐานข้อมูลโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย(ThaiLIS) และฐานข้อมูลมหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังนั้นจึงอาจไม่ครอบคลุมผลงานวิชาการเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีอยู่จริงทั้งหมด อย่างไรก็ตามผลการศึกษาในครั้งนี้ก็น่าจะเป็นฐานข้อมูลที่เป็น

ประโยชน์ต่อการจัดการองค์ความรู้ในขั้นตอนต่อไปในอนาคต อีกทั้งข้อเสนอแนะต่างๆของผู้วิจัยยังน่าจะเป็นประโยชน์ผู้สนใจในด้านโบราณสถานและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่ต้องการที่จะพัฒนาองค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพสถาปัตยกรรมให้มากขึ้นในอนาคต

ประเด็นการศึกษาที่ยังเป็นช่องว่างและควรมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคต ได้แก่

- 5.4.1 การศึกษาสถาปัตยกรรมในภูมิภาคอาเซียนในภาพรวมหรือในเชิงเปรียบเทียบ
- 5.4.2 การศึกษาสถาปัตยกรรม(ทั้งโบราณสถานและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น)ในประเทศเวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไน และฟิลิปปินส์
- 5.4.3 การศึกษาโบราณสถานของชนกลุ่มน้อยในประเทศพม่า เช่นชาวอะระกัน เป็นต้น
- 5.4.4 การศึกษาโบราณสถานขนาดเล็กในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลเขมร เช่น อโรคยาศาลใน ภาควะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น
- 5.4.5 การศึกษาโบราณสถานในประเทศลาว นอกเมืองเวียงจันทน์และหลวงพระบาง
- 5.4.6 การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชนกลุ่มน้อยที่อยู่ห่างไกลในประเทศพม่า ลาวและ กัมพูชา
- 5.4.7 การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในภูมิภาคอาเซียนโดยประยุกต์ใช้ความรู้เรื่องการออกแบบ สถาปัตยกรรมเขตร้อนชื้น (Tropical Design) หรือสิ่งแวดล้อมสถาปัตยกรรม (Environmental Studies)
- 5.4.8 การศึกษาสถาปัตยกรรมในภูมิภาคอาเซียนโดยเน้นเรื่องการศึกษาแนวความคิดในการ ออกแบบ
- 5.4.9 การศึกษาสถาปัตยกรรมในภูมิภาคอาเซียนที่มีการวิพากษ์ในด้านสุนทรียศาสตร์
- 5.4.10 การศึกษาโบราณสถานในภูมิภาคอาเซียนที่ให้ความสำคัญกับการวางผังอาคารและการ วางผังบริเวณ
- 5.4.11 การศึกษาสถาปัตยกรรมในภูมิภาคอาเซียนโดยประยุกต์ใช้ความรู้ด้านเทคโนโลยี (วัสดุ ก่อสร้าง โครงสร้าง และระบบอาคาร)
- 5.4.12 การศึกษาสถาปัตยกรรมร่วมสมัยในภูมิภาคอาเซียน

บรรณานุกรม

แถมสุข นุ่มนนท์ และคณะ. (2544). *สถานภาพงานวิจัยสาขาประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ระหว่าง พค. 2503-2535*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

บุญดี บุญญากิจ และคณะ. (2547). *การจัดการความรู้... จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.

รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง. (2551). *ประวัติ แนวความคิด และการค้นคว้าวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะไทย*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

Association of Myanmar Architects. (2013). *30 Heritage Buildings of Yangon*. Yangon: Association of Myanmar Architects.

Chen Voon Fee. (1998). *The Encyclopedia of Malaysia: Volume 5 Architecture*. Singapore: Didier Millet.

Donald Hislop. (2009). *Knowledge Management in Organizations*. New York: Oxford University Press.

Elizabeth H. Moore. (2007). *Early Landscapes of Myanmar*. Bangkok: River Books.

Jacques Dumarçay. (2004). *The House in South-East Asia*. New York: Oxford University Press.

John Lim. (2001). *Transforming Traditions: Architecture in the ASEAN Countries*. Singapore: The ASEAN Committee on Culture and Information.

Julian Davison. (2003). *Balinese Architecture*. Hong Kong: Tuttle Publishing

Julian Davison. (2010). *Singapore Shophouses*. Singapore: Talisman Publishing.

Ngo Van Doanh. (2012). *Champa Ancient Towers: Reality & Legend*. Hanoi: The Gioi Publishers.

Purnama Salura. (2015). *Sundanese Architecture*. Bandung: PT Remaja Rosdakarya Publishing.

Ronald G. Knapp. (2010). *Chinese Houses of Southeast Asia*. Hong Kong: Tuttle Publishing

Roxana Waterson. (2001). *The Living House: An Anthropology of Architecture in South-East Asia*. Hong Kong: Tuttle Publishing

ภาคผนวก

บรรณนิทัศน์ผลงานวิชาการด้านสถาปัตยกรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในประเทศไทย

ระหว่างปี พ.ศ. 2517-2559

วิทยานิพนธ์

- กรณรงค์ เหยียนระวี. (2545). *อำนาจขององค์ความรู้ในงานวาทกรรมทางประวัติศาสตร์ศิลปะและโบราณคดีเขมรในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกศินี ศรีวงศ์ษา. (2552). *เจดีย์ทรงปราสาทยอดในศิลปะล้านช้างภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย : กรณีศึกษากลุ่มพระธาตุบังพวน*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไกรสร วอลเพ็ด. (2558). *การบริหารจัดการปลูกสร้างที่อยู่อาศัยในเขตเมืองศรีสัตตนาคนคร*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- คิตศิลป์ ลิ้มศรีสกุลวงศ์. (2555). *บารายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษาบารายในจังหวัด นครราชสีมา และจังหวัดสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาโบราณคดีสมัย ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คำวงษ์ วันนะเสมอ. (2555). *การออกแบบการใช้แสงสว่างธรรมชาติในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติหลวงพระบาง ประเทศลาว*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เชิดเกียรติ กุลบุตร. (2533). *สถาปัตยกรรมล้านช้างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณรงค์ฤทธิ์ ทองแสง. (2550). *การศึกษาภูมิอีสานสายวัฒนธรรมไท-ลาว กลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง เพื่อออกแบบลัทธิวัดหลวง เมืองอุบลราชธานี / ณรงค์ฤทธิ์ ทองแสง*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐิกา โชติวรรณ. (2557). *เจดีย์ศิลปะมอญและการเชื่อมโยงประวัติชุมชนในจังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ตุลชัย บ่อทรัพย์. (2552). *พัฒนาการรูปแบบบ้านเรือนใต้ถุนเมืองลา รัฐฉาน*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิพย์วรรณ วงศ์อัสสไพบูลย์. (2555). *การศึกษาร่องรอยของบ้านเมืองโบราณบริเวณใกล้เคียงศาสนสถานประจำโรงพยาบาลสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ในเขตจังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์ และบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ธัชสร ดันติวงศ์. (2553). *ร่องรอยวัฒนธรรมเขมรในบริเวณลุ่มแม่น้ำแม่กลอง-ท่าจีน*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธัญญา จันทร์เรือง. (2557). *เอกลักษณ์สถาปัตยกรรมในบริบทอาเซียน*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นันทน์ภัส มายะการ. (2556). *นโยบายและบทบาทขององค์กรภาครัฐในการพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในอาเซียน : กรณีศึกษากลุ่มประเทศผู้ก่อตั้งอาเซียน*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บงกช นันทิวัฒน์. (2550). *เจดีย์แบบพม่าสมัยรัชกาลที่ 5 ในเมืองลำปาง*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บรรลือ ขอรวมเดช. (2555). *อุโบสถวัดไทยในเมืองมลายู (กลันตัน เกดะห์ ปะลิส และปีนัง) สมัยรัตนโกสินทร์*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญมาก ขุนพรหม. (2556). *รูปแบบการพัฒนานครหลวงเวียงจันทน์ที่สัมพันธ์กับสะพานมิตรภาพ*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาริณันท์ เทศทอง. (2550). *ชาวเชื้อสายมอญและเชื้อสายอื่น : กรณีศึกษาเจดีย์จำลองสำหรับบรรจุอัฐิวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปัทมาภรณ์ กุศล. (2537). *การลงทุนธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์ในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามของนักลงทุนไทยเมื่อเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรพรรณ เลหาศิรินาถ. (2519). *ความสัมพันธ์ของมอญ พม่า และสุโขทัย ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19-20*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิพัฒน์พงษ์ หน่อขัต. (2551). *พระเจดีย์เมืองเชียงตุงตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- พิสิฐ สีหราช. (2547). รูปแบบที่อยู่อาศัยและการเงินเคหการระดับครัวเรือนของผู้อยู่อาศัย ในกำแพงนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรวิทย์ ดันประวดี. (2552). *Managing living heritage sites in mainland Southeast Asia*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภาณุวัฒน์ เอื้อสามาลย์. (2557). การใช้พื้นที่แหล่งศาสนสถานแบบเขมรในเมืองเก่าสุโขทัยในช่วงก่อนพุทธศตวรรษที่ 24 จากการขุดค้นทางโบราณคดี. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภักวี วงศ์สุวรรณ. (2557). เรือนพื้นถิ่นที่ก่อสร้างด้วยอิฐดินดิบ : กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองเงิน เมืองเชียงตุง รัฐฉาน ประเทศพม่า. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มนโรธ สุทธิสำแดง. (2547). การศึกษาอิทธิพลศิลปะเขมรที่มีต่อสถาปัตยกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ราชพ บัณฑิตย์. (2546). ปราสาทสด๊กก๊อกธม : ปราสาทเขมรทรงพุ่มรู้นแรกในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วลี ปุณฺเณระห์. (2539). กระบวนการการลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์ของนักลงทุนไทย ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณวิภา สุนต์ตา. (2546). คติรัตนตรัยมหายานในศิลปะเขมรช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 ที่พบในภาคกลางของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. (2552). สถาปัตยกรรมเขมรในดินแดนไทยช่วงพุทธศตวรรษที่ 16-17 : ลำดับการสืบเนื่อง. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วสุ โปษะนันท์. (2552). อนัสติโลซิสเพื่อการบูรณะปราสาทสด๊กก๊อกธม. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก สาขาวิชาสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วิไลมอญ พงศ์สวัสดิ์. (2551). *คติความเชื่อที่มีผลต่อตัวเรือนเผ่าลาวลุ่มในเขตเมืองหลวงพระบาง*.
 วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิณา มุลมมงคล. (2554). *การศึกษาพัฒนาการของชุมชนโบราณในวัฒนธรรมเขมร บริเวณรอบปราสาท
 เขาน้อย อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว (Cultural development of the khmer
 communities. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- ศรัณยา หล่อมนิพนธ์. (2548). *ศึกษารูปแบบเรือนพื้นถิ่นและภูมิทัศน์ในบริเวณที่พักอาศัยของ
 เกษตรกรชาวเขมรในบริเวณเกาะเด็ช จังหวัดกันทล ประเทศกัมพูชา. วิทยานิพนธ์ระดับ
 ปริญญาโท สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- ศศิธร จันทวิ. (2545). *การศึกษาคติการออกแบบปราสาทหินพิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา*.
 วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศาสดา อินทวงษ์. (2555). *สภาวะน่าสบาย และการปรับตัวของคนพื้นถิ่นใน ประเทศลาว : กรณีศึกษา
 เรือนพื้นถิ่นแขวงหลวงพระบาง และแขวงสะหวันนะเขต. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท
 สาขาวิชาสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- ศิวพงศ์ สีเสียดงาม. (2556). *ศิลปกรรมในวัฒนธรรมเขมรที่เมืองศรีเทพ อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์*.
 วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สงบ ฉิมพลี. (2529). *อิทธิพลศิลปมาที่มีต่อโบราณสถานในจังหวัดลำปางในต้นพุทธศตวรรษที่ 25*.
 วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมมณี ประทุมไชย. (2546). *การประเมินผลโครงการบ้านจัดสรรสวัสดิการข้าราชการบ้านบุญ ที่นคร
 หลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท
 สาขาวิชาการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- สมมาตร ผลเกิด. (2530). *การศึกษาปราสาทศิขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท
 สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- สรศักดิ์ จันทวัฒน์กุล. (2546). *การกลายรูปจากอาคารจำลอง-นาคปาก- บรรพแถลงของปราสาทใน
 ศิลปะขอมมาเป็นกลีบขนุนของปราสาทในศิลปะไทย. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชา
 ประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร.*

- สฤกษ์ดีพงศ์ ขุนทรง. (2548). *ปรากฏค์แห่งเมืองลพบุรีกับประเด็นศึกษาใหม่*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สีโรตม์ ภินันท์รัชต์ธร. (2557). *ศิลปกรรมของชาวมอญสมัยรัตนโกสินทร์ในภาคกลางของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สิวิกา ประกอบสันติสุข. (2531). *การศึกษาศิลปะเขมรแบบบายนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สืบศักดิ์ แสนยาเกียรติคุณ. (2554). *อัตลักษณ์งานสถาปัตยกรรมของพุทธสถานในเมืองเชียงใหม่ รัฐฉาน สหภาพพม่า*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก สาขาวิชาภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและสาละวินศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สุชน ศิริพงศ์. (2555). *การศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาพื้นที่ชายแดนไทย-ลาว ในเขตจังหวัดเลย*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Chanpheng Thao. (2556). *สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมชุมชนม้งแบบบุพกาล : บ้านน้ำบง และบ้านห้วยไฮ เมืองซำใต้ แขวงหัวพัน สปป.ลาว*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Hai Van Thi Dinh. (2549). *การประยุกต์หลักฮวงจุ้ยกับการออกแบบภูมิทัศน์สมัยใหม่ สำหรับการปฏิบัติวิชาชีพในประเทศเวียดนาม*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Ngoc Tung Nguyen. (2550). *การเปลี่ยนแปลงของบ้านล้อมสวนพื้นถิ่นในเขตกำแพงเมืองเว้ ประเทศเวียดนาม*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Pham Manh Hung. (2556). *ความชื่นชอบด้านสุนทรียภาพของสภาพแวดล้อมบริเวณหน้าพระราชวังเว้ ประเทศเวียดนาม*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- PHENG SITHA. (2546). *พนมดงรัก อดีตและปัจจุบันความสัมพันธ์ระหว่างโบราณสถานกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมจากหลักฐานวัตถุ วัฒนธรรม กรณีศึกษา เมืองพระนคร ประเทศกัมพูชา พินายประเทศไทย และวัตถุ ประเทศ สปป.ลาว*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชา การวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- Tran Tuan Ang. (2551). *อาคารต้นแบบการอนุรักษ์บ้านตึกยกในหมู่บ้านเบาวันของนครเว้ ประเทศเวียดนาม*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Yu Yu Thwin. (2551). *การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางสถาปัตยกรรมระหว่างศาสนสถานแบบฉานในเขตภาคใต้ของเวียดนาม ประเทศเมียนมาร์ และภาคเหนือของประเทศไทยในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 และ 20*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

งานวิจัย

- เกรียงไกร เกิดศิริ. (2549). *วิหารบ้านแสน : วิหารร่วมแบบล้านนาพบใหม่กลางป่าเมืองเชียงตุง*. สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ : อูษาคเนย์.
- _____. (2550). *เชียงตุง : ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเมืองโบราณและองค์ประกอบของเมืองร่วมวัฒนธรรมล้านนา*. สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ : อูษาคเนย์.
- คาราเต้ สิ้นชัยว่องวส์. (2546). *การศึกษาเปรียบเทียบการตั้งถิ่นฐานและสถาปัตยกรรมของชนกลุ่มน้อยเผ่าอาข่า ระหว่างแขวงหลวงแม่ท้อ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย*. สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จตุพล อังสุขเวช. (2555). *เข้านอก...ออกใน...เรือนไท-ลาว : การปรับตัวของการใช้ที่ว่างภายในเรือนพื้นถิ่นไท-ลาว*. สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ : อูษาคเนย์.
- เชษฐ ติงสัชชลี. (2554). *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ประเด็นใหม่เกี่ยวกับเจดีย์แบบมอญและแบบพม่าในประเทศไทย*. สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ : ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. (2555). *ลัทธิมหาสถาน : พุทธประวัติตอนเสวยวิมุตติสุขกับศิลปกรรมอินเดียและเอเชียอาคเนย์*. สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.

เชษฐ์ ดึงสัญชลี. (2559). *อาคารทรงศิขระ-วิมานในศิลปะอินเดียกับอิทธิพลต่อศิลปะในเอเชียอาคเนย์*.

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ : ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทรงยศ วีระทวีมาศ และคณะ. (2548). *สถาปัตยกรรมสิ่งแวดล้อมในเรือนพื้นถิ่นไท-ลาวในภาคอีสานของ*

ประเทศไทยและใน สปป.ลาว. สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ :
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง และคณะ. (2547). *ภูมิปัญญาพื้นถิ่นในการปรับตัวทางสถาปัตยกรรมเพื่อความ*

สบายในการอยู่อาศัยของอาคารประเภทต่าง ๆ ของเชียงใหม่และหลวงพระบาง. สาขาวิชา
สถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศนิ ลิ้มทองสกุล และคณะ. (2548). *คุณลักษณะของสถาปัตยกรรมสิ่งแวดล้อมในเรือนพื้นถิ่น :*

กรณีศึกษาเปรียบเทียบเรือนพื้นถิ่นไทย-มุสลิม พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประเทศไทยและ
เรือนพื้นถิ่นมุสลิมในรัฐเปรักและปีนัง ประเทศมาเลเซีย. สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัย
ศิลปากร. กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์. (2534). *กิจภูมัตถ์อย่างหลวง : บทบาทศิลปะพม่า-ล้านนาในหุบเขาแม่แจ่ม*. สาขาวิชา

จิตรศิลป์ ภาควิชาศิลปะไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่ : ภาควิชาศิลปะไทย คณะ
จิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อนุวิทย์ เจริญศุภกุล. (2541). *ปราสาทเมืองต่ำ : การศึกษาทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม*. สาขาวิชา

ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อรศิริ ปาณินท์. (2554). *บ้านและเรือนพวนบางปลาหมอ : จากเชียงขวางสู่ลุ่มน้ำภาคกลางของไทย*.

สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ : อุษาคเนย์.

_____. (2554). *เก็บตกจากงานภาคสนามไท-ลาว*. สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัย

ศิลปากร. กรุงเทพฯ : อุษาคเนย์.

อรศิริ ปาณินท์ และคณะ. (2548). *ภูมิปัญญา พัฒนาการและความสัมพันธ์ระหว่างกันของเรือนพื้นถิ่นไท
เขินเชียงใหม่และเขินตุง*. สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ :
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

_____. (2550). *โครงการภูมิปัญญา พัฒนาการและความสัมพันธ์ระหว่างกันของเรือนพื้นถิ่นไทเขิน
เชียงใหม่-เขินตุง*. สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัย
และพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อรศิริ ปาณินท์ และ นพดล จันทวีระ. (2554). *บ้านและเรือนพวนเขินขวาง : การกลับมาตั้งถิ่นฐานใหม่
ในพื้นที่เดิม*. สาขาวิชาสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ : อุษาคเนย์.

ตำรา

เกรียงไกร เกิดศิริ. (2551). *พุกาม : การก่อรูปของสถาปัตยกรรมจากก้อนอิฐแห่งศรัทธา*. กรุงเทพฯ :
อุษาคเนย์.

จิรศักดิ์ เดชวงศ์ญา. (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างล้านนา ล้านช้าง : กรณีศึกษาศิลปกรรมในเมือง
เชียงใหม่และหลวงพระบาง*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ขวลิต อธิปัตยกุล. (2556). *ลิมณวนในอีสาน : ความโยงใยพัฒนาการจากที่มาที่ไปและสิ้นสุดในห้วงมิติ
เวลาบนภาคอีสานของประเทศไทย*. อุดรธานี : เฒ่า-โล้.

_____. (2558). *ลิมรูปแบบฝีมือช่างลวน 161 หลัง กับช่วงเวลาหนึ่งในภาคอีสาน*. อุดรธานี : ศูนย์
การเรียนรู้พุทธศิลป์ถิ่นอีสาน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

เชษฐ ติงสัญชลี. (2555). *เจดีย์ในศิลปะพม่า-มอญ : พัฒนาการทางด้านรูปแบบตั้งแต่ศิลปะศรีเกษตรถึง
ศิลปะมณฑล*. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.

_____. (2558). *ประวัติศาสตร์ศิลปะอินเดียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. นนทบุรี : มิวเซียมเพรส.

_____. (2558). *ศิลปะชวา*. กรุงเทพฯ : มติชน.

โชติมา จตุรงค์. (2554). *สถาปัตยกรรมวัดมอญในพม่าตอนล่าง*. กรุงเทพฯ : อีที พับลิชชิ่ง.

ตึก แสนบุญ. (2555). *การศึกษาสำรวจลักษณะรูปแบบและคติความเชื่อในงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นลาว
เทิง สปป.ลาว*. อุดรธานี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุดรธานี.

- ทรงยศ วีระทวีมาศ และคณะ. (2552). *เรือนพื้นถิ่นผู้ไทในประเทศไทยลาว*. ขอนแก่น : ศูนย์วิจัยพหุลักษณ์
สังคมลุ่มน้ำโขง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธาดา สุทธิธรรม. (2544). *ผังเมืองในประเทศไทย : ผังชุมชนและการใช้ที่ดิน : สายอารยธรรมเขมรใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. ขอนแก่น : บริษัท ขอนแก่นพิมพ์พัฒนา.
- นฤมล เรืองรังษี. (2549). *วิถีชีวิตถิ่นห้าเชียง*. เชียงราย : สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย
ราชภัฏเชียงราย.
- ประภัสสร ชูวิเชียร. (2557). *ศิลปะลาว*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล. (2558). *ศิลปะอาเซียน : เวียดนาม กัมพูชา เมียนมา ลาว และไทย*.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2559). *ศิลปะอาเซียน : อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และบรูไน*. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ระวีวรรณ โอหารัตน์มณี. (2556). *รูปแบบบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ในอุษาคเนย์*. เชียงใหม่ :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง. (2548). *ปราสาทขอมในดินแดนไทย : ความเป็นมาและข้อมูลด้านประวัติศาสตร์
ศิลปะ*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- _____. (2557). *ศิลปะเขมร*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- วรลัญจก์ บุญสุรัตน์. (2548). *ชื่นชมสถาปัตยกรรม : วัดในหลวงพระบาง*. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2555). *เจดีย์ พระพุทธรูป อุโบสถ ลัทธิ ศิลปะลาวและอีสาน*. นนทบุรี : มิวเซียม
เพรส.
- _____. (2556). *ศรีศิขเรศวร : ปราสาทพระวิหาร*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- _____. (2557). *ศิลปะพม่า*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- สงวน รอดบุญ. (2526). *พุทธศิลป์ลาว*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาศิลปศึกษา วิทยาลัยครูธนบุรี.
- สมชาย นิลอาธิ และคณะ. (2555). *เยือนพื้นถิ่น : วิถีชีวิตและคติความเชื่อในโบราณ*. มหาสารคาม :
โครงการอนุรักษ์โบราณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล. (2506). *คำบรรยาย ศิลปลังกา ขวา และขอม*. พระนคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สุภัทรดิศ ดิศกุล. (2517). *กำหนดอายุปราสาทพนมรุ้ง*. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- _____. (2518). *ศิลปอินโดนีเซียสมัยโบราณ*. กรุงเทพฯ : องค์การค้าคุรุสภา.
- _____. (2528). *ประวัติย่อศิลปลังกา ขวา ขอม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. (2538). *ประวัติศาสตร์ศิลปะประเทศใกล้เคียง : อินเดีย, ลังกา, จัมปา, พม่า, ลาว*.
กรุงเทพฯ : มติชน.
- _____. (2539). *ศิลปะขอม*. พระนคร : องค์การค้าของคุรุสภา.
- สุภัทรดิศ ดิศกุล. (2541). *ศิลปะจาม*.
- สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์. (2554). *ศิลปะในประเทศพม่า*.
- สุระ พิริยะสงวนพงศ์. (2557). *พระมหามัณเฑียรและเจดีย์สำคัญในพม่า*. กรุงเทพฯ : มิวเซียมเพรส.
- สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์. (2530). *ศิลปะจามและศิลปะพม่าโดยสังเขป*. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- _____. (2536). *ปราสาทเขาพระวิหาร : ศาสนบรรพตที่โดดเด่นที่สุดในภาคพื้นเอเชียอาคเนย์*.
กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.
- _____. (2536). *ปราสาทเขาพนมรุ้ง : ศาสนบรรพตที่งดงามที่สุดในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : มติ
ชน.
- _____. (2537). *ศิลปะร่วมแบบเขมรในประเทศไทย : ภูมิหลังทางปัญญา-รูปแบบทางศิลปกรรม*.
กรุงเทพฯ : มติชน.
- สุรัตน์ วรารัตน์. (2542). *เรือนพักอาศัยชาวไทย-เวียดนาม บ้านท่าแร่ สกลนคร*. สกลนคร : สถาบัน
ราชภัฏสกลนคร.
- อธิราชญ์ ไชยพจน์พานิช. (2557). *ศิลปะเวียดและจาม*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- อรศิริ ปาณินท์. (2543). *ปัญญาสร้างสรรค์ในเรือนพื้นถิ่นอุษาคเนย์ : กรณีศึกษา ไทย ลาว อินโดนีเซีย
ฟิลิปปินส์ ผ่านที่ว่าง มวล และชีวิต*. กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- _____. (2550). *เรียบง่าย และมีความสุขกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น*. กรุงเทพฯ : คณะสถาปัตยกรรม
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ:** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนธร กิตติกานต์
- ตำแหน่ง:** อาจารย์ประจำภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
ผู้อำนวยการหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
- ที่ทำงาน:** คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ วิทยาเขตรังสิต
9/1 หมู่ 5 ถ.พหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120

ประวัติการศึกษา:

- พ.ศ. 2555 **ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ศิลปะไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร**
วิทยานิพนธ์: มหาธาตุ : แนวคิดและแนวทางในงานสถาปัตยกรรมไทย
- พ.ศ. 2549 **ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร**
วิทยานิพนธ์: เจดีย์วัดพระแก้ว สรรคบุรี จังหวัดชัยนาท
- พ.ศ. 2545 **ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**
Bachelor of Architecture, Chulalongkorn University, Thailand
วิทยานิพนธ์ โครงการออกแบบสถาบันนิติวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย

ประวัติการทำงาน:

- พ.ศ. 2560
ผู้อำนวยการหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาการออกแบบภายใน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- พ.ศ. 2555 ถึงปัจจุบัน
อาจารย์ประจำภาควิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- พ.ศ. 2551-2555
ผู้จัดการศูนย์รูปธรรมศึกษาโปษะจินดาและหอนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ (หอภาพ)
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2548-2552 สถาปนิก บริษัท นอร์ทเทิร์นชั่น(1935) จำกัด

- โครงการบูรณปฏิสังขรณ์ พระราชวังสราญรมย์ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
- โครงการปรับปรุงหลุมขุดค้นวัดขมิ้น อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
- โครงการขุดแต่งและบูรณะ พระราชวังจันทร์ จังหวัดพิษณุโลก
- โครงการขุดค้นและขุดแต่งทางโบราณคดี พื้นที่องค์การคลังสินค้ากรมการค้าภายใน
ท่าเตียน
- โครงการออกแบบเพื่อบูรณะและปรับปรุงศาลเจ้าเซ่งจื๊อ จังหวัดกาญจนบุรี
- โครงการบูรณะและปรับปรุงอุโบสถและวิหารวัดไชยทิศ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
- โครงการฟื้นฟูโบราณสถานจากอุทกภัย พ.ศ. 2549 อุทยานประวัติศาสตร์
พระนครศรีอยุธยา
- โครงการออกแบบและก่อสร้างมณฑปวัดสองคอนใต้ จังหวัดสระบุรี
- โครงการออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์วัดพระศรีรัตนมหาธาตุเขลียง ศรีสัชนาลัย
- โครงการบูรณะโบราณสถานอุโบสถวัดสุชาดาราม วัดพระแก้วดอนเต้า จังหวัดลำปาง
- โครงการขุดค้นและขุดแต่งทางโบราณคดี พื้นที่วังปทุมนคร จังหวัดนครปฐม
- โครงการบูรณะปฏิสังขรณ์อุโบสถวัดหน่อพุทธางกูร จังหวัดสุพรรณบุรี
- โครงการบูรณะปฏิสังขรณ์วิหารวัดพระบรมธาตุ พุ่งยั้ง จังหวัดอุดรธานี
- โครงการจัดทำแผนแม่บทโครงการอนุรักษ์และพัฒนาอุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์

พ.ศ. 2546-2547

สถาปนิก บริษัท ปาล์มเมอร์แอนด์เทอร์เนอร์(ประเทศไทย) จำกัด

ผลงานวิชาการ:

พ.ศ. 2560

โครงการวิจัยสถิติผู้ประกอบการวิชาชีพสถาปนิกเพื่อการวางแผนยุทธศาสตร์ไตรภาคีระหว่างสมาคมสถาปนิก
สยามในพระบรมราชูปถัมภ์สภาสถาปนิก และสภาคนบดึกคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

พ.ศ. 2557

หนังสือชุด “มหาธาตุ” จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์มติชน

พ.ศ. 2556

บทความเรื่อง “อุทมพรศิริและความสัมพันธ์กับสถาปัตยกรรมสุโขทัย” ในวารสารดำรงวิชาการ จัดพิมพ์
โดยคณะ โบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

พ.ศ. 2555

หนังสือชุด “วัดปทุมราชวราราม” จัดพิมพ์โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
บทความเรื่อง “คุณค่าของวัดร้าง” ในหนังสือรวมบทความทางวิชาการชุด สาระ+รูป จัดพิมพ์โดย
จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2552-2555

หนังสือชุด ตามรอยภาพเก่า “วัดในกรุงศรีอยุธยา” “พุทธศิลป์ถิ่นใต้” “อลังการล้านนา” “งานช่าง
สุโขทัย” “ศิลปกรรมนอกกรุงเก่า” จัดพิมพ์โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รางวัลที่ได้รับ

นักวิชาการดีเด่น จากสมาคมบัณฑิตคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์แห่งประเทศไทย สาขาสถาปัตยกรรมไทย
ประเภทนักวิชาการรุ่นใหม่ ประจำปี 2558-2559